

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ÇALIŞAN/ÇALIŞMAYAN EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARINA KARŞI
TUTUMLARI VE BU TUTUMLARIN 5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN
DAVRANIŞ PROBLEMLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE KÜBRA IŞIK

151104140

Danışman Öğretim Üyesi:

Yrd. Doç. Dr. Handan DOĞAN

İstanbul, Ocak 2018

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ÇALIŞAN/ÇALIŞMAYAN EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARINA KARŞI
TUTUMLARI VE BU TUTUMLARIN 5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN
DAVRANIŞ PROBLEMLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE KÜBRA IŞIK

151104140

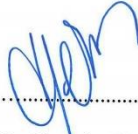
İstanbul, Ocak 2018

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

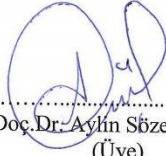
08.02.2018 tarihinde tezinin savunmasını yapan Hatice Kübra IŞIK'a ait "Çalışan/Çalışmayan Ebeveynlerin Çocuklarına Karşı Tutumları ve Bu tutumların 5-6 Yaş Grubu Çocukların Davranış Problemleri ile İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı çalışma, Jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Oy Birliğiyle /Oy Çokluğuyla kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Handan DOĞAN
(Başkan)-Danışman

Prof Dr. Nermin ÇELEN
Üye

Yrd.Doç.Dr. Aylin Sözer ÇAPAN
(Üye)

YEMİN METNİ

08.02.2018

Gelişen/Gelişmeyen Ebeveynlerin Çocuklarına Karşı Tutumları
Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "E.Ç. Tutumların, Akademiye Grubu Çocukları
Durumları Problemleri ile İlişkisinin İncelenmesi"
proje safhasından sonuçlanmasına kadar olan bütün süreçlerinde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı
düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımda yazıldığını ve yararlandığım bütün eserlerin
"Kaynakça"da gösterilenlerden oluştuğunu, "Kaynakça"da yer alan bu eserlerden metin içinde atıf
yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurla doğrularım.

Öğrenci Numarası
Adı-Soyadı
İmza

151104160

Hatice Köbra İSİK

ÇALIŞAN/ÇALIŞMAYAN EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARINA KARŞI TUTUMLARI VE BU TUTUMLARIN 5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ PROBLEMLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı; çalışan/çalışmayan ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları ve bu tutumların 5-6 yaş grubu çocukların davranış problemleri ile ilişkisini ortaya koymaktır.

Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Üsküdar ilçesine bağlı 10 bağımsız anaokuluna devam eden 150 öğrencinin anne-babası ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada demografik bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, ebeveyn tutumlarını değerlendirmek için Ebeveyn Tutum Ölçeği ve davranış problemlerini tespit etmek için Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veriler toplandıktan sonra, elde edilen bilgiler IBM SPSS Statistics 20 paket programına girilmiş ve analizler bu paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmada çocuğun davranış problemiyle ebeveynlerin (anne ve baba) çocuğuna karşı tutumları arasında ilişki olup olmadığı çocuk davranış problemlerinden kavgacı saldırgan alt boyutu için Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı ile belirlenirken diğer alt boyutlar için Pearson Korelasyon Katsayısı ile belirlenmiştir. Çocuk davranış problemi ile anne çalışma durumu arasındaki ilişki kavgacı-saldırgan alt boyut için Mann Whitney U testi ile, diğer alt boyutlar için t testi ile incelenmiştir. Anne ve babaların demografik özellikleri ile ETÖ tutum puanları arasındaki ilişki t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA-ANOVA) ile incelenmiştir.

İstatistiki analizler sonucunda, annenin çalışma durumu ile çocuklardaki davranış problemi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Annesi çalışan çocukların annesi çalışmayan çocuklara göre daha kavgacı-saldırgan oldukları saptanmıştır. Aynı şekilde çalışan ve çalışmayan annelerin tutumları karşılaştırıldığında çalışmayan annelerin daha koruyucu bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Babaların tamamının çalışmasından dolayı baba tutum farklılığı ve çocuğun davranış problemi ilişkisi değerlendirilememiştir. Davranış problemi ile çocuğun cinsiyeti değerşkeni açısından bakıldığında erkeklerin kızlara göre daha sık aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemi sergiledikleri görülmüştür. Ebeveyn tutumu ile davranış problemleri arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır. Ayrıca babaların annelere oranla daha otoriter, annelerin babalara göre daha demokratik tutuma sahip olduğu da bulgular arasındadır. Ebeveynlerin demografik özellikleri ile ebeveyn tutumları arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İlkretim mezunu anne ve babaların lise ve yüksek öğrenim mezunu anne ve babalara göre daha koruyucu bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Babaların yaşı arttıkça demokratik tutumlarının azaldığı ve kız çocuğuna sahip babaların erkek çocuğuna sahip babalardan daha koruyucu bir tutum benimsedikleri çıkan sonuçlar arasındadır. Ebeveyn tutumlarının her iki ebeveyninde ekonomik durumu ve çocuğun kardeş sayısına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Ebeveyn Tutumları, Davranış Problemleri, alışan ebeveyn

**ATTITUDES OF WORKING/NON-WORKING PARENTS TOWARDS
THEIR CHILDREN AND EXAMINATION OF THE RELATION BETWEEN
THESE ATTITUDES AND BEHAVIORAL PROBLEMS OF CHILDREN
FROM 5-6 AGE GROUP**

ABSTRACT

The general purpose of this research is to present the attitudes of working/non-working parents towards their children and the relation between these attitudes and behavioral problems of children from 5-6 age group.

The sample of the research consists of 150 students' parents and teachers, who attend to 10 unrelated kindergarten in Üsküdar, İstanbul. The data in the research has been collected through some measuring devices such as a personal information form with questions about some demographic information of the participants, which was prepared by the researcher, Parental Attitude Scale (PAS), and the Scanning Scale of the Behavioral Problems in Preschool Education.

Relational screening model has been used in the research. After the data was collected, the information obtained was entered into the IBM SPSS Statistics 20 package program and the analyzes were done through this package program. In the research, while it has been determined if there is relation between the child's behavioral problem and the parents' attitudes towards their child by Spearman Brown Rank Order correlation coefficient for the aggressive offensive sub-dimension from the child behavioral problems, it has been determined by Pearson Correlation Coefficient for the other sub-dimensions. The relation between child behavioral problem and mother's employment status has been examined by Mann Whitney U test for aggressive-offensive sub-dimension, and by t test for the other sub-dimensions. The relationship between the demographic characteristics of the parents and the PAS attitude scores has been examined by t test and One-Way Analysis of Variance (One Way ANOVA-ANOVA).

As a result of statistical analyzes, there has been found a significant relation between the mother's employment status and the behavioral problem in the children. It has been determined that children, whose mothers are working are more aggressive-offensive than those whose mothers are not working. Similarly, when comparing the attitudes of working and non-working mothers, it has been found that the non-working mothers have a more protective attitude.

Due to the fact that all of the fathers are working, the relationship between the father's attitude difference and the child's behavioral problem could not be evaluated. When it is viewed from the factor of the child's gender and the behavioural problem, it has been found that the boys exhibit the behavioral problem of hyperactivity-carelessness more frequently than the girls. When the relation between the parental attitude and behavioral problems was examined, significant differences has been attained. It has also been found that the fathers are more authoritative than the mothers, and the mothers have a more democratic attitude than the fathers. Significant differences have also been found between the demographic characteristics of the parents and their parental attitudes. Elementary school graduate parents have been found as having a more protective attitude than the parents who are high school or higher education graduates. It is among the results that the fathers' democratic attitudes decrease as their age increase, and the fathers, who have daughters, adopt a more protective attitude than the fathers who have sons. We have reached the conclusion that the parental attitudes do not differ by the economic situations of both parents and the number of the child's siblings. Findings of the study have been discussed with similar literature studies.

Key words: Parental Attitudes, Behavioral Problem, Working parent

ÖNSÖZ

İlk teşekkürüm yüksek lisans tez dönemim boyunca yaptığı düzeltmeler ve yönlendirmeler ile bana yol gösteren, bu süreci kolay geçirmemi sağlayan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Handan Doğan'a. Kendisine en içten duygularıyla teşekkür ederim.

En özel teşekkürüm ise canım aileme... Eğitim hayatımın başından beri her zaman yanımda hissettiğim, onun sayesinde bu günlere geldiğim rahmetli babama, kıymetlim olan anneme. Onlara ne kadar teşekkür etsem az... Hayatımın her anında daima arkamda duran ve fikirleriyle bana farklı bakış açıları kazandıran değerli ablalarım, benim için hep kıymetli olan canım abime ve tez yazma sürem boyunca yaptığı yardımlarla işimi kolaylaştıran aynı karında yer alıp aynı odayı paylaştığım çok sevdiğim biricik ikizime can-ı gönülden teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ ONAY SAYFASI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
1.GİRİŞ	1
1.1. Ebeveyn Tutumları.....	2
1.2.1. Demokratik Tutum.....	6
1.2.2. Otoriter Tutum	7
1.2.3. Aşırı Koruyucu Tutum	8
1.2.4. İzin Verici Tutum	9
1.2. Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler	10
1.3. Çalışan Anne ve Babalar	12
1.4. Davranış Problemleri	14
1.4.1. Çocuklarda Görülen Davranış Problemleri	18
1.4.1.1. Kavgacı- Saldırgan Davranışlar	18
1.4.1.2. Endişeli-Ağlamaklı Davranışlar	21
1.4.1.3. Aşırı Hareketli-Dikkatsiz Davranışlar	22
1.5. Çocuklarda Görülen Davranış Problemlerine Neden Olan Faktörler	23

1.6. Araştırmanın amacı	23
1.7. Araştırmanın Önemi	24
1.8. Kavram ve Terimler	25
2. YÖNTEM.....	27
2.1. Araştırmanın Modeli.....	27
2.2. Örneklem.....	27
2.3. Veri Toplama Araçları.....	31
2.4. İşlem.....	34
3. BULGULAR	37
3.1. Çocuk Davranış Problemleriyle Ebeveynlerin Tutumları Arasındaki İlişki.....	37
3.2. Çocuk Davranış Probleminin Anne Çalışma Durumuna Göre Mann Whitney U Testi ve Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları.....	39
3.3. Çocuk Davranış Problemlerinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları.....	41
3.4. Ebeveynlerin Tutumlarının Ebeveynlerin Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları	42
3.5. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Demografik Bilgilerine göre İncelenmesi.....	43
3.5.1. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları	43
3.5.2. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Eğitim Durumuna Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	44

3.5.3. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	47
3.5.4. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Ekonomik Durumuna Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları	49
3.5.5. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	50
3.5.6. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları	52
3.6. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Babaların Demografik Özelliklerine göre İncelenmesi.....	53
3.6.1. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	53
3.6.2. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Babanın Yaşına Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları	55
3.6.3. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Babanın Ekonomik Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	56
3.6.4. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	58
3.6.5. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları	60
4. TARTIŞMA	62
5. KAYNAKLAR	76
6. EKLER	86
7. ÖZGEÇMİŞ	99

KISALTMALAR

Araştırmada bazı kavramlar kısaltılarak kullanılmıştır. Kavramların açıklamaları aşağıdaki gibidir.

ETÖ: Ebeveyn Tutum Ölçeği

OÖDSTÖ: Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği

DEHB: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Tablo 2. Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Tablo 3. Babaların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Tablo 4. Çocuğun Kavgacı-Saldırgan Davranış Problemiyle Annelerin Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

Tablo 5. Çocuğun Diğer Davranış Problemiyle Annelerin Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

Tablo 6. Çocuğun Kavgacı-Saldırgan Davranış Problemiyle Babaların Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

Tablo 7. Çocuğun Diğer Davranış Problemiyle Babaların Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

Tablo 8. Çocuk Davranış Ölçeğinin Kavgacı Saldırgan Alt Boyutunun Anne Çalışma Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Tablo 9. Çocuk Davranış Ölçeğinin Diğer Alt Boyutlarının Anne Çalışma Durumuna Göre T Testi Sonuçları

Tablo 10. Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocuğun Davranış Problemlerine İlişkin T Testi Sonuçları

Tablo 11. Ebeveynlerin Cinsiyetine Göre Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Tablo 12. Annelerin Çalışma Durumuna Göre Annelerin Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Tablo 13. Annelerin Eğitim Durumuna Göre ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 14. Annelerin ETÖ Puanlarının Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 15. Annelerin Yaş Değişkenine Göre ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 16. Annelerin ETÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 17. Annelerin Ekonomik Durumuna Göre Annelerin Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Tablo 18. Kardeş Sayısına Göre Annelerin ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 19. Annelerin ETÖ Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 20. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Tablo 21. Babaların Eğitim Durumuna Göre ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 22. Babaların ETÖ Puanlarının Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 23. Babaların Yaşa Göre Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Tablo 24. Babaların Ekonomik Durumuna Göre ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 25. Babaların ETÖ Puanlarının Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 26. Kardeş Sayısına Göre Babaların ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 27. Babaların ETÖ Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Tablo 28. Çocuğun Cinsiyetine Göre Babaların Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Çocukların hayatlarının ilk yıllarından itibaren aile içinde karşılaştıkları ebeveyn tutumları, o çocuğun nasıl bir kişilik geliştireceğinin temelini oluşturur. Çocuğun gelişim aşamasında karşılaştığı bu tutumlar, onun davranışlarını, karakterini doğrudan şekillendirecek çok önemli bir etkidir. Günümüzde ebeveynlerin her ikisinin de çalışmaya başlaması ile çocuklar yalnızca belirli vakitlerini ebeveynleri ile geçirmektedirler. Son yıllarda yapılan araştırmalara bakılarak, bu araştırmada çalışan/ çalışmayan ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları ve bu tutumların 5-6 yaş grubu çocukların davranış problemleri ile ilişki incelenecektir.

Dünyaya geldikleri ilk günden itibaren çocuklar hayattaki ilk tecrübelerini anne ve babalarıyla yaşarlar. Onların rehberliğinde öğrenmelerini gerçekleştirirler. Aile içindeki ilişkiler sağlıklı, çocuğun bakımı sevgiyle yapılıncaya, yani çocuğun yaşamdaki ilk adımlarını kolaylaştıracak şekilde hareket edilince çocuk muhakkak iyi gelişir. Bu iyi gelişim sayesinde çocuğun çevresiyle ilişkisi, anne-babadan aldığı sağlıklı iletişim sonucunda şekillenir (Wechselberg ve Puyn, 1993). Çocukluğundaki anne-baba ile kurulan sağlıklı iletişim sayesinde çocuk, sağlıklı bir kişilik geliştirmiş olur. Gerek aile içinde gerekse sosyal çevrede olumlu ilişkiler kurar. Okul öncesi dönemdeki çocuğun gelişimindeki en büyük etkinin, birçok araştırma sonucuna göre anne baba olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle anne-babanın çocuklarına karşı yeterli ebeveynler olması oldukça önemlidir (Harris ve Turner, 1984)

Anne-baba-çocuk ilişkisi, temelde anne ve babanın tutumlarına bağlıdır. Çocuklar arasında uyum bozukluğuna neden olan birçok vakaya, yeterli ve uygun olmayan ilk anne-baba ilişkilerinin sebep olduğu saptanmıştır (Yavuzer, 1982, s. 50). Anne- babaların tutumları, çocukların gelişimi hakkında doğrudan bilgi verebilir.

Çocuğun hem kendisi hem de çevresiyle olumlu ilişki kurması, çocuğun normal gelişim gösterdiğinin belirtisi olabilir. Fakat bazı durumlarda yakın çevrenin olumsuz etkisi, maruz kalınan olumsuz tutumlar bu normal gelişim sürecinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilir.

Bu olumsuz etki çocuğun hem sosyal hem duygusal alanda olumsuz tepkiler göstermesine neden olur. Olumsuz tepkiler davranış bozuklukları olarak tanımlanabilir.

Ailenin temelini oluşturan anne ve babanın tutum ve davranışları aile bireylerinin hepsini doğrudan etkiler. Özellikle çocuklar anne-babalarının kendilerine olan yaklaşımlarını model alırlar. Anne-babanın göstermiş olduğu tutumlar çocuğun olumlu-olumsuz birçok davranışı göstermesinde rol oynar (Alpoğuz ve Şahin, 2014).

Farklı ebeveyn tutumlarının çocuğun her türlü gelişimine doğrudan etki ettiği çeşitli araştırmalarla gündeme gelmiştir. Çocuğun sosyal hayattaki davranışlarına olan etkisi de birçok araştırma ile incelenmiştir. Çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, kargaşa, çocuğa karşı sergilenen tutumlar çocuğun davranış problemleri yaşamasına neden olabilen sebeplerdendir. Anne-babalar genellikle çocuklarının, beledikleri davranış modeline uyan davranışlar sergilemelerini isterler. Fakat asıl önemli olan anne-babanın beledikleri o davranışa uygun bir davranış sergilemesidir. Çünkü çocuk, okul dışında birlikte vakit geçirdiği anne-babasının ona karşı tutumlarının sonucunda benzer tutumları sergiler (Yavuzer, 1999).

1.1.Ebeveyn Tutumları

Tutum kavramıyla ilgili literatürde çeşitli açıklamalar mevcuttur. Bir tanıma göre tutum “bireyin içinde yaşadığı toplumda, önemli olduğu düşünülen örtülü ve güdüleyici bir tepki” olarak açıklanmıştır. G. W. Allport ise tutumu “yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici bir etkiye sahip ruhsal ve sinirsel bir hazırlık durumu” olarak tanımlamıştır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003).

Çocukların gelişim sürecinde anne-babalar tek etken olmasa bile en önemli etken olarak görülürler. Çünkü çocuk, sosyal becerilerini, kişilik özelliklerini kazandığı bu dönemde ilk iletişimini ailesiyle başlatır. Çocuk ve ebeveynin karşılıklı birbirlerinden etkilendiği bu sürecin sonunda çocuk, anne ve babasıyla bir etkileşime girmiş olur. Bu karşılıklı etkileşimin olduğu süre içerisinde yani erken gelişim döneminde çocukların bakım ve tüm ihtiyaçlarından sorumlu olan anne-babalar çocukları üzerinde çok fazla etkiye sahiptirler.

Çocuğun kişilik yapısının gelişmesinde etkili olan faktörlerden en önemlisi ailedir. Çocuğun doğumuyla beraber ilk karşılaştığı çevre olan ailenin sosyo-kültürel düzeyi, aile bireyleri arasındaki ilişki, anne-babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutum, çocukların zihinsel ve sosyal gelişim alanlarında etkili olur (Altay ve Güre, 2012). Aile içerisinde anne-baba ile çocuk arasındaki ilişki ve anne-babanın çocuğa karşı benimsedikleri tutum ve davranışlar, çocuğun kişiliğini olumlu ya da olumsuz yönde etkiler. Anne babanın sahip olduğu tutum çerçevesinde çocuk, davranışlarını biçimlendirir ve gelecekteki davranışlarını da bu davranışlarına paralel olarak geliştirir. Bu davranışlara karşı anne-babanın sürekli eleştirel bir tutum içinde olması çocuğun davranışlarını oluştururken kararsız kalmasına ve olumlu-olumsuz davranışları ayırt etmede zorluk çekmesine neden olur. Tam tersi davranışları desteklenen bir çocuk ise olumlu-olumsuz davranışların ayırımını yapmakta zorlanmaz ve ortamın gerektirdiği davranışları sergileyerek bağımsız hareket etmeyi öğrenmiş olur. Çocukların sağlıklı bir kişilik gelişimi yaşamaları için gerekli olan tutumların neler olduğunu ebeveynler bilmeli ve buna göre tutum sergilemelidirler (Günel, 2007). Literatürdeki çalışmalara bakıldığında anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutumların çocukların davranışları ve akademik başarıları üzerinde çok etkili olduğu görülmüştür (Braza vd., 2015; Huang ve Mary, 2015).

Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları, onların istedik özellikler geliştirmeleri için de oldukça önemlidir. Bu tutumlar önce ailelerin demografik özellikleri olmak üzere çeşitli etmenlerin sonucunda oluşurlar (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005). Sıcak ve sevgi dolu bir aile ortamında yetişen çocukların ebeveynleri, çocuklarının davranışlarını denetlemesine yardımcı olurlar. Fakat sözel ve fiziksel şiddetin yer aldığı aile ortamında yetişen çocuklar hem hayal kırıklığına uğrar hem de saldırgan modeli örnek alarak kendi davranışlarında da bunu gösterirler (Günel, 2007).

Ebeveyn tutumlarının çocukların davranışları üzerinde önemli derecede etkide bulunduğu literatürdeki çeşitli çalışmalar ve araştırmalar ile ortaya konmuştur. Tutumlar bebeklikten itibaren çevreden etkilenerek ortaya çıkmaktadır. Bu tutumların nasıl oluştuğuyla ilgili birçok kuram bulunmaktadır. Bunların en ön planda olanları ise Freud ve Erikson'un gelişim kuramlarıdır.

Freud, kişiliğin yaşamın ilk yıllarında deneyimlenen 5 gelişim aşamasından oluştuğunu söyler. Bunlar güvenin oluştuğu ilk evre olan oral dönem, özerkliğin kazanıldığı anal dönem, cinsel kimliğin kazanıldığı fallik dönem, girişimciliğin kazanıldığı latent dönem ve üretkenliğin kazanıldığı genital dönemdir. Freud'a göre bu dönemlerde yaşanan ve atlatılmayan olumsuzluklar, kişinin normal olmayan davranış biçimleri sergilemesine neden olur. Tüm bu dönemlerin sorunsuz bir şekilde atlatılması ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarına ve çocukların anne-babalarıyla olan etkileşimlerine bağlıdır.

Erikson ise gelişim sürecini 8 aşamaya bölmüştür. Bunlar temel güven-temel güvensizlik, özerklik-utanç ve kuşku, girişkenlik-suçluluk, çalışma ve yapıcılık-yetersizlik ve aşağılık, kimlik-rol karmaşası, yakınlaşma-yalnızlık, üretkenlik-durağanlık ve ego bütünlüğü-umutsuzluktur. Erikson'a göre bu aşamaların hepsi birbirine bağlıdır ve bir dönemde atlatılmayan sorunlar diğer döneme taşınır ve o dönemi etkiler (Mitchell ve Black, 2012).

Bu iki kuramın vurguladığı en temel benzerlik bireylerin kişilik yapılarının yaşamlarının ilk yıllarında ve ebeveynlerle olan etkileşimlerinin sonucunda oluştuğu görüşüdür. Çocukların ileriki yaşamlarında çevresiyle kuracağı iletişimin ve sergileyeceği tutumların sağlıklı olması, ebeveynlerin çocuklarının ilk yıllarında sergiledikleri tutum ve davranışları ile doğru orantılıdır (Ekşi, 1999). Çünkü çocukların anne, baba ve öğretmenleri ile kuracakları etkileşimlerin niteliği, onların ihtiyaçlarını karşılamalarına ve bu sayede gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde geçirmelerine yardımcı olur. Sağlıklı bir kişilik gelişimi için ebeveynin çocuğun ihtiyaçlarına hem fiziksel hem duygusal anlamda cevap vermesi gerekir. (Senemoğlu, 2010)

Çocuğun taklit etme yeteneğinin en yüksek olduğu okul öncesi dönemde çocuklar, ilk model olarak anne ve babalarını alırlar. Anne babaların davranışları kadar tutumları da bu dönemde oldukça önemlidir. Çünkü çocuk davranışlarını bu tutumların sonucunda belirler ve temel kişilik özellikleri oluşmuş olur. Bu dönemde çocukları tarafından gözlemlenen anne ve babaların tutum ve davranışları her ailede çeşitli etkenlere göre farklılık gösterebilir (İkiz ve Öztürk Samur, 2016).

Toplumun kültürel değerleri, çocuklarını yetiştiren anne-babaları etkiler. Ebeveynler, nasıl bir çocuk istedikleri konusunda daha çocuğun doğumundan önce belli bir hayali çocuk kavramı oluştururlar. Dünyaya gelen çocuk bu hayali karaktere uygun olmadığı takdirde ise oluşan hayal kırıklığı sonucunda anne babanın reddetme tavrı gelişir. Bunların sonucunda da anne-baba tutumları değişkenlik gösterir (Yavuzer, 1982, s. 51). Aunola ve Nurmi (2005), okul öncesi dönem çocuklarında görülen davranış problemlerinin anne-babaların baskıcı tutumları ile ilişkili olduğunu gözlemlemişlerdir.

Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada, ılımlı bir tutuma sahip olan ebeveynlerin çocuklarının, olumlu sosyal davranışlarının katı bir tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının olumlu sosyal davranışlardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katı tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarında daha fazla saldırgan davranışların gözlemlendiği belirtilmiştir. Öte yandan demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarında sorumluluk alma davranışı ve olumlu sosyal davranışların diğer tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarından daha fazla görüldüğü belirtilmiştir (Laible, Carlo, Torquati ve Ontai, 2004).

Sonuç olarak, anne-babanın çocuk yetiştirme tutumları, çocukların psikosozyal, zihinsel, dil, bedensel gelişimlerini büyük ölçüde etkiler. Birbirleriyle sevgi ve saygı temeline dayalı bir ilişki içinde olan ailede, çocuğun tüm gelişim alanları sağlıklı ilerlerken, kavgacı bir ailede çocuğun gelişimi olumsuz etkilenebilir (Senemoğlu, 2010).

Ebeveyn tutumlarını belirlemek için araştırmacılar şimdiye kadar çeşitli ebeveyn tutum modelleri geliştirmişlerdir. Literatüre bakıldığında çeşitli ebeveyn tutumlarını görmek mümkündür. Örneğin, Maccoby ve Martin demokratik, otoriter, izin verici, etnik azınlık, ilgisiz ve tutarsız şekilde ele alırken, bir diğer araştırmacı Baumrind ise arkadaşları ile otoriter, yönlendirici, izin verici, demokratik, yeterince iyi, ilgisiz ve güvenilir olarak vurgulamıştır (Şahin Sak, Atlı, Şahin ve Sak, 2015). Bakhla vd. (2013) anne-baba tutumlarını demokratik, otoriter ve izin verici olarak ele almıştır (Bakhla vd., 2013). Yörükoğlu tutumları, sıkı tutum, gevşek tutum ve tutarsız tutum olmak üzere üç başlık altında incelemiştir (Yörükoğlu, 1978).

Yapılan çalışmalara bakıldığında genel birkaç tutum üzerinde durulduğu görülmüştür. Bunlar otoriter, hoşgörülü, ihmalkâr ve hem kontrollü hem de sorumlu tutumlardır (Bornstein ve Bornstein, 2007).

Bu çalışmada “demokratik”, “otoriter”, “aşırı koruyucu”, ve “izin verici” tutumlar üzerinde durulmuştur. Aşağıda bu tutumların açıklamalarından bahsedilmiştir.

1.1.1. Demokratik tutum: Çocukların kişilik gelişimi açısından en uygun yöntem olarak vurgulanır. Bu tutuma sahip anne-babalar çocuklarına karşı duyarlıdırlar ve onlara duygusal destek verirler. Çocuklarını sözel tepkileri ile cesaretlendirirler. Anne/baba ve çocuk arasında bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda bu uyuşmazlığın çözümü için belli bir yöntem kullanırlar ve yasak kullanmazlar. Çocuklarının bireysel ilgi ve alakalarını görmezden gelmezler (Baumrind, 1966). Kuralları önceden belirlenen disiplin vardır ve çocuk bu kuralların farkındadır. Anne-baba ve çocuk arasında sağlıklı iletişim vardır. Bu tutuma sahip ailede yetişen çocuk genellikle sosyal becerileri gelişmiş, duyarlı, özgüven ve sorumluluk sahibi bireyler olurlar. Yapılan çeşitli araştırmalar akademik başarıdan arkadaşlarla uyumlu ilişkilere kadar çok sayıda alanda demokratik tutumun olumlu sonuçla ilişkili olduğunu göstermiştir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010).

Koşulsuz seven ve benimseyen demokratik anne-baba tutumunun egemen olduğu ailede, her çocuğun kendine özgü bir kişilik geliştirmesi gerektiği bilinci hakimdir. Çocuk başkalarıyla karşılaştırılmaz, ona kendi başarılarıyla mutlu olması öğretilir. Çocuğun kişiliğine ve fikirlerine saygı duyulur. Düşünerek doğruyu bulması için sorular sorarak yardımcı olunur (Bakırcıoğlu, 2002). Ebeveynler çocuklarını denetlerken belli sınırlar içinde çocukların bazı davranışları yapmalarına izin verirler. Bu davranış, çocuklarının sorumluluk duygusunun gelişmesine katkı sağlar. Anne-babanın davranışları birbiriyle tutarlıdır ve çocuğa güven verir. Çocuğun kendine özgü bir gelişimi olduğunu bilip yeteneklerini ortaya çıkarması için ona uygun ortamı sağlarlar (Baumrind, 1966).

Aile içinde saygı ve sevgi oldukça önemlidir. Ortaya çıkan sorunlar iletişim ile çözülür. Huzurlu bir ortam için anne ve baba iyi bir model olmak için ellerinden geleni yaparlar.

Genellikle çocuklarının yaşına uygun olarak sorumluluk verirler ve sorumlulukla beraber özgüven duygusunun gelişmesine katkıda bulunurlar. Bu çocuklar yaşları ilerledikçe daha fazla sorumluluk almak isterler.

1.1.2. Otoriter Tutum: Bu tutum ebeveyn tutumları içinde en istenilmeyen ve çocuk üzerinde en yıkıcı olan tutumdur. Otoriter ebeveynler, çocuklarının özerkliklerini sınırlandırarak onların kendi oluşturdukları alanlar içerisinde tutulması gerektiğine inanırlar. Düzeni korumaya ve geleneksel yapının değer verdiği amaçlara önem verirler.

Çocuklar ebeveynlerinin bakış açısına göre doğru olan ne ise onu kabul etmelidir (Baumrind, 1971). Anne-babalar çocuk üzerinde sürekli kontrol sağlamak isterler. Çocuktan kurallara uymayı, saygı göstermeyi beklerler. Çocuğa karşı daha duyarsız olmalarına karşın beklentileri oldukça yüksektir. Belirtilen kurallara uyulmadığı zaman ceza uygulaması gerçekleşir (Ögelman, Önder, Seçer ve Erten, 2013).

Bu tutuma sahip ailelerde ceza ön planda tutulmuştur. Cezanın amacı çocuğu yola getirmek olarak düşünülür. Bazı evlerde fiziksel şiddet, bazı evlerde ayıplama, suçlama, bazılarında ise sadece sert bir bakış ile çocuğun yola getirileceğine inanılır. Çocuğun sürekli dersleriyle ilgilenmesi, başarılı bir öğrenci olup hep iyi notlar alması beklenir. Çünkü aileye göre o çocuk mükemmel olmalıdır.

İlgi şefkat ve hoşgörü seviyesinin düşük olduğu bu tutumda çocuk ile ebeveyn arasında iletişim eksikliği vardır. Çocuk isteklerini dile getiremez ve duygularını açığa vurmaktan çekinir. Ebeveyn katı ve baskıcı bir tutuma sahiptir (Baumrind, 1966). Baskıcı ebeveyn, çocuklarının davranışlarını hiç esnemeyen mutlak ölçütlere göre biçimlendirme ve yargılama eğilimindedir. Bu tutum yetersiz sosyal gelişimin sonucudur. Bu tutumun olduğu aile ortamında tartışmaya yer yoktur. Anne ve babanın söylediği şey yapılmak zorundadır. Çocuğun istek ve ihtiyaçları dikkate alınmaz. Otoriter tutumda anne ve baba disiplin aracı olarak cezayı kullanır. Bu da çocukta kendine güvensizlik, düşük benlik saygısı ve çekingenliğe sebep olur. Böyle bir ortamda büyüyen çocukların, akranlarına göre sosyal ve iletişim becerileri ile girişimcilik yeteneklerinin zayıf olduğu görülür (Yavuzer, 2016, s. 120).

Ayrıca bu çocuklarda öfke gelişimi ve dışa yönelim sorunları gözlenmektedir (Snyder, Stoolmiller, Wilson ve Yamamoto, 2003).

Baskı altında büyüyen, sık sık cezalandırılan veya dayak yiyen çocukların bir kısmında otoriteye boyun eğme görülür. Bu çocuklar pasif olur, hiçbir şeye itiraz etmez, kendilerini kanıtlayamazlar. Bazıları ise sık sık isyan edip bağımsızlığa kavuşmanın yollarını ararlar. Katı disiplin ilkeleriyle büyüyen çocuklarda uyum ve davranış problemleri görülmesi olağandır. Bu tutum biçimi, çocuk eğitiminde hatalı ve zararlı eğitim örneklerindedir (Razon, 1983, s. 36). Çocukları olumsuz yönde eleştiren, duygu ve düşüncelerini doğal bir biçimde ifade etmesini engelleyen bu tutumu benimsemiş anne ve babalar, pasif, çekingen ve içine kapanık bireyler yetiştirirler (Cüceloğlu, 1997). Fiziksel cezaya da başvuru bu ebeveyn tutumuna maruz kalan çocuklarda ruhsal problemlerin görülmesi de muhtemeldir. Çocuklarına fiziksel ceza uygulayan ebeveynlerin çocuklarının ruhsal sağlığını olumsuz etkilediği bilinen bir gerçektir (Callender, Olson, Choe ve Sameroff, 2012). Baumrind'in bir çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarında otoriter tutumla yetişenlerin diğer çocuklara göre daha depresif ve sorunlu ilişkiler yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Hale, 2008). İçer kapanıklık, hiperaktiflik, inatçılık, saldırganlık ve tırnak yeme gibi davranış problemleri gösteren çocukların ailelerinin otoriter tutumu benimsedikleri ortaya konmuştur (Taner Derman ve Başal, 2013).

1.1.3. Aşırı Koruyucu Tutum: Anne-babanın çocuğa gerektiğinden fazla özen ve kontrol gösterdiği tutum şeklidir. Çocuğun kendine yetemeyeceği düşünülür. Çocuğa sorumluluk verilmez. Bu tutuma sahip anne-babaların çocukları başkalarına bağımlı, güvensiz bir birey olabilir. Ve bu bağımlılık çocuğun yaşamı boyunca sürebilir (Yavuzer, 1999).

Aşırı koruyucu ve abartılı sevgisi olan anne-babalar çocukları için gereksiz bir kaygı içinde olurlar. Bu nedenle çocuklarını aşırı korumaya alırlar. Bu tutumla yetişmiş çocuklar, toplum tarafından zor kabul edilir, kendi başına karar alamaz ve aşırı bağımlı hareketler sergiler.

Bebekleştirme, aşırı koruyucu tutumun temel özelliğidir. Çocuğun büyümesine izin verilmeyen bu tutumda çocuğun sosyal ve toplumsal gelişimi engellenmiş olur. Bu da onun arkadaş ilişkilerini olumsuz etkiler. Bu tutum çocukta okul fobisinin ortaya çıkmasına da neden olur (Başal, 2012).

Çocuğa okul çağına kadar küçük bir çocuk gibi davranılır. Ona hiçbir sorumluluk yüklenmez. Kötü dış tehlikelerden korunacağı inancıyla çocuk, aile dışındaki kişilerden, özellikle başka çocuklardan uzak tutulur. Bu da çocuğun toplumsal olgunlaşmasını engeller. Bunun sonucunda anne-babaya bağımlı, sorumluluk duygusu gelişmemiş, sosyal uyumda zorluk çeken bir çocuk ortaya çıkmış olur (Bakırcıoğlu, 2002). Böyle çocuklar sosyal yaşama gereğince hazırlanamazlar. Edinmeleri gereken deneyimleri yaşayamazlar. Aile arasında iyi huylu ve mutlu bir izlenim bırakan çocuk ailesinden ayrılıp sosyal hayatın içine girince çoğunluğa uyamaz. Çekingen, korkak tavırlar sergiler. Ailesinde gördüğü, onun istek ve davranışlarının sürekli karşılanması durumu sosyal hayatta gerçekleşmeyince bu sefer çocuk kendini geri çekmeye başlar (Altınköprü, 1979, s. 86). Bu tutumla yetişen çocuklar ebeveynlerine olan bağımlılıkları nedeniyle ilkokula başlamakta zorlanır, okulda öz bakımını gerçekleştirmede sorunlar yaşar ve kendini korumada güçlük çeker (Harris ve Turner, 1984). Anne babalar, çocuk isteklerini dile getirmeden yerine getirmeye, onun yerine düşünmeye eğilimlidir. Çocuğun ihtiyaçlarının çocuk tarafından dile getirilmeden ebeveynler tarafından karşılanması, çocuğun isteklerine olan farkındalığını geliştirmesine ve istekleri doğrultusunda hedef belirlemesine engel olur (Demiriz ve Öğretir, 2007).

Aileler çocuk üzülmesin, yorulmasın düşüncesiyle birçok şeyi kendileri yapar. Böyle olunca çocuk bağımsız davranamaz ve kendine güven duyamaz. Çocuk diğer kişilere bağımlı, dıştan denetimli, güvensiz ve utangaç bir kimliğe bürünür. Ve ileriki yaşamlarında karşılaştıkları olaylardan kendilerini değil başkalarını sorumlu tutarlar. Genelde bu tutumu daha önce bir çocuğunu kaybetmiş veya geç yaşta ve uzun çabalar sonucunda çocuk sahibi olmuş ebeveynler benimser.

1.1.4.İzin Verici Tutum: Çocuğun her yaptığı hoş karşılanır ve fazla özgürlük tanınır. Demokratik tutuma benzer şekilde ailede çocuğa karşı duygusal destek vardır. Ancak çocuğa gerektiği zaman sınırlama getirme ya da çocuğu kontrol etme gibi davranışlar söz konusu değildir. (Sümer ve ark., 2010). Çocukların istek ve davranışlarına her zaman olumlu yaklaşırlar. Ebeveynler çocuğun kendi aktivitelerini düzenlemesine, düşüncelerini ve kararlarını uygulamasına izin verirler ve bunlar üzerinde denetim uygulamazlar. Günlük rutin olan yemek yeme, televizyon seyretme ve uyku zamanı gibi programları belirlerken kural koymazlar.

Ebeveyn çocuk için ideal bir örnek olmadığı gibi çocuğun davranışlarını değiştirmede de aktif bir etken değildir (Baumrind, 1971).

Anne-babalar çocuklarının karşısında teslim olurlar, onların ısrarlı isteklerini yerine getirirler, fazlasıyla özgürlük tanıyıp kolaylıkla boyun eğler. Görünüşte çocuklarıyla çok ilgili olan anne-babalar çocukları üzerinde başarısız bir kontrol sergilerler. Böyle bir ortamda yetişen çocuk, hiçbir zaman davranışlarını kontrol etmeyi öğrenemez, her zaman kendi isteklerinin gerçekleştirilmesini bekler.

Anne-babalar çocuğun benmerkezciliğini körüklemiş olurlar. Çocuğun sosyal gelişmesinde gecikmeler görülür. Arkadaşları tarafından kabul görmeyen, dışlanan bir birey olur (Yavuzer, 2016, s. 121-122). Ev içerisinde her istediği gerçekleşen çocuk, evden dışarı çıktığı anda sosyal çevresinden de aynı düzeni bekler. Bu düzen gerçekleşmediği zaman, içsel olarak çelişkiye düşer. Sosyal yaşamda kendilerine daha az güvenmeye başlarlar. Bu yetiştirme tutumu anne-babalar tarafından çağdaş bir yaklaşım olarak görülmektedir ve çocuklarına karşı salt hoşgörü sergilerler. Ancak anne-babalar hoşgörü ile boş vermeyi birbirine karıştırırlar. Ara sıra tutumlarında otoriteyi gösterebilirler bile çocuk bundan etkilenmez. Ve sonrasında çocuk bencil ve sorumsuz bir birey haline gelir (Yörükoğlu, 1978).

Anne-babaların çocuklarına karşı gösterdiği bu ebeveyn tutumlarının tümü, onların davranışları üzerinde etkin bir rol oynar. Olumlu tutumlar olumlu davranışların doğmasına neden olurken olumsuz tutumlar olumsuz-problemlilik davranışların meydana gelmesine sebep olabilir.

Olumsuz tutuma sahip ailede yetişen çocukların kendini düzenleme, duygularını kontrol etme gibi konularda sorunlar yaşayabilecekleri söylenebilir.

1.2.Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Ebeveyn tutumlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan bazıları çocuğun yaşı, cinsiyeti vb. gibi değişkenler olurken bazıları doğrudan ebeveynin yaşı, cinsiyeti, sosyoekonomik durumu, ruhsal durumu ve eğitim düzeyi gibi faktörlerdir.

Ebeveynlerin sosyo-demografik bilgileri üzerinden bakılınca, ekonomik durumun ihtiyaçları karşılayabilecek durumda olması tutumların sağlıklı olması için önemli etkenlerden biridir. Yapılan birçok çalışmada bu durum göz önüne serilmiştir. Örneğin bir çalışmada ekonomik durumu düşük olan ailelerin tutumları ile yüksek olan ailelerin tutumlarının farklılaştığı görülmüştür. Farklı bir araştırmada ise aynı ekonomik düzeye sahip ebeveynlerin aynı tutuma sahip oldukları, düşük ekonomik düzeye sahip ebeveynlerin ise otoriter tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bornstein ve Zlotnik, 2008). Eğitim düzeyi de tutumlar üzerinde etkili bir faktördür. Eğitim durumu ilerledikçe edinilen bilgilerde de artış olacaktır. Bu artan bilgiler de bireyin görüşlerinde değişiklikler meydana getirecektir.

Yapılan birçok araştırmada ilkokul mezunu olan ebeveynler ile yüksek okul mezunu ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları tutumların farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anne ve babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı daha demokratik davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Bir çalışmada ilkokul düzeyinde olan anne-babaların lise ve ön lisans/lisans öğrenim düzeyinde olan anne-babalara göre daha otoriter bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur (Şahin Sak ve ark., 2015). Aynı şekilde literatürdeki birçok çalışmada da ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik tutumların arttığı sonucuna varılmıştır (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005; Şanlı ve Öztürk, 2012) Ebeveynlerin cinsiyetleri de tutum farklılıklarının nedenleri arasında yer alır. Bir araştırmada babaların çoğunlukla otoriter tutum sergiledikleri, annelerin ise daha anlayışlı bir tutum içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Russell, ve diğerleri, 1998). Anne çalışma durumunun tutum farklılığına etkide bulunduğu, literatürdeki bir çalışmada karşımıza çıkmıştır. O çalışmaya göre çalışan annelerin çalışmayan annelere göre daha demokratik bir tutuma sahip olduğu ve daha az stresli davranışlar gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Bornstein ve Zlotnik, 2008).

Ebeveynlerin kendi özelliklerinin haricinde içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerleri de tutumlar üzerinde oldukça etkiye sahiptir. Çünkü her kültürün anne-babaya biçtiği roller vardır. Toplumun kültürel değerleri de ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörlerdendir Çocukların davranış ve mizaçları da ebeveyn tutumlarını etkilemektedir. Bu yüzden anne-babaların çocuklarının davranışlarına göre tutumlarını değiştirmek zorunda kaldıkları gözlemlenmiştir (Hale, 2008).

Ayrıca anne-babanın kendi çocukluk yıllarındaki deneyimleri, gösterdikleri tutum ve davranışlarda etkili olabilir. Çocukluk yıllarında kendi anne ve babasıyla yeterli etkileşim kuramayan, aşırı baskı altında büyüyen anne-babaların tutumları, bu deneyimler nedeniyle olumsuz olabileceği gibi tam tersine çocuklarına daha iyi bir ortam sağlamayı istedikleri için daha olumlu da olabilir. Eşler arasındaki ilişki de çocuklara karşı sergilenen tutumları etkileyen bir başka faktördür (Yavuzer, 2002, s. 133).

Hepsinin sonucuna bakarak anne-babanın çocuklarına karşı tutumlarını etkileyen birçok faktör olduğunu söyleyebiliriz. Bu faktörler anne-babanın kendisinden kaynaklanan faktörler olabileceği gibi onların haricinde çocuktan kaynaklanan faktörler de olabilir. Bu faktörlerin başında çocuklarda görülen davranış problemlerinin geldiği söylenebilir.

1.3. Çalışan Anne ve Babalar

Eski zamanlardan beri çocuğun bakımı anne tarafından karşılanır ve baba evin ekonomik sorumluluğunu üstlenir görüşü hakimdir. Fakat özellikle son yıllarda yaşam koşullarının değişmesiyle çocuğa bakan kişinin sadece anne olmadığı görülmüştür. Annelerin de çalışma hayatına girmesiyle beraber çocuğun bakımını anne dışında başkası üstlenmiş veya ebeveynler arasında paylaşılmaya başlanmıştır (Myers, 1996).

Batı'da sanayi devrimi ile erkekler, toprak ve çiftçilik işlerinden fabrika ve büro işlerine geçerken, kadınlar da kamu hizmetlerinde, büro işlerinde ve sanayi kesimlerinde görev almaya başlamışlardır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında da savaşa giden erkeklerin yerini kadınların almasıyla, çalışan kadın sayısında büyük bir artış olmuştur (Yavuzer, 2016, s. 142).

Türkiye'de sanayileşme süreci geliştikçe çalışma ortamına giren kadın sayısında artış gözlenmiştir. Kadının toplumdaki rolü sadece anne olmaktan çıkmış ve hızla değişmiştir. Kadınların eğitim düzeyinin artması, çeşitli alanlarda var olmaları bu oranın artmasında oldukça etkili olmuştur.

Özellikle endüstrileşme süreçlerinin hızlanmasının ardından Türk toplumunda cinsiyet rolleri açısından önemli değişimler meydana gelmiştir. Aile yapısı ve aile içindeki rollerin değişmesi de bu değişmelerden sayılabilir.

Geniş aile tipi, sanayileşme sürecinin artmasından sonra çekirdek aile tipine dönüş sağlamıştır (Abadan-Unat, vd., 1982; Kırkpınar, 2009).

Çalışan kadınlar annelik ile ilgili rolleri yerine getirmenin yanı sıra ev hanımlarından farklı olarak çalışan rolünün gerektirdiği rolleri de yerine getirmek durumundadır. Bu durum küçük çocuğu olan kadınlar için bazı zorlukları meydana getirebilmektedir (Gözübüyük Bayraktaroğlu, 2010).

Bu değişimlerin ardından babalık rolünde de değişimler meydana gelmiştir. Çalışan kadın sayısında artış olması hem babanın hem annenin dışarıda olmasının çocuğun bakımı ile ilgili yeni düzenlemeleri zorunlu kılması, ekonomik alandaki değişimlerin kadın-erkek rollerini etkilemesi gibi durumlar toplumdaki babalık rolünün değişmesinde etkili olmuştur. Özellikle 90'lı yıllara kadar giderek artan çalışan kadın sayısı, kadın ve erkeğin cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların değişmesine neden olmuştur. Bu değişim en çok ev işleri ve çocuk bakımı konusunda farklılıklar meydana getirmiştir. Çalışma hayatına giren kadın, eşinden ev işi ve çocuk bakımı konusunda yardım beklemektedir. Önceden yalnızca kadınların işi olarak görülen çocuk bakımı ve ev işleri de kadınların çalışma hayatına girmesiyle beraber eşit koşullarda paylaşılmaya başlanmıştır (Kuzucu, 2011). Annenin ev dışındaki işiyle anneliği birlikte yürütmesi kabul görmeye başladıktan sonra, kalıp yargılara bağlı kalan babalık rolünde de değişimler meydana gelmiş ve yeni baba rolü de anne ve baba rolünün bir karışımı olarak ortaya çıkmıştır (Harris ve Morgan, 1992).

Annelerin çalışma durumu sonraki zamanlarda artış göstermiş olsa da babalar her zaman evin ekonomik gelirini sağlayan kişi olarak görülmüştür. Çocuğun bakım becerileriyle anne ilgilenirken babalar yalnızca çocuğun ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan ebeveyn olarak toplumda yer edinmiştir. Zorunlu durumlar olmadığı sürece babalar daima iş hayatında yer almışlardır.

Literatürde ebeveyn tutumlarını inceleyen birçok araştırmada anne çalışma durumu göz ardı edilmiştir. Çalışma durumuyla ilgili değişkenlere ailenin ekonomik durumunu belirlemek üzere yer vermişlerdir. Yalnızca birkaç araştırma direkt olarak ebeveyn çalışma durumunu ele alarak tutum farklılıklarına yer vermiştir.

Birkaç araştırmada, çalışmayıp tüm gününü çocukla aynı evin içinde geçiren annelerin çocuk üzerinde daha fazla hakimiyet kurmaya çalıştıklarından daha otoriter bir tutuma sahip oldukları fakat çalışan annelerin çocuklarına karşı demokratik bir tutuma sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Bornstein ve Zlotnik, 2008). Çalışma hayatının annenin ruh sağlığına pozitif etkide bulunduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Çalışmak, kadının toplum içinde bazı değerler kazanmasına olanak sağlar. Bunun sonucunda da işe yaradığını gören kadın psikolojik olarak da olumlu etkilenir. Sağlıklı bir ruh haline sahip olan anne de çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler geliştirmeye gayret eder (Kağıtçıbaşı, 1986).

1.4.Davranış Problemleri

Davranışlar yaşamın ilk yıllarından itibaren öğrenilmeye başlar ve zaman geçtikçe çeşitli uyarıcılarla pekiştirilerek hayatımızda yer eder. Sosyal öğrenmeyle birlikte temelleri atılan davranışlar birçok faktöre bağlı olarak değişkenlik gösterebilir (Börekçi, 2017). Sağlıklı ve topluma fayda sağlayacak bireyler yetiştirmek için anne-babanın çocuğun sevilme, sosyal becerilerinin desteklenmesi, özgüveninin geliştirilmesi gibi ihtiyaçlarını karşılaması ve gelişimini desteklemesi oldukça önemlidir.

Bu iletişimin sonucunda anne-baba ve çocuk arasında gerçekleşecek sağlıklı ilişki, çocuğun normal bir gelişim göstermesi ve sosyal anlamda sağlıklı ilişkiler kurmasında önemli bir rol oynamaktadır (Tarkoçin ve Tuzcuoğlu, 2014). Çocuk anne ve babasını gözlemleyerek onların yaptıklarını yapar ve davranış biçimini ona göre biçimlendirir. Bu nedenle çocukların olumlu davranış kazanması için sağlıklı davranış biçimlerine ihtiyaçları vardır (Yalçın, 2013).

Bir araştırmada okul öncesi döneme devam eden çocuklarda görülen davranış problemleri ile anne-çocuk aktiviteleri arasındaki ilişkiye bakılmış ve çocuklarda görülen davranış problemlerinin anne-çocuk ilişkisinin zayıflığı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Galboda-Livanage, Prince ve Scott, 2003).

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuk, aileden aldığı ilk eğitimini pratiğe çevirir. Bu kurumların amacı çocuğun duygusal, bedensel, sosyal gelişimini sağlamasına katkıda bulunmaktır. Ailede alınan eğitim ile okulda verilen eğitimin benzerlik göstermesi çocuğun öğrendiklerini pekiştirmesini sağlar.

Bu da çocuğun uyum sağlama becerisini geliştirir. Uyum sağlayan çocuk çevresi ve kendisiyle sosyal olarak iyi iletişim halinde olur. Fakat bu uyum gerçekleşmez ve davranışlarda zorlanmalar meydana gelirse davranış problemleri ortaya çıkabilir.

Çocuğa karşı yöneltilen davranışlar onun sosyal uyum gerçekleştirmesine direkt etki eder. 0-6 yaş okul öncesi dönemde en yakınları olan anne ve babalarını model alan çocuklar onların davranışlarına göre davranış sergilerler. Herhangi bir değişim gördüklerinde kendileri de davranışlarını değiştirirler. Çünkü çocuğun içinde bulunduğu bu yıllar değişimlerin (fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal) hızlı olduğu bir süreçtir.

Çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması, sağlıklı uyum sağlama becerisini geliştirmesi için olumlu çevreyi yaratmak, anlayışlı ve sevgi dolu yaklaşımlara bağlıdır. Bu çevreyi bulamayan çocuk güvensiz olur, karmaşık duygu ve düşüncelere kapılır ve bir süre sonra çevreye karşı uyum bozuklukları yaşayabilir. Bu uyum bozukluklarının başında hırçınlık, sinirlilik, kavgacılık, kaygı ve korku hali gelir (Yavuzer, 2002, s. 228).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar uyarıcılara açık olduklarından olumlu-olumsuz ortamlar çocuğun kişiliğini doğrudan etkiler ve olumsuz gelişimine neden olabilir. Bu etkilenmenin sonucunda çocukta görülmeye başlanan davranış sorunları çocuğun tüm yaşamını etkileyeceği gibi bu sorunların kalıcı olmasına da sebep olmaktadır. Erken çocukluk döneminde görülen davranış problemleri çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası, anne-babanın yaşı, meslekleri, eğitim düzeyleri, aile içi şiddet vb. değişkenlerle ilişkilendirilmektedir (Doctoroff ve Arnold, 2004).

Yavuzer (2002)'e göre davranışın normal mi yoksa davranış bozukluğunu olduğunu belirlemek için bazı ölçütler gerekir. Bunlar:

- 1.Yaşa uygunluk,
2. Sapan davranışın yoğunluğu,
- 3.Süreklilik,
- 4.Cinsel rol beklentisi,
5. Kültürel faktörler şeklinde özetlenebilir.

Bir davranış, çocuk o davranışı yapmamayı becerebilecek yeterlilikte olduğu ve yapmaması söylendiği halde yapmaya devam ederse sorun davranış olarak kabul edilmektedir (Birkan, 2002).

Erbaş (2002)'a göre problem davranışlar öğrencinin ya da diğer öğrencilerin öğrenmesine engel olan, sosyal ilişkileri etkileyen ve öğrenciye, akranlarına, yetişkinlere zarar veren davranışlar olarak tanımlanmıştır. Bir başka tanımda ise problem davranışlar, bireylerin toplumda etkili işlev görmelerini engelleyen ve kendi güvenliklerini tehlikeye sokan herhangi bir davranış olarak açıklanmıştır (Carr ve Durand, 1985).

Çocuklarda davranış problemleri olarak tanımlanan davranışların, kendisine (içsel) ve dışarıya(dışsal) yöneltilen davranışlar olarak iki şekilde ortaya çıktığı belirtilmektedir. Dışsal yani dışarıya yöneltilen davranış problemleri düşük özgüven, az gelişmiş öz düzenleme ve gelişmeyen davranış kontrolü olan durumları yansıtırken, içsel yani kendisine yönelttiği davranış problemleri ise çekingenlik, kaygı ve engellenme gibi durumları yansıtır (Aunola ve Nurmi, 2005). Okul öncesi dönemde davranış problemlerinin görülme sıklığı oldukça fazladır. Çeşitli araştırmalar davranış problemlerinin bebeklikten ilköğretim dönemine kadar olan sürede daha fazla görüldüğünü belirtir (Campbell, 1995).

Davranış problemlerinin çeşitleri yaştan yaşa fark etse de üç ve dört yaş aralığındaki çocuklarda oldukça benzer şekilde görülür. Bu yaş aralığında görülen davranış problemlerinin neredeyse yarısı çocuğun ergenlik döneminde de devam etmektedir (Coe vd., 2003; Galboda-Livanage vd., 2003). Kanlıkılıçer (2005) 6 yaş grubu çocukların 3,4,5 yaş grubu çocuklara göre daha fazla kavgacı-saldırgan ve aşırı hareketli-dikkatsiz olduklarını belirtmiştir.

Bir başka çalışmada ise bu sonucun tersi bir bulguya ulaşılmıştır. O çalışmaya göre okul öncesi dönemde yaşı küçük olan çocukların yaşı büyük olan çocuklara göre daha fazla hiperaktivite ve dikkatsizlik davranış problemleri sergiledikleri sonucu ortaya çıkmıştır (Miller, Koplewicz ve Klein, 1997).

Çocuklardaki davranış problemlerinin, onların uyum ve başarı sürecini etkilediği bilinmektedir. Davranış problemleri gösteren çocuklar akranları tarafından dışlanırken aynı zamanda akranlarından öğrenebilecekleri becerilerden de eksik kalabilirler. Bu aynı zamanda sosyal becerileri öğrenmelerine de engel olabilmektedir (Erbaş, 2002).

Sosyal beceriler çocuğun problem çözme becerilerini ve davranış problemlerini önemli derecede yordamaktadır (Dereli İman, 2013). Yapılan bir çalışmada çocukların sosyal becerileri yükseldikçe daha az davranış problemi sergilediği sonucuna ulaşılmıştır (Gültekin Akduman, Günindi ve Türkoğlu, 2015). Başka bir çalışmada ise çocukların sosyal becerilerinin geliştikçe saldırganlık davranışları ve akranları tarafından dışlanmalarının azaldığı belirtilmiştir (Gülay, 2009).

Aynı zamanda, okulöncesi kurumlarında gözlenen davranış problemleri, öğretmenlerin sınıf aktivitelerini gerçekleştirmesinde problem yaşamalarına ve düzen kurmada zorluk çekmelerine neden olmaktadır (Al-Sahel, 2006).

Okul öncesi dönemde çocukların bakımları daha ön planda tutulduğu için psiko-sosyal gelişimleri göz ardı edilir. Bu da sorunların erken fark edilmesine engel olur. Halbuki çocuklardaki davranış problemlerinin erken tanısı problemin iyileştirilmesinde oldukça önemlidir. Yurt dışında yapılan bir araştırmada erken müdahale eğitim programlarının çocukların problem davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (McGilloway vd., 2012). Bazı araştırmacılar erken çocukluk yıllarında ortaya çıkmış davranış problemlerine neden olan etkenleri önleme ve müdahale etmek için çözümler üretmeye çalışmaktadırlar (Crnic, Gaze ve Hoffman, 2005).

Yapılan araştırmalar davranış sorunlarının, çocukların yalnızca sosyal çevrelerindeki ilişkilerini değil aynı zamanda öğrenme süreçlerini de olumsuz yönde etkilediğini ve başarısız bir okul hayatı geçirdiklerini ortaya koymuştur (Vaughn, Hogan, Lancelotta, Walker ve Walker, 1992; Breslau vd., 2009).

Okul öncesi dönemde yaygınlık gösteren bu davranış problemlerinin tedavi edilmediği sürece ilköğretim dönemi ve ergenliğe kadar devam ettiğini literatürdeki çeşitli araştırmalar ortaya koymuştur.

Ergenlerle yapılan çalışmalarda ciddi davranış sorunları gösteren ergenlerin okul öncesi dönemde de aynı sorunları gösterdikleri görülmüştür (Atkins ve Stoff, 1993; Bates, Petit, Dodge ve Ridge, 1998).

1.4.1. Çocuklarda Görülen Davranış Problemleri

1.4.1.1. Kavgacı ve Saldırgan Davranışlar

Saldırgan davranışlar genel anlamda, bir hedefe yönelik olarak gerçekleştirilen, sonucunda hasar ve yaralanmaya neden olan, şiddet içeren, bireylerin ve toplumun güvenliğini tehdit eden eylemler olarak tanımlanır. Bakırcoğlu (2002) saldırganlığı; yaşıtları ve çevresiyle uyumlu ilişkiler kuramayan, geçimsiz, gergin, kavgacı, kural tanımayan, saygısız davranışlar olarak tanımlamıştır.

Psikoanalitik yaklaşım saldırganlığı doğuştan gelen enerjinin dışa vurumu olarak nitelendirir. Buna göre insanlar saldırgan olduğu için saldırgan davranışlar gösterir. Davranışçı yaklaşım ise saldırgan davranışları öğrenme durumlarına göre açıklayarak yanlış öğrenme deneyimlerinden dolayı meydana geldiğinden söz eder (Yavuzer, 2016). Bilim insanları, filozoflar ve diğer araştırmacılar saldırganlık kavramı üzerine çeşitli araştırmalar yapmışlardır. Kimileri saldırganlığın doğuştan gelen, içgüdüsel bir özellik olduğunu savunurken kimileri saldırganlığın öğrenildiği konusunda ısrarcı olmuşlardır. (Aronson, Wilson ve Akert, 2012). S.Freud ve arkadaşları insanların ölüm içgüdüleri ile dünyaya geldiklerini ve şiddet davranışlarının altında bu içgüdüünün yattığını, alınan besinlerle bu enerjinin çoğaldığını savunurlar. Onlara göre bu enerjinin uygun bir şekilde boşaltılması gerekir. Fakat boşaltılmadığında şiddet ortaya çıkar.

Bandura ise çocukların saldırganlık içgüdüleriyle doğmadıklarını savunur. Saldırgan davranışların sosyalleşme sürecinde öğrenildiğini söyler. Sosyal öğrenme kuramına göre davranışlar, çevresel uyarılar tarafından şekillenir. Davranışlar doğuştan gelmez ve bu davranışlar öğrenilmek zorundadırlar. (Bandura, 1973). Şiddet davranışını, bireyin denemeden başkalarını model alarak kazandığını savunur. Modeller canlı modeller olduğu kadar cansız modeller de olabilir. Dizi kahramanları, video oyunlarındaki sanal karakterler çocuklar için birer modeldir (Çelen, 2011).

Anne-babalar her zaman çocukları için gizli modellerdir. Eğer çocuklarına karşı olumsuz tutum sergileyip cezalandırma yöntemine başvururlarsa, çocukların da aynı saldırgan davranışları benimsemeleri olağandır (Gander ve Gardiner, 2004).

Çocuklarda görülen kavgacı ve saldırgan davranışlar, genelde yaşıtları ve çevresiyle uyumlu ilişki kuramayan davranışlar olarak karşımıza çıkar. Çocuklar çevresiyle gergin ve kavgacı ilişki içindedirler. Ebeveynlerine ve öğretmenlerine karşı çıkmaya meyillidirler. Cezalardan etkilenmez ve yetişkinlerle sürekli çatışmalar (Cüceloğlu, 1997).

Saldırgan davranışların ortaya çıkmasında temel görüşler incelendiğinde; kafa travmaları, doğum zorlukları, hamilelik sırasında annenin kullandığı ilaçlar vb. durumlar biyolojik faktörler arasında görülebilir (Ankay, 1992, s. 149). Biyolojik faktörlerin dışında bir de çevresel faktörlere baktığımızda ise çocuğun akranlarıyla olan ilişkisi, ebeveyn tutumları, anne-baba ilişkisi, sevgisizlik, çocuğun duygusal açıdan zarar görmesi gibi etkenlerden söz edilebilir. Çocuğun saldırgan-kavgacı davranışlarına karşılık anne-babanın baskıcı tutumu çocuğun bu davranışları devam ettirmesinde rol oynayan önemli etkenlerdendir.

Anne-babanın tartışmaları, kavga etmeleri, anne veya babanın saldırganca tutumu çocuğun bunu taklit ederek öğrenmesine neden olur. Bu da saldırgan davranışların başlıca nedenlerindendir. Ayrıca çocuğu yok sayma, sürekli eleştirme, azarlama, çocuğa karşı tutarsız tutumlar, çocuğa karşı şiddet kullanma, evde saldırganca tavırlar sergileme vb. durum ve davranışlar saldırgan davranışların ortaya çıkmasına neden olarak gösterilebilir (Erbaş, Kırcaali İftar ve Tekin İftar, 2004).

Öğrenme ve modeli örnek alma da saldırgan davranışların oluşumunda oldukça önemli bir role sahiptir. Çocukların bazı durumlarda gösterdikleri saldırgan davranışlar ebeveynleri tarafından pekiştirilince, bu sefer çocuğun saldırganlığı davranış olmaktan kişilik özelliği olmaya doğru ilerlemiş olur (Başal, 2012).

Anne-babaların çalışma durumları da çocuklardaki saldırgan-kavgacı davranışların farklılık göstermesinde etken olabilir. Anne çalışma durumunu inceleyen bir araştırmada annesi çalışmayan çocukların saldırgan davranışlara olan eğiliminin annesi çalışan çocuklardan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gürsoy, Aral , Bütün Ayhan ve Aydoğan, 2004).

Fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın bazı değişkenler açısından incelendiği bir araştırmada anne çalışma durumunun ilişkisel saldırganlık ile anlamlı bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur (Uysal ve Dinçer, 2013). Bir başka araştırmada ise tam tersi bir sonuç olarak annenin çalışıp çalışmama durumunun çocukların davranış problemi göstermesine etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009).

Aile içinde sürekli birlikte olduğu anne-babanın çocuğa yönlendirdiği davranış, çocuğun da o davranışı benimseyip uygulamasını meydana getirir. Aile dışında sosyalleştiği ortam olarak ilk sırada yer alan okul öncesi kurumlarında, aile içinde karşı karşıya kaldığı tutumların sonucu olarak davranışlarını sergiler.

Saldırgan davranışların nedenlerini araştıran çeşitli araştırmalara bakıldığında davranışın ortaya çıkmasının ilk sebepleri arasında anne ve babanın tutumları yer alır. Anne-babanın birbiriyle kavga etmesi, anne ve babanın saldırgan tutumu çocuğun da bunu öğrenmesine neden olur.

Çocukta var olan enerjinin boşaltılmasına izin vermeyip engelleme, çocuğu yok sayma, azarlama, anne-babanın çocukla yeterince ilgilenmemesi, evde sürekli kavga ortamının olması, saldırganlık içeren filmler seyredilmesi gibi davranışlar çocuğun kavgacı ve saldırgan davranışlar sergilemesinin nedenleri olarak sıralanabilir (Olçay, 2008). Anne-baba tutumları ve onların birbirleriyle etkileşiminin çocukların saldırgan davranışlarıyla ilişkisini inceleyen bir araştırmada, anne-babaların baskıcı davranışlarının çocukların arkadaşlarına ve çevresine karşı daha saldırgan davranışlar göstermelerine yol açtığı sonucuna varılmıştır (Hart, Nelson, Robinson, Olsen F. S. ve Mcneilly-choque, 1998).

Deur ve Parke, (Akt.: Çağdaş ve Şahin Seçer, 2005) yaptıkları bir çalışmada saldırgan davranışların, anne-babaları tarafından tutarsız bir tutumla yetiştirilen çocuklarda, diğer tutumlarla yetiştirilen çocuklara oranla daha fazla görüldüğünü belirtmişlerdir.

Saldırgan çocuklar genelde anne-baba tarafından çok sert bir tutumla karşı karşıya kaldıkları için biriken öfkesini ev dışında açığa vurur. Aile ortamının sağlıklı olması, çocuğun çok küçük yaşta saldırgan tutumu benimsemesine neden olur. Temelde güvensiz olan bu saldırgan çocuklar sevilmediklerine inanırlar.

Özsaygıları düşük olduğu için kuralları çiğneyerek, vurup kırarak kendilerini güçlü olduklarına inandırmaya çalışırlar (Yörükoğlu, 1978, s. 262).

Saldırganlık davranışı, davranış problemleri arasında düzelmeye en dirençli ve tedavisi en güç davranıştır. Okulöncesi dönem yılları, davranış problemlerinin erken tanı ve tedavisi için son derece uygun zaman olsa da ebeveynler çocuklarının yaşlarının küçük olması nedeniyle büyüdüğünde düzeleceğine inanarak bekleme politikasını uygularlar (Nixon, 2002).

1.4.1.2. Endişeli ve Ağlamaklı Davranışlar

Kişinin kendisiyle uyumlu olması ilk önce kaygı ve kuşklarından uzak olmasına bağlıdır. Endişe ve kaygılı davranışlar ruhsal dengenin sapmasına neden olabilir (Yörükoğlu, 1978, s. 3). Çocuk endişeleriyle kendi başına veya başkalarının yardımıyla başa çıkmayı öğrenir. Ancak bazı çocuklar içinde buldukları endişeli durumdan kurtulmanın çaresini bulamaz. Kendisine veya aile üyelerinden birine bir şey olacağını düşünür ve sürekli ağlamaklı bir hal alır.

Çocuklar için düşünülebilecek en büyük korku anne-babadan ayrı düşmek, ortalıkta kalmak korkusudur. Her tehlikede anne-babanın kendisini bırakıp gitme olasılığı, çocuğu son derece tedirgin eder ve güvenini sarsar (Yörükoğlu, 1978, s. 221). Bu korkuların en başında okul korkusu gelir. Özellikle okul öncesi dönemde çok görülmektedir. Okul korkusunun ortaya çıkış nedeni ne olursa olsun genelde çocuk anneden ayrılacağı için bu korkuya kapılır. Evden ayrılışı çocuk için bir endişe durumudur ve gün boyu davranışlarını etkileyen önemli bir etkidir. Aileden ayrılıp okula gelişi çocukta endişeli-ağlamaklı davranış probleminin ortaya çıkmasına en büyük sebeplerdendir.

Bu davranışları sergileyen çocuklarda bağımsızlık hakim değildir. Anneye tamamen bağımlı olarak hareket ederler. Eğer çocuk okula gitmesi için zorlanırsa bu sefer farklı semptomlar ortaya çıkar. Endişe ile birlikte sinir de görülebilir. Endişe ve korkulu davranışlar ergenlik döneminden ziyade çocuklarda daha çok belirgindir.

1.4.1.3.Aşırı Hareketli ve Dikkatsiz Davranışlar

Okul öncesi dönem çocuklarında sıklıkla karşılaşılan bir davranış problemidir. Bu davranışı sergileyen çocuklar kıpır kıpırdır. Yerinde duramaz, savruk ve düzensizdir. Bu davranışları çevrelerini de rahatsız eder. Zekâsı yaşına uygun olan bu çocuklar, dikkat dağınıklıkları nedeniyle başarısız olurlar. Anneleri bu davranışları sergileyen çocuklarla gün boyu uğraşır.

Davranışlar karşısında elinden bir şey gelmeyen anne sonunda yorulur ve sabrı tükenir. Böyle olunca da sert tepkilerle çocuğu dizginlemeye çalışır. Anne-çocuk ilişkisi gittikçe bozulmasına rağmen çocuğun davranışlarında hiçbir değişiklik meydana gelmez (Yörükoğlu, 1978, s. 265).

Bu tür davranışları sergileyen çocuklar çok hareketli olurlar. Dikkatlerini belirli bir konu üzerinde yoğunlaştıramazlar. Arkadaşlık ilişkileri uzun süreli olmaz. Ataktırlar ve bu nedenle ilk akıllarına gelen şeyleri yaparlar. Erkek çocuklarda daha çok görülür. Bazı kişilerde ergenlik sonunda azalır hatta tamamen ortadan kalkabilir (Ankay, 1992, s. 112). Bu davranış problemlerinin çocuğun yapısal bir bozukluğundan dolayı ortaya çıktığı görüşü hakimdir. Böyle çocukların doğum öncesinde veya doğum sırasında geçirdikleri bir beyin zedelenmesi sonucunda bu davranışları gösterdikleri düşünülür.

Aşırı hareketlilik dışında bedensel bir bozukluk göstermezler. Bazen denge bozukluğu ve beceriksizlik görülebilir. Bazılarında algılama bozukluğu bulunabilir. Bu nedenle okuma ve yazmaları geç gelişir. Öğrenmeleri zekaya uygunluk göstermez. Tembel ve dikkatsiz olarak etiketlenirler ve evde anne-baba, okulda öğretmen tarafından baskı altında kalırlar. Halbuki çocuğun problemi tembellik değil algılama bozukluğundan kaynaklanmaktadır (Yörükoğlu, 1978, s. 265). Aşırı hareketli çocuklar, zor yatırılırken dikkatsiz ve strese karşı tepkisel davranışlar gösterebilirler (Coplan, Bowker ve Cooper, 2003).

1.5. Çocuklarda Görülen Davranış Problemlerine Neden Olan Faktörler

Çocuklarda görülen davranış problemlerinin birçok nedeni olabilir. Ebeveynlerin sosyo-ekonomik durumu, eğitim düzeyi, cinsiyeti gibi faktörlerin yanı sıra çocuğun cinsiyeti gibi durumlarda davranış problemlerine neden olan faktörler arasında yer alabilir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyine göre bakıldığında literatürde çeşitli araştırmalar mevcuttur. Örneğin bir araştırmada kavgacı-saldırgan olmak ve endişeli-ağlamaklı olmakla ilgili davranış problemlerinin genel olarak babanın eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte azaldığı görülmüştür (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010). Fakat bazı araştırmalar anne eğitim düzeyi ile davranış problemleri arasındaki ilişkide bu durumun tam tersi bir sonucuna ulaşmışlardır.

Örneğin bir araştırmada anne eğitim düzeyi ile çocukların problem davranışları arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı bir sonuç bulunamamıştır (Weaver, Shaw, Dishion ve Wilson, 2008). Yine başka bir çalışmada anne eğitim durumlarının çocukların genel davranış problemleri puanlarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009). Çocuğun cinsiyetine göre bakıldığında saldırgan davranışların erkek çocuklarda kız çocuklara göre daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır (Maccoby ve Jacklin, 1980; Anselmi, Piccinini, Barros ve Lopes, 2004). Bir başka araştırmada da kız çocuklarında kavgacı ve saldırgan davranış problemlerinin erkek çocuklara göre daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ertürk Kara ve Gürgen, 2016).

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ebeveynlerin çalışıp çalışmama durumuna göre tutumlarının değişkenlik gösterip göstermediği ve farklı tutumlarının çocuklardaki davranış problemleri ile ilişkisi olup olmadığını incelemektir. Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Çocuğun davranış problemi ile ebeveynlerin (anne ve baba) çocuğuna karşı tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Çocuğun davranış problemi anne çalışma durumuna göre farklılık göstermekte midir?

3. Çocuğun davranış problemi baba çalışma durumuna göre farklılık göstermekte midir?
4. Çocuğun davranış problemi çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
5. Ebeveynlerin tutum puanları ebeveynlerin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
6. Annelerin ebeveyn tutumları;
 - a. Çalışma durumuna,
 - b. Eğitim durumuna
 - c. Yaşına
 - d. Ekonomik durumuna,
 - e. Çocuğun kardeş sayısına
 - f. Çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Babaların ebeveyn tutumları;
 - a. Çalışma durumuna,
 - b. Eğitim durumuna,
 - c. Yaşına,
 - d. Ekonomik durumuna,
 - e. Çocuğun kardeş sayısına,
 - f. Çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

1.7. Araştırmanın önemi

Okul öncesi dönem, çocuğun gelişimi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu dönem içerisinde çocuk, gelişimini çevreden aldığı çeşitli uyarıcılarla tamamlar ve kişiliğini geliştirir. Ebeveynleri tarafından çocuğa karşı yöneltilen davranışlar, çocuğun kendi davranışlarını nasıl şekillendireceğini belirler. Literatürdeki birçok araştırmada da ebeveyn tutumlarının çocukların davranış geliştirmesindeki rolünün oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Bu nedenle anne ve babaların çocuklarının gelişimlerini gözlemleyerek olumlu tutum ve davranışlar sergilemeleri oldukça önemlidir. Çocuklarının ileride sağlıklı bir psikolojiye sahip olmaları ve sağlıklı davranışlar sergilemeleri için dikkatli ve özenli davranmaları gerekmektedir.

Eski zamanlara göre artış gösteren her iki ebeveynin çalışması, çocukların karşı karşıya kalacağı tutumların değişmesine de yol açabilir. Önceden yalnızca çocuğun bakımı ve ev işleriyle uğraşan annelerin artık çalışma hayatında aktif rol almaları, babaların da ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgili görevlerde rol almasına sebep olmuştur.

Çalışan kadınların annelik rolü dışında sahip olduğu eş rolünün haricinde bir de çalışan anne rolünün gerektirdiklerini yapmaya çalışması çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Özellikle çocuk sahibi çalışan kadınların zorlanmalarına neden olmaktadır. İş yaşamında rol almaya başlayan kadının yakın çevresinin desteği bu zorlanmaları azaltabilir. Eğitimcilerin anne-babaları doğru yönlendirmeleri bu nedenle çok önemlidir.

Sürekli çocukla vakit geçirip başka bir meşgalesi olmayan annelerin tutumları ile iş hayatında rol alan annelerin tutumlarının farklı olacağı düşünülmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında ebeveyn tutumları ile davranış problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma mevcut olmasına rağmen, özel olarak ebeveynlerin çalışma durumlarına göre ebeveyn tutumu farklılıklarını ve bu farklılık sonucu oluşabilecek davranış problemlerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırma sonuçlarının okul öncesi uzmanlarının çalışmalarına, öğretmenlere ve ebeveynlere fayda sağlayacağı, çalışma durumuna göre tutum farklılığına bakılarak yeni araştırmalara zemin hazırlayacağı, anne ve babaların, çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışların çocuklar üzerinde yarattığı etki konusunda bilinçleneceği ve bunun sonucunda sergiledikleri tutum ve davranışlarını yeniden şekillendireceği, çocuklardaki davranış problemlerinin en aza indirilmesi ve bu problemlerin tanı ve tedavisi için uzmanlara rehberlik edeceği düşünülmektedir.

1.8. Kavram ve terimler

Tutum: Kişinin belli bir insana, gruba, nesneye, olaya yönelik olumlu veya olumsuz bir şekilde düşünmesine, hissetmesine veya davranmasına yol açan oldukça kararlı, yargısal bir eğilim (Budak, 2000). Herhangi bir uyaran karşısında gösterilen az ya da çok heyecansal öğrenilmiş tepki (Gürün, 1991).

Ebeveyn tutumu: Tutum kavramı kişilerin belli bir insana, gruba, olaya yönelik olumlu ya da olumsuz bir biçimde düşünmesine, davranmasına yol açan kalıcı yargısal bir eğilimdir. Ebeveyn tutumu ise anne-babaların çocuklarına karşı olan olumlu-olumsuz yargısal eğilimleridir (Sezer, 2010).

Davranış problemi: Çocuğun kendisine, yaşıtlarına, yetişkinlere ya da bir nesneye zarar veren davranışlarıdır. İç çatışmaların, çeşitli ruhsal ve bedensel nedenlere bağlı olarak davranışlara aktarılmasıdır (Yörükoğlu, 1978).

Saldırganlık: Öfke, düşmanlık, rekabet, engellenme gibi durumlardan kaynaklanan ve karşısındakine zarar vermeyi, onu durdurmayı, engel olmayı ya da kendi korumayı hedefleyen fiziksel, sözel veya sembolik her türlü davranış (Budak, 2000). Engellenmeye bağlı olup isteklerin belli bir sonuca ulaşmasının olanaksız olduğu durumlarda ortaya çıkan davranış biçimi (Gürün, 1991).

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların çalışan ve çalışmayan ebeveynlerinin çocuğa karşı tutumlarının ve çocuklarının davranış sorunlarının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecelmeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2009, s. 81).

2.2. Örneklem

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 yıllarında İstanbul Üsküdar ilçesine bağlı bağımsız anaokullarında eğitim gören 5-6 yaş aralığındaki 150 çocuğun anne-babası ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Tablo 1’de çalışmaya katılan çocukların, Tablo 2’de annelerin ve Tablo 3’te babaların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1.

Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	N	%
Kız	81	54.0
Erkek	69	46.0
Toplam	150	100.0
Yaş	N	%
5	78	52.0
6	72	48.0
Toplam	150	100.0
Kardeş Sayısı	N	%
0	42	28.0
1	61	40.7
2	32	21.3
3	12	8.0
4	2	1.3
6	1	.7
Toplam	150	100.0
Çocuğun hastalığı var mı?	N	%
Evet	12	8.0

Hayır	138	92.0
Toplam	150	100.0
Hastalığın adı	N	%
Alerji	5	41.67
Astım	4	33.33
Egzama	1	8.33
Epilepsi	1	8.33
Skolyoz	1	8.33
Toplam	12	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya toplam 150 çocuğun katıldığı görülmektedir. Bu çocukların cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde %54'ünün (81) kız, %46'sının (69) erkek oldukları görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan çocuklardan kız olanların sayısı erkek olanlara göre daha fazladır. Çocukların yaş dağılımları incelendiğinde %52'sinin (78) beş yaşında, %48'inin (72) altı yaşında oldukları görülmektedir. Çocuklarının yaş dağılımlarının hemen hemen eşit olduğu yorumu yapılabilir. Çocukların sahip oldukları kardeş sayıları incelendiğindeyse sırasıyla; en fazla tek kardeşe (%40.7), hiç kardeşe (%28), iki kardeşe (%21.3), üç kardeşe (%8), dört kardeşe (%1.3) ve altı kardeşe (%0.7) sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların tamamına yakınının (%92) herhangi bir rahatsızlığı olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte hastalığı olan 12 çocukta en fazla alerji (5 kişi) görülmektedir. Bunu sırasıyla; astım (4 kişi), egzama (1 kişi), epilepsi (1 kişi) ve skolyoz (1 kişi) takip etmektedir.

Tablo 2'de annelerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.

Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Yaş	N	%
20-30	29	19.3
31-40	99	66.0
41-50	22	14.7
Toplam	150	100.0
Eğitim durumu	N	%
İlkokul	13	8.7
Ortaokul	6	4.0
Lise	34	22.7
Üniversite	85	56.7
Lisansüstü	12	8.0
Toplam	150	100.0
Çalışma durumu	N	%
Evet	72	48.0
Hayır	78	52.0
Toplam	150	100.0
Anne ekonomik durum	N	%

1500 TL ve altı	8	5.3
1501TL -2000 TL	13	8.7
2001TL-3500 TL	41	27.3
3501 TL-5000 TL	9	6.0
Toplam	77	51.3
Medeni durum	N	%
Evli	147	98.0
Boşanmış	3	2.0
Toplam	150	100.0

Tablo 2’de araştırmaya katılan annelerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tablo 2’de annelerin yaş dağılımları incelendiğinde en fazla (%66) 31-40 yaş arası oldukları görülmektedir. Bunu sırasıyla yaşları 20-30 yaş arası değişen (%19.3) ve yaşları 41-50 yaş arası değişen (%14.7) anneler takip etmektedir. Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlasının (%56.7) üniversite mezunu oldukları görülmektedir. Bunu sırasıyla lise mezunu anneler (%22.7), ilkokul mezunu anneler (%8.7), lisansüstü mezunu anneler (%8) ve ortaokul mezunu anneler (%4) takip etmektedir. Araştırmaya katılan annelerin %52’si çalışmadıklarını ifade ederken, %48’i çalıştıklarını ifade etmektedir. Çalışmayan anneler çoğunlukta olsalar da çalışan annelerin sayısı da oldukça yüksektir. Annelerin ekonomik durumları incelendiğindeyse annelerin %51.3’ü ekonomik durumlarıyla ilgili bilgi vermişlerdir. Buna göre annelerin ekonomik düzeyi en fazla (%27.3) 2001 TL- 3500 TL arasındadır. Bunu sırasıyla; 1501 TL- 2000 TL arası (%8.7), 3501 TL- 5000 TL arası (%6) ve 1500 TL ve altı (%5.3) takip etmektedir. Annelerin medeni durumları incelendiğindeyse tamamına yakınının (%98) evli oldukları görülmektedir.

Tablo 3’te babaların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.

Babaların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Yaş	N	%
20-30	1	.7
31-40	91	60.7
41-50	55	36.7
51 ve üzeri	3	2.0
Toplam	150	100.0
Eğitim durumu	N	%
İlkokul	8	5.3
Ortaokul	16	10.7
Lise	35	23.3

Üniversite	64	42.7
Lisansüstü	27	18.0
Toplam	150	100.0
Çalışma durumu	N	%
Evet	148	98.7
Hayır	2	1.3
Toplam	150	100.0
Baba ekonomik durum	N	%
1500 TL ve altı	4	2.7
1501 TL -2000 TL	20	13.3
2001 TL-3500 TL	24	16.0
3501 TL-5000 TL	65	43.3
5001 TL ve üzeri	35	23.3
Toplam	148	98.7
Medeni durum	N	%
Evli	147	98.0
Boşanmış	3	2.0
Toplam	150	100.0

Tablo 3'te araştırmaya katılan babaların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tablo 3'te babaların yaş dağılımları incelendiğinde en fazla (%60.7) 31-40 yaş arası oldukları görülmektedir. Bunu sırasıyla yaşları 41-50 arası değişen (%36.7), 51 ve üzerinde olan (%2) ve 20-30 yaş arası olan (%0.7) babaların takip ettikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan babaların eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun (%42.7) üniversite mezunu oldukları görülmektedir. Bunu sırasıyla, lise mezunu babalar (%23.3), lisansüstü mezunu olan babalar (%18), ortaokul mezunu olan babalar (%10.7) ve ilkokul mezunu olan babalar (%5.3) takip etmektedir. Araştırmaya katılan babaların neredeyse tamamı (%98.7) çalıştıklarını belirtmişlerdir. Babaların ekonomik durumları incelendiğindeyse %98.7'sinin diğer bir deyişle çalışan babaların ekonomik durumlarıyla ilgili bilgi verdikleri görülmektedir. Buna göre babaların ekonomik düzeyi en fazla (%43.3) 3501 TL- 5000 TL arasındadır. Bunu sırasıyla; 5001 TL ve üzeri (%23.3), 2001 TL-3500 TL arası (%16), 1501 TL -2000 TL arası (%13.3) ve 1500 TL ve altı (%2.7) takip etmektedir. Babaların medeni durumları incelendiğindeyse tamamına yakınının (%98) evli oldukları görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan katılımcıların bazı demografik bilgilerine ilişkin soruların yer aldığı kişisel bilgi formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ) ölçme araçlarıyla toplanmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin açıklamalar aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

Kişisel bilgi formu:

Araştırmacı tarafından hazırlanan, çocuklara ve çocukların ebeveynlerine ilişkin demografik bilgilere yönelik soruların yer aldığı formdur. Ek 1’de verilmiştir.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ):

Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından ebeveynlerin 2-6 yaş arasındaki çocuklarına olan davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlere uygulanabilen ölçek, 4 alt boyuttan ve 46 maddeden oluşmaktadır.

Alt boyutlar şunlardır:

Demokratik Boyut (17 madde): Çocuğun ayrı bir kişi olduğunu kabul etmeyi, bağımsız bir kişilik geliştirmesini ve fikirlerini açıkça ifade etmesini teşvik etmeyi içerir. (Madde numaraları: 2,5,6,7,10,13,14,15,18,20,23,25,29,36,37,38,42)

Otoriter (11 madde): Çocuğun ayrı bir birey olduğu kabulü yoktur, tersine ebeveynin çocuğun sahibi olduğu anlayışı hakimdir. Tek yönü iletişim, baskı, kurallara koşulsuz itaat, sözel ve fiziksel ceza gibi konuları içerir. (Madde numaraları: 3,9,11,19,26,27,32,35,39,40,45)

Aşırı Koruyucu (9 madde): Çocuğun kendi başına yetemeyeceği, bu nedenle sürekli korunması gerektiği inancı hakimdir. Uygun olmayan müdahaleleri, aşırı kontrolü, çocuğa sorumluluk vermektan kaçınmayı içerir. (Madde numaraları: 4,8,12,16,21,22,28,41,46)

İzin Verici (9 madde): Çocuğun her yaptığını hoş karşılama, çok fazla özgürlük tanıma ve çocuğu şımartma gibi konuları içerir. (Madde numaraları: 1,17,24,30,31,33,34,43,44).

Hazırlanan ölçek Likert tarzındadır. Oluşturulan maddeler davranış biçimleri şeklindedir ve her bir davranış biçiminin karşısında cevaplayıcıların seçecekleri, sıklık oranlarına göre farklılaşan 5 seçenek bulunmaktadır. Her madde için bu seçeneklerden biri işaretlenmektedir “Her zaman böyledir” 5 puan; “Çoğunlukla böyledir” 4 puan; “Bazen böyledir” 3 puan; “Nadiren böyledir” 2 puan ve “Hiçbir zaman böyle değildir” 1 puan almaktadır. Böylece yanıtlayan anne-babaların, bahsi geçen davranışı ne sıklıkta yaptıklarını ifade etmeleri sağlanmıştır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilmektedir. Bir boyuttan yüksek puan almak o boyutun temsil ettiği davranış şeklini benimsemek anlamına gelmektedir.

ETÖ boyutlarının güvenilirliklerini tespit etmek üzere iç tutarlık katsayıları incelenmiştir. Boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları demokratik boyut için .83, otoriter boyut için .76, aşırı koruyucu boyut için .75 ve izin verici boyutu için .74’tür (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

Yapılan bu araştırmada ölçek ayrı ayrı anneler ve babalar tarafından yanıtlanmıştır. Annelerin yanıtlarına göre ölçeğin demokratik alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.85, otoriter alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.79, aşırı koruyucu alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.76, izin verici alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.71 ve ölçeğin tamamı için elde edilen Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.73 olarak hesaplanmıştır.

Babaların yanıtlarına göre ölçeğin demokratik alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.86, otoriter alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.73, aşırı koruyucu alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.77, izin verici alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.69 ve ölçeğin tamamı için elde edilen Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.74 olarak hesaplanmıştır.

Bu güvenilirlik katsayılarına göre hem annelere hem de babalara uygulanan ölçekten elde edilen puanların güvenilir olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ) :

Ölçek Preschool Behavior Questionnaire (PBQ) olarak Behar tarafından 1976 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye çevrilmesi ve geçerlik güvenirlik çalışması Kanlıklıçer tarafından 2005 yılında yapılmıştır.

Örnekleme İstanbul ilindeki 8 farklı ilçede okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 3-6 yaş arasındaki 654 çocuk ve öğretmenleriyle yapılmıştır.

Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği' nin iç tutarlık güvenirliği için yapılan analizler sonucunda testin Cronbach alfa değeri .92 olarak hesaplanmıştır. Analizler sonucunda ölçeğin tüm maddelerinin güvenirliği pozitif yönde etkilediği görülmüştür.

Türkçe'ye çevrilip, geçerliliği ve güvenirliği yapılan, Leonere Behar'ın 1977 yılında hazırladığı PBQ adlı ölçeğin faktör analizi 3 faktörü göstermektedir. Okul öncesi dönemdeki davranış problemlerini; kavgacı-saldırgan olmak, endişeli-ağlamaklı olmak, aşırı hareketli-dikkatsiz olmak alanlarında incelemekte ve ölçmektedir.

Kavgacı/Saldırgan Olmak: Ölçeğin bu alt boyutu okul öncesi dönemdeki çocuğun zorbalık, kavgacı olmak, bencil olmak gibi özelliklerini içermektedir. 12 madde içerir. Bunlar: 3,4,5,7,8,12,16,20,22,24,26,28'dir. Toplam varyansın %32'sini açıklamaktadır.

Endişeli/Ağlamaklı Olmak: Ölçeğin bu alt boyutu çocuğun endişeli, kaygılı, ağlamaklı halini ve ifade bozukluklarını (konuşma bozukluğu, tik gibi) göstermektedir. 14 madde içerir. Bunlar: 6,23,9,29,19,14,25,15,10,18,17,27,11'dir.

Toplam varyansın % 9'unu açıklamaktadır.

Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olmak: Ölçeğin bu alt boyutunda çocuğun çok sakin olamamasını, hareketleri kontrolde zorluk çekmesi ve dikkatsiz olmasını göstermektedir. 4 madde içerir. Bunlar: 1,2,13,21' dir. Toplam varyansın % 5'ini açıklamaktadır.

Her bir alt boyutun temsil ettiği alt testler için ayrı puanlar elde edilir ve yorumlanır. Ölçek 3-6 yaş döneminde okul öncesi kurumlara devam eden çocukların öğretmenleri tarafından doldurulur. Ölçekte her madde "Geçerli Değil" 0 "Bazen Geçerli" 1 "Kesinlikle Geçerli" 2 kriterine göre puanlanmıştır.

Her bireyin toplam puanı bu puanlar toplanarak elde edilir. Eğer bireyin puanı toplam puanın üst %10'luk yüzdesine (17 puan ve üstü) giriyorsa çocuğun davranışının normalden saptığını ve tekrar değerlendirme ve tanılandırmaya gidilmesinin gerektiğini gösterir (Kanlıklıçer, 2005). Yapılan bu araştırma OÖDSTÖ'nün kavgacı-saldırgan davranış problemi alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .90, endişeli-ağlamaklı alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .67 ve aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .68 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu sonuçlara göre elde edilen puanların güvenilir olduğu söylenebilir.

2.4. İşlem

Araştırmanın yapılabilmesi için Maltepe Üniversitesi'nden etik kurul izni ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulama izni alınmıştır. İzin işlemlerinin ardından Üsküdar ilçesine bağlı bağımsız anaokullarına gidilerek sınıf öğretmenlerine uygulama ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Öğretmenlere sözlü bilgilendirme yapılırken ebeveynler için de bilgilendirme yazısı hazırlanarak ölçekler bu yazıyla beraber ebeveynlere ulaştırılmıştır. Kişisel Bilgi Formu ve Ebeveyn Tutum Ölçeği ebeveynlere yollanmış, Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği sınıf öğretmeni tarafından doldurulmuştur. Araştırmanın önemi ve amacı anlatılmış ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilerek veriler toplanmıştır.

Araştırmada veriler toplandıktan sonra, elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 20 paket programına girilmiş ve analizler bu paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Araştırma sorularının çözümüne uygun olan istatistiksel teknikler seçilerek verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada çocuğun davranış problemiyle ebeveynlerin (anne ve baba) çocuğuna karşı tutumları arasında ilişki olup olmadığı çocuk davranış problemlerinden kavgacı saldırgan alt boyutu için Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı ile belirlenirken diğer alt boyutlar için Pearson Korelasyon Katsayısı ile belirlenmiştir. Pearson korelasyon katsayısı puanların normal dağılımlı olduğu durumlarda, Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı ise puanların dağılımının normal dağılımdan saptığı durumlarda kullanılmaktadır.

Korelasyon katsayılarının yorumlanmasında; 0.00-0.30 arasında düşük, 0.30-0.70 arası orta ve 0.70-1.00 arası yüksek düzeyde ilişki ölçütleri (Büyüköztürk, 2009) kullanılmıştır.

Araştırmada çocuğun davranış probleminin anne çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı; çocuk davranış problemlerinden kavgacı saldırgan alt boyutu için Mann Whitney U testi ile diğer boyutlar için bağımsız örneklem için t testi ile belirlenmiştir.

Araştırmada annelerin ETÖ tutum puanlarının; annenin çalışma durumu, annenin ekonomik durumu ve çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermedikleri bağımsız örneklem için t testi ile belirlenmiştir. Ayrıca annelerin ETÖ tutum puanlarının annenin eğitim durumuna, annenin yaşına ve çocuğun kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermedikleri ise Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA-ANOVA) ile belirlenmiştir.

Araştırmada babaların ETÖ tutum puanlarının; babanın yaşına ve çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermedikleri bağımsız örneklem için t testi ile belirlenmiştir. Ayrıca babaların ETÖ tutum puanlarının babanın eğitim durumuna, babanın ekonomik durumuna ve çocuğun kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermedikleri ise Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA-ANOVA) ile belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan parametrik tekniklerden bağımsız örneklem için t testinin varsayımları; bağımlı değişkene ait ölçümler en az aralık ölçeğinde, ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler her iki grupta normal dağılımlı olacak şekildedir (Büyüköztürk, 2009).

Varsayımlardan ilk ikisi veri yapılarının gereği sağlanmıştır. Normallik varsayımı için normallik testi yapılmıştır. Normallik testi sonuçlarında kişi sayısının 50'den büyük olduğu durumlarda Kolmogorov-Smirnov manidarlık düzeyine, 50'den küçük olduğu durumlarda Shapiro-Wilk manidarlık düzeyine bakılmaktadır (Büyüköztürk, Çokluk-Bökeoğlu ve Köklü, 2009).

Manidarlığın anlamlı çıkmaması ($p>.05$) puanların evrendeki dağılımı normal dağılımdan farklılık göstermemesi anlamına gelir. Normallik testi sonuçlarında puanların evrendeki dağılımı normal dağılımdan farklılık göstermemiştir.

Ayrıca betimsel istatistikler de incelenmiştir. Betimsel istatistiklere göre ortalama ve medyanın birbirlerine yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının da -1 ve 1 arasında olması verilerin normalden aşırı sapmadığının bir göstergesi olarak sunulabilir (Büyüköztürk, Çokluk-Bökeoğlu ve Köklü, 2009). Yapılan incelemelerde yukarıda sunulan bilgilerden faydalanılmış ve verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Verilerin analizinde araştırmada kullanılan diğer parametrik test olan ANOVA'nın da kontrol edilmesi gereken varsayımları vardır. Bu varsayımlar Büyüköztürk (2009)'e göre bağımlı değişkene ait ölçümler en az aralık ölçeğinde, ortalamaları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz, puanlar bağımlı değişkende etkisi araştırılan faktörün her bir düzeyinde normal dağılımlı ve bağımlı değişkene ilişkin varyanslar her bir örneklem için eşit/homojen olmalı şeklindedir. Veri yapıları gereği ilk iki varsayım sağlanmaktadır. Ayrıca verilerden elde edilen puanlar, bağımlı değişkende etkisi araştırılan faktörün her bir düzeyinde normal dağılımlıdır. Varyansların homojenliğine ilişkin bilgiler ise bulgulara yer almaktadır. Normallik testine ve betimsel istatistiklere ilişkin bulguların tamamı Ek 4'te verilmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular, amaç bölümündeki araştırma sorularının sırası ile verilmiştir.

3.1. Çocuk Davranış Problemleriyle Ebeveynlerin Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırmada çocuğun davranış problemiyle ebeveynlerin (anne ve baba) çocuğuna karşı tutumları arasında ilişki olup olmadığı korelasyon katsayıları hesaplanarak belirlenmiştir. Çocuk davranış problemlerinden kavgacı saldırgan alt boyutu için Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı, diğer alt boyutlar için Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır.

Çocuk davranış ölçeğinden alınan puanlar ve ETÖ tutum puanlarından alınan puanlar süreklidir. Puanların dağılımları incelendiğinde çocuk davranış ölçeğinin kavgacı saldırgan alt boyutu için puanların dağılımı normal dağılımdan sapma gösterirken diğer boyutlar için normal dağılımlıdır. Eklerde normallik dağılımına ilişkin inceleme sonuçları sunulmuştur. Tablo 4’de çocuğun kavgacı-saldırgan davranış problemiyle annelerin çocuğuna karşı tutumları arasında ilişki, Tablo 5’de çocuğun diğer davranış problemiyle annelerin çocuğuna karşı tutumları arasındaki ilişki, Tablo 6’da çocuğun kavgacı saldırgan davranış problemiyle babaların çocuğuna karşı tutumları arasındaki ilişki, Tablo 7’de çocuğun diğer davranış problemleriyle babaların çocuğuna karşı tutumları arasında ilişki verilmiştir.

Tablo 4.

Çocuğun Kavgacı-Saldırgan Davranış Problemiyle Annelerin Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

	Kavgacı saldırgan	Demokrati k	Otoriter	Koruyucu	İzin	Genel tutum
Kavgacı saldırgan	1.00	-.156	.06	-.06	-.00	-.08

Tablo 4’de görüldüğü üzere çocuğun davranış problemlerinden kavgacı saldırgan alt boyutu ile annelerin çocuğa karşı tutumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamıştır. Diğer çocuk davranış problemleriyle annelerin çocuğa karşı tutumu arasındaki ilişkiler Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5.

Çocuğun Diğer Davranış Problemiyle Annelerin Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

	Demokratik	Otoriter	Koruyucu	İzin	Genel tutum
Endişeli ağlamaklı	-.19*	.09	-.02	.06	-.05
Aşırı hareketli-dikkatsiz	-.09	.04	-.13	-.08	-.14

*p<.05

Çocuğun endişeli ağlamaklı davranış problemiyle annenin çocuğa karşı demokratik tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve ters yönde bir ilişki bulunmuştur ($r=-.19$, $p<.05$). Buna göre annenin demokratik tutumu artıkça çocuğun endişeli ağlamaklı davranışı azalmaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde çocuğun aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemiyle annelerin çocuğa karşı tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler bulunmamıştır. Aşağıdaki tabloda çocuğun davranış problemleriyle babanın tutumu arasındaki ilişkilere ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 6.

Çocuğun Kavgacı-Saldırgan Davranış Problemiyle Babaların Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

	Kavgacı saldırgan	Demokratik	Otoriter	Koruyucu	İzin	Genel tutum
Kavgacı - saldırgan	1.00	.04	.06	-.09	-.08	.01

Tablo 6’da görüldüğü üzere çocuğun davranış problemlerinden kavgacı saldırgan alt boyutu ile babaların çocuğa karşı tutumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamıştır. Diğer çocuk davranış problemleriyle babaların çocuğa karşı tutumu arasındaki ilişki Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Çocuğun Diğer Davranış Problemiyle Babaların Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

	Demokratik	Otoriter	Koruyucu	İzin	Genel tutum
Endişeli ağlamaklı	-.09	.11	-.00	.17*	.04
Aşırı hareketli-dikkatsiz	.03	.03	-.21*	-.07	-.09

* p<.05

Çocuğun endişeli ağlamaklı davranış problemiyle babanın çocuğa karşı izin verici tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r=.17$, $p<.05$). Buna göre babanın izin verici tutumu arttıkça çocuğun endişeli ağlamaklı davranışı artmaktadır. Ayrıca tabloda çocuğun aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemiyle babanın çocuğa karşı koruyucu tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve ters yönde bir ilişki bulunmuştur ($r=-.21$, $p<.05$). Buna göre babanın koruyucu tutumu arttıkça çocuğun aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemi azalmaktadır.

3.2. Çocuk Davranış Probleminin Anne Çalışma Durumuna Göre Mann

Whitney U Testi ve Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları

Araştırmada çocuk davranış probleminin annenin çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Çocuk davranış ölçeğinden alınan puanlar sürekli, anne çalışma durumu ise iki kategoriden oluşan bir bağımsız değişkendir. Araştırmada anne çalışma durumuna göre çocuk davranış ölçeğinin kavgacı saldırgan alt boyutu puanları normal dağılım göstermediği için veriler Mann Whitney U testi ile çözümlenmiştir. Ancak çocuğun davranış probleminin diğer alt boyutları normal dağılımlı olduğu için veriler bağımsız örneklem için t testi ile çözümlenmiştir.

Aşağıdaki tabloda anne çalışma durumuna göre çocuk davranış ölçeğinin kavgacı saldırgan alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U testi sonucu verilmiştir.

Tablo 8.

Çocuk Davranış Ölçeğinin Kavgacı Saldırgan Alt Boyutunun Anne Çalışma Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kavgacı-saldırgan	Çalışıyor	72	86.17	6204.00	2040.00	.00*
	Çalışmıyor	78	65.65	5121.00		

*p<.05

Tablo 8 incelendiğinde çocuk davranış problemlerinden kavgacı saldırgan olma durumu annenin çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir [U=2040.00, p>.05]. Buna göre annesi çalışan çocukların, annesi çalışmayanlara göre daha fazla kavgacı saldırgan oldukları görülmektedir.

Tablo 9’da diğer çocuk davranış sorunlarının annenin çalışma durumuna göre bağımsız örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 9.

Çocuk Davranış Ölçeğinin Diğer Alt Boyutlarının Anne Çalışma Durumuna Göre T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Endişeli-ağlamaklı	Çalışıyor	72	3.07	2.58	148	-0.72	0.94
	Çalışmıyor	78	3.10	2.98			
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Çalışıyor	72	2.28	1.94	148	1.58	0.12
	Çalışmıyor	78	1.80	1.79			

Bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre çocukların davranış problemlerinden endişeli ağlamaklı boyutunda ($t_{(148)}=-0.72$; p>.05) ve aşırı hareketli-dikkatsiz boyutunda ($t_{(148)}=1.58$; p>.05) anne çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir.

3.3. Çocuk Davranış Problemlerinin Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları

Araştırmada çocuğun davranış problemlerinin çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir.

OÖDSTÖ puanları sürekli, çocukların cinsiyet değişkeni iki kategoriden oluşan bir bağımsız değişken olduğundan veriler bağımsız örneklem t testi ile çözümlenmiştir. Tablo 10'da ebeveynlerin OÖDSTÖ puanlarının çocuğun cinsiyetine göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 10.

Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocuğun Davranış Problemlerine İlişkin T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	T	P
Kavgacı saldırgan	Kız	81	3.11	4.03	148	-1.54	0.13
	Erkek	69	4.25	4.99			
Endişeli ağlamaklı	Kız	81	2.72	2.86	148	-1.78	0.08
	Erkek	69	3.52	2.66			
Aşırı hareketli dikkatsiz	Kız	81	1.61	1.75	148	-3.07	0.00*
	Erkek	69	2.52	1.89			

*p<.05

Bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre çocuğun davranış problemleri OÖDSTÖ'nün kavgacı saldırgan ($t(148)=-1.54$; $p>.05$) ve endişeli ağlamaklı ($t(148)=-1.78$; $p>.05$) alt boyutlarında çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir. Ancak çocuğun davranış problemleri OÖDSTÖ'nün aşırı hareketli dikkatsiz alt boyutunda çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermiştir ($t(148)=-3.07$; $p<.05$). Buna göre OÖDSTÖ'nün aşırı hareketli dikkatsiz alt boyutunda erkek çocukların ortalamaları ($\bar{X}=2.52$), kız çocukların ortalamalarından ($\bar{X}=1.61$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir.

3.4. Ebeveynlerin Tutumlarının Ebeveynlerin Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları

Araştırmada ETÖ tutum puanlarının ebeveynlerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir.

ETÖ puanları sürekli, ebeveynlerin cinsiyet değişkeni iki kategoriden oluşan bir bağımsız değişken olduğundan veriler bağımsız örneklem t testi ile çözümlenmiştir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür.

Tablo 11'de ebeveynlerin ETÖ tutum puanlarının ebeveynlerin cinsiyetine göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 11.

Ebeveynlerin Cinsiyetine Göre Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Demokratik	Anne	150	75.38	6.44	298	3.58	0.00*
	Baba	150	72.38	7.98			
Otoriter	Anne	150	20.21	5.07	298	-67.59	0.00*
	Baba	150	72.38	7.98			
Aşırı Koruyucu	Anne	150	31.47	5.89	298	-0.95	0.34
	Baba	150	32.13	6.014			
İzin verici	Anne	150	19.88	4.59	298	-1.08	0.28
	Baba	150	20.47	4.83			
Toplam	Anne	150	146.94	10.98	298	1.56	0.12
	Baba	150	144.85	12.07			

*p<.05

Bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre ebeveynlerin çocuğa yönelik tutumları ETÖ'nün aşırı koruyucu alt boyutunda ($t_{(298)}=-0.95$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($t_{(298)}=-1.08$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($t_{(298)}=1.56$; $p>.05$) ebeveynlerin cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir. Ancak ebeveynlerin çocuğa yönelik tutumları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($t_{(298)}=3.58$; $p<.05$) ve otoriter alt boyutunda ($t_{(298)}=-67.59$; $p<.05$) cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermiştir. Buna göre annelerin demokratik tutum puanları ($\bar{X}=75.38$), babaların demokratik tutum puanlarından ($\bar{X}=72.38$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir. Diğer bir deyişle anneler babalarla karşılaştırıldığında daha çok demokratik tutuma sahiptir yorumu yapılabilir.

Ayrıca babaların otoriter tutum puanları ($\bar{X}=72.38$), annelerin otoriter tutum puanlarından ($\bar{X}=20.21$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir. Diğer bir deyişle babaların annelere göre daha otoriter oldukları yorumu yapılabilir.

3.5. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Demografik Bilgilerine göre İncelenmesi

3.5.1. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları

Araştırmada annelerin ebeveyn tutumlarının annelerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. ETÖ puanları sürekli, annenin çalışma durumu çalışıyor ve çalışmıyor şeklinde iki kategoriden oluşan bir bağımsız değişken olduğundan veriler bağımsız örneklem t testi ile çözümlenmiştir.

Parametrik testlerden biri olan bağımsız örneklem için t testi çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Tablo 12’de annelerin ETÖ tutum puanlarının annelerin çalışma durumuna göre bağımsız örneklem için t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 12.

Annelerin Çalışma Durumuna Göre Annelerin Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	Sd	t	P
Demokratik	Çalışıyor	72	75.35	6.92	148	-0.06	0.95
	Çalışmıyor	78	75.41	6.01			
Otoriter	Çalışıyor	72	19.59	4.72	148	-1.42	0.16
	Çalışmıyor	78	20.77	5.33			
Aşırı Koruyucu	Çalışıyor	72	29.72	5.65	148	-3.64	0.00*
	Çalışmıyor	78	33.09	5.68			
İzin verici	Çalışıyor	72	20.03	4.36	148	0.38	0.71
	Çalışmıyor	78	19.74	4.82			
Toplam	Çalışıyor	72	144.69	11.30	148	-2.45	0.02*
	Çalışmıyor	78	149.01	10.31			

*p<.05

Bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre annelerin çocuğa yönelik tutumları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($t_{(148)}=-0.06$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($t_{(148)}=0.16$; $p>.05$) ve izin verici alt boyutunda ($t_{(148)}=0.38$; $p>.05$) annenin çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir. Ancak annelerin çocuğa yönelik tutumları ETÖ'nün aşırı koruyucu alt boyutunda ($t_{(148)}=-3.64$; $p<.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($t_{(148)}=-2.45$; $p<.05$) annenin çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermiştir.

Buna göre çalışmayan annelerin aşırı koruyucu puanları ($\bar{X}=33.09$), çalışan annelerin aşırı koruyucu puanlarından ($\bar{X}=29.72$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir. Buna göre çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha koruyucu oldukları sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca ETÖ'nün tamamında çalışmayan annelerin puanları ($\bar{X}=149.01$), çalışan annelerin puanlarından ($\bar{X}=144.69$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir.

3.5.2. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Eğitim Durumuna Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Araştırmanın diğer sorusu annelerin ebeveyn tutumlarının annelerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak fark gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Anne eğitim durumu ilkök, ortaokul, lise, üniversite ve yüksek lisans olacak şekilde beş kategoride oluşturulmuştur. Bağımlı değişken olan ETÖ tutum puanları sürekli bağımsız değişken olan eğitim durumu değişkeni beş kategoride olduğundan verilerin çözümlenmesinde ANOVA yapılmıştır. Ancak bağımsız değişken olan eğitim durumunda her bir kategoriye düşen kişi sayıları homojen olmadığı için kategorilerde anlamlı birleştirme yoluna gidilmiştir (Büyüköztürk, 2009). Buna göre ilkök ile ortaokul ilköğretim olacak şekilde ve üniversite ile yüksek lisans ise yüksek öğretim olacak şekilde anne eğitim durumu üç kategoride incelenmiştir.

Parametrik testlerden biri olan ANOVA çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Diğer bir deyişle ETÖ'den alınan puanlar ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklemelerde normal dağılımlıdır.

Ayrıca Levene testi sonuçlarına göre; ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.85$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.75$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.04$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.47$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($F_{(2-147)}=2.82$; $p>.05$) varyanslar homojendir.

Tablo 13'de annelerin eğitim durumlarına göre ETÖ'den aldıkları puanların ortalaması ve standart sapması verilmiş, daha sonra Tablo 14'de ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 13.

Annelerin Eğitim Durumuna Göre ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		N	\bar{X}	S
Demokratik	İlköğretim ¹	19	73.79	5.78
	Lise ²	34	74.53	7.35
	Yüksek öğretim ³	97	75.99	6.19
	Toplam	150	75.3	6.44
Otoriter	İlköğretim ¹	19	21.26	6.38
	Lise ²	34	20.03	4.74
	Yüksek öğretim ³	97	20.06	4.92
	Toplam	150	20.21	5.07
Aşırı Koruyucu	İlköğretim ¹	19	36.95	5.84
	Lise ²	34	31.29	5.49
	Yüksek öğretim ³	97	30.46	5.49
	Toplam	150	31.47	5.89
İzin verici	İlköğretim ¹	19	20.11	4.93
	Lise ²	34	19.06	4.77
	Yüksek öğretim ³	97	20.12	4.48
	Toplam	150	19.88	4.59
Toplam	İlköğretim ¹	19	152.11	9.02
	Lise ²	34	144.91	12.93
	Yüksek öğretim ³	97	146.64	10.37
	Toplam	150	146.94	10.98

Tablo 13'de verilen annelerin eğitim düzeylerine göre elde edilen ETÖ puanları arasındaki farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14.

Annelerin ETÖ Puanlarının Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik	Gruplararası	108.72	2	54.36	1.32	.27	
	Gruplariçi	6070.62	147	41.29			
	Toplam	6179.34	149				
Otoriter	Gruplararası	24.31	2	12.16	.47	.63	
	Gruplariçi	3798.28	147	25.84			
	Toplam	3822.59	149				
Aşırı Koruyucu	Gruplararası	669.26	2	334.63	10.92	.00*	1-2, 1-3
	Gruplariçi	4504.13	147	30.64			
	Toplam	5173.393	149				
İzin verici	Gruplararası	29.65	2	14.83	.70	.49	
	Gruplariçi	3112.18	147	21.17			
	Toplam	3141.84	149				
Toplam	Gruplararası	655.56	2	327.78	2.79	.07	
	Gruplariçi	17300.89	147	117.69			
	Toplam	17956.46	149				

*p<.05

Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre annelerin çocuğa karşı tutum puanları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(2-147)}=1.32$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.47$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.70$; $p>.05$) ve ölçeğin tamamında ($F_{(2-147)}=2.49$; $p>.05$) anne eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir. Ancak annelerin çocuğa yönelik tutum puanları ETÖ'nün aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(2-147)}=10.92$; $p<.05$) annelerin eğitim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermiştir.

Var olan bu farklılığın hangi gruplarda olduğunu belirlemek için post hoc testlerden varyansların homojen, örneklemelerin eşit olmadığı durumlarda kullanılan Bonferroni testi yapılmıştır (Kayri, 2009). Bonferroni testi sonuçlarına göre ilköğretim mezunu annelerin aşırı koruyucu puanları ($\bar{X} =36.95$), lise mezunu annelerin puanlarından ($\bar{X} =31.29$) ve yüksek öğretim mezunu annelerin puanlarından ($\bar{X} =30.46$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir. Diğer bir deyişle ilköğretim mezunu anneler, lise ve yüksek öğretim mezunu annelerle karşılaştırıldığında daha fazla koruyucu tutuma sahiptir.

3.5.3. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü

Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Araştırmanın diğer sorusu annelerin ebeveyn tutumlarının annelerin yaşına göre istatistiksel olarak fark gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Annelerin yaşı 20-30, 31-40 ve 41-50 olacak şekilde üç kategorilidir. Bağımlı değişken olan ETÖ tutum puanları sürekli, bağımsız değişken olan yaş değişkeni üç kategoride olduğundan verilerin çözümlenmesinde ANOVA yapılmıştır.

Parametrik testlerden biri olan ANOVA çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Diğer bir deyişle ETÖ'den alınan puanlar ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklemelerde normal dağılımlıdır.

Ayrıca Levene testi sonuçlarına göre; ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.50$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.88$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(2-147)}=1.83$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.76$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($F_{(2-147)}=0.08$; $p>.05$) varyanslar homojendir.

Tablo 15'de annelerin yaş değişkenine göre ETÖ'den aldıkları puanların ortalaması ve standart sapması verilmiş, daha sonra Tablo 16'da ANOVA sonuçları sunulmuştur

Tablo 15.

Annelerin Yaş Değişkenine Göre ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		N	\bar{X}	S
Demokratik	20-30	29	75.52	6.72
	31-40	99	75.31	6.36
	41-50	22	75.50	6.72
	Toplam	150	75.38	6.44
Otoriter	20-30	29	20.66	5.95
	31-40	99	20.53	4.88
	41-50	22	18.18	4.29
	Toplam	150	20.21	5.07
Aşırı Koruyucu	20-30	29	32.62	5.28
	31-40	99	31.25	5.87
	41-50	22	30.96	6.77
	Toplam	150	31.47	5.89
İzin verici	20-30	29	20.14	4.93
	31-40	99	19.93	4.66
	41-50	22	19.31	3.94

	Toplam	150	19.88	4.59
Toplam	20-30	29	148.93	11.187
	31-40	99	147.02	10.84
	41-50	22	143.96	11.19
	Toplam	150	146.94	10.98

Tablo 15’de verilen annelerin yaşına göre elde edilen ETÖ puanları arasındaki farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16.

Annelerin ETÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Demokratik	Gruplarasası	1.30	2	.65	.02	.99
	Gruplariçi	6178.03	147	42.03		
	Toplam	6179.34	149			
Otoriter	Gruplarasası	106.08	2	53.04	2.09	.13
	Gruplariçi	3716.51	147	25.28		
	Toplam	3822.59	149			
Aşırı Koruyucu	Gruplarasası	48.92	2	24.46	.70	.49
	Gruplariçi	5124.47	147	34.86		
	Toplam	5173.39	149			
İzin verici	Gruplarasası	9.11	2	4.56	.21	.81
	Gruplariçi	3132.72	147	21.31		
	Toplam	3141.84	149			
Toplam	Gruplarasası	311.68	2	155.84	1.29	.27
	Gruplariçi	17644.77	147	120.03		
	Toplam	17956.46	149			

Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre annelerin çocuğa karşı tutum puanları ETÖ’nün demokratik alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.02$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(2-147)}=2.09$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.70$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(2-147)}=0.21$; $p>.05$) ve ölçeğin tamamında ($F_{(2-147)}=1.29$; $p>.05$) annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir.

3.5.4. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Annenin Ekonomik Durumuna Göre

Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi Sonuçları

Araştırmada annelerin ebeveyn tutumlarının annelerin ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. ETÖ puanları sürekli, annenin ekonomik durumu ise 1500 TL ve altı, 1501 TL- 2000 TL, 2001 TL-3500 TL ve 3501 TL-5000 TL olacak şekilde dört kategoriden oluşmuştur. Bağımsız değişken olan ekonomik durum değişkeni dört kategoriden oluştuğu için verilerin çözümlenmesinde ANOVA yapılması düşünülmüştür. Ancak örneklemelere düşen kişi sayısı homojen olmadığı için anlamlı birleştirme yoluna gidilerek ekonomik durum değişkeni 2000 TL ve altı ve 2001 TL ve 5000 TL olacak şekilde iki kategorili değişkene dönüştürülmüştür. Bu durumda bağımlı değişken sürekli, bağımsız değişkende iki kategorili süreksiz bir değişken olduğundan veriler bağımsız örneklemeler t testi ile çözümlenmiştir.

Parametrik testlerden biri olan bağımsız örneklemeler için t testi çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Tablo 17’de annelerin ETÖ tutum puanlarının annelerin ekonomik durumuna göre bağımsız örneklemeler için t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 17.

Annelerin Ekonomik Durumuna Göre Annelerin Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	T	P
Demokratik	2000 TL ve altı	21	75.38	6.85	75	0.07	0.94
	2001 TL ve 5000 TL	56	75.25	6.97			
Otoriter	2000 TL ve altı	21	21.38	4.85	75	1.51	0.14
	2001 TL ve 5000 TL	56	19.57	4.63			
Aşırı Koruyucu	2000 TL ve altı	21	31.10	6.38	75	1.10	0.27
	2001 TL ve 5000 TL	56	29.52	5.27			
İzin verici	2000 TL ve altı	21	19.47	4.06	75	-0.55	0.58
	2001 TL ve 5000 TL	56	20.13	4.79			
Toplam	2000 TL ve altı	21	147.33	11.16	75	1.04	0.30
	2001 TL ve 5000 TL	56	144.46	10.71			

Bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre annelerin çocuğa yönelik tutumları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($t_{(75)}=0.07$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($t_{(75)}=1.51$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($t_{(75)}=1.10$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($t_{(75)}=-0.55$; $p>.05$) ve ölçeğin tamamında ($t_{(75)}=1.041$; $p>.05$) annenin ekonomik durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir.

3.5.5. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü

Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Araştırmanın diğer sorusu annelerin ebeveyn tutumlarının kardeş sayısına göre istatistiksel olarak fark gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Kardeş sayısı, 0, 1, 2, 3, 4 ve 6 olacak şekilde altı kategoriden oluşmaktadır. Bağımlı değişken olan ETÖ tutum puanları sürekli, bağımsız değişken olan kardeş sayısı değişkeni altı kategoride olduğundan verilerin çözümlenmesinde ANOVA yapılmıştır. Ancak bağımsız değişken olan kardeş sayısında her bir kategoriye düşen kişi sayıları homojen olmadığı için kategorilerde anlamlı birleştirme yoluna gidilmiştir (Büyüköztürk, 2009).

Buna göre hiç kardeşi olmayanlar (0), bir kardeşi olanlar, iki kardeşi olanlar, üç kardeş ve üzeri olanlar olacak şekilde bağımsız değişken dört kategoride yeniden düzenlenmiştir.

Parametrik testlerden biri olan ANOVA çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Diğer bir deyişle ETÖ'den alınan puanlar ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklemelerde normal dağılımlıdır. Ayrıca Levene testi sonuçlarına göre; ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.81$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.73$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.33$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(3-146)}=1.66$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($F_{(3-146)}=0.73$; $p>.05$) varyanslar homojendir.

Tablo 18'de kardeş sayısı değişkenine göre annelerin ETÖ'den aldıkları puanların ortalaması ve standart sapması verilmiş, daha sonra Tablo 19'da ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 18.

Kardeş Sayısına Göre Annelerin ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		N	\bar{X}	S
Demokratik	Hiç kardeş	42	77.05	6.29
	1 kardeş	61	75.69	6.32
	2 kardeş	32	74.13	6.28
	3 kardeş ve üzeri	15	72.13	6.66
	Toplam	150	75.38	6.44
Otoriter	Hiç kardeş	42	19.07	4.46
	1 kardeş	61	20.54	5.38
	2 kardeş	32	21.22	5.35
	3 kardeş ve üzeri	15	19.87	4.53
	Toplam	150	20.21	5.07
Aşırı Koruyucu	Hiç kardeş	42	30.40	6.12
	1 kardeş	61	31.36	5.58
	2 kardeş	32	32.53	5.93
	3 kardeş ve üzeri	15	32.93	6.31
	Toplam	150	31.47	5.89
İzin verici	Hiç kardeş	42	19.02	5.04
	1 kardeş	61	20.33	4.54
	2 kardeş	32	20.66	3.66
	3 kardeş ve üzeri	15	18.80	5.08
	Toplam	150	19.88	4.59
Toplam	Hiç kardeş	42	145.45	11.28
	1 kardeş	61	147.92	10.56
	2 kardeş	32	148.53	10.47
	3 kardeş ve üzeri	15	143.73	12.70
	Toplam	150	146.94	10.97

Tablo 18’de verilen kardeş sayısına göre elde edilen annelerin ETÖ puanları arasındaki farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19.

Annelerin ETÖ Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Demokratik	Gruplararası	331.12	3	110.37	2.76	.05
	Gruplarıçi	5848.22	146	40.06		
	Toplam	6179.34	149			
Otoriter	Gruplararası	95.46	3	31.82	1.25	.30
	Gruplarıçi	3727.14	146	25.53		
	Toplam	3822.59	149			
Aşırı Koruyucu	Gruplararası	125.45	3	41.82	1.21	.31
	Gruplarıçi	5047.94	146	34.58		
	Toplam	5173.39	149			
İzin verici	Gruplararası	79.80	3	26.60	1.27	.29

	Gruplariçi	3062.04	146	20.97		
	Toplam	3141.84	149			
Toplam	Gruplararası	386.56	3	128.85	1.07	.36
	Gruplariçi	17569.89	146	120.34		
	Toplam	17956.46	149			

Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre annelerin çocuğa karşı tutum puanları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(3-146)}=2.76$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(3-146)}=1.25$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(3-146)}=1.21$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(3-146)}=1.27$; $p>.05$), ve ölçeğin tamamında ($F_{(3-146)}=1.07$; $p>.05$) kardeş sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir.

3.5.6. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağımsız

Örneklemler İçin T Testi Sonuçları

Araştırmada annelerin ebeveyn tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. ETÖ puanları sürekli, çocuğun cinsiyeti iki kategoriden oluşan bir bağımsız değişken olduğundan veriler bağımsız örneklemler t testi ile çözümlenmiştir. Parametrik testlerden biri olan bağımsız örneklemler için t testi çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Tablo 20'de annelerin ETÖ tutum puanlarının çocuğun cinsiyetine göre bağımsız örneklemler için t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 20.

Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Demokratik	Kız	81	74.96	6.20	148	-0.86	0.39
	Erkek	69	75.87	6.73			
Otoriter	Kız	81	20.58	5.06	148	0.98	0.33
	Erkek	69	19.76	5.07			
Aşırı Koruyucu	Kız	81	31.63	6.22	148	0.35	0.73
	Erkek	69	31.29	5.53			
İzin verici	Kız	81	19.98	4.25	148	0.31	0.76
	Erkek	69	19.75	4.99			
Toplam	Kız	81	147.16	10.63	148	0.27	0.79
	Erkek	69	146.68	11.44			

Bağımsız örneklemeler için t testi sonuçlarına göre annelerin çocuğa yönelik tutumları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($t_{(148)}=-0.86$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($t_{(148)}=0.98$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($t_{(148)}=0.35$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($t_{(148)}=0.31$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($t_{(148)}=0.27$; $p>.05$) çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir.

3.6. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Babaların Demografik Özelliklerine göre İncelenmesi

3.6.1. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Araştırmanın diğer sorusu babaların ebeveyn tutumlarının babaların eğitim durumuna göre istatistiksel olarak fark gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Baba eğitim durumu ilköğretim, ortaokul, lise, üniversite (lisans) ve yüksek lisans olacak şekilde beş kategoride oluşturulmuştur. Bağımlı değişken olan ETÖ tutum puanları sürekli bağımsız değişken olan eğitim durumu değişkeni beş kategoride olduğundan verilerin çözümlenmesinde ANOVA yapılmıştır. Ancak bağımsız değişken olan eğitim durumunda her bir kategoriye düşen kişi sayıları homojen olmadığı için kategorilerde anlamlı birleştirme yoluna gidilmiştir (Büyüköztürk, 2009). Buna göre ilköğretim ve ortaokul ilköğretim olacak şekilde birleştirilerek baba eğitim durumu dört kategoride incelenmiştir.

Parametrik testlerden biri olan ANOVA çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Diğer bir deyişle ETÖ'den alınan puanlar ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklemelerde normal dağılımlıdır. Ayrıca Levene testi sonuçlarına göre; ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.11$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(3-146)}=3.10$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.25$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(3-146)}=1.57$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($F_{(3-146)}=1.01$; $p>.05$) varyanslar homojendir.

Tablo 21'de babaların eğitim durumlarına göre ETÖ'den aldıkları puanların ortalaması ve standart sapması verilmiş, daha sonra Tablo 22'de ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 21.

Babaların Eğitim Durumuna Göre ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		N	\bar{X}	S
Demokratik	İlköğretim ¹	24	72.67	8.88
	Lise ²	35	72.86	7.86
	Lisans ³	64	71.92	8.20
	Yüksek lisans ⁴	27	72.59	7.13
	Toplam	150	72.38	7.98
Otoriter	İlköğretim ¹	24	20.29	5.80
	Lise ²	35	18.23	3.41
	Lisans ³	64	20.53	4.93
	Yüksek lisans ⁴	27	20.11	4.41
	Toplam	150	19.88	4.72
Aşırı Koruyucu	İlköğretim ¹	24	36.58	5.76
	Lise ²	35	33.17	6.02
	Lisans ³	64	30.56	5.37
	Yüksek lisans ⁴	27	30.52	5.66
	Toplam	150	32.13	6.01
İzin verici	İlköğretim ¹	24	20.21	5.79
	Lise ²	35	20.23	5.73
	Lisans ³	64	20.50	4.27
	Yüksek lisans ⁴	27	20.93	3.96
	Toplam	150	20.47	4.81
Toplam	İlköğretim ¹	24	149.75	11.88
	Lise ²	35	144.48	13.55
	Lisans ³	64	143.52	12.36
	Yüksek lisans ⁴	27	144.14	8.56
	Toplam	150	144.85	12.07

Tablo 21’de verilen babaların eğitim düzeylerine göre elde edilen ETÖ puanları arasındaki farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22.

Babaların ETÖ Puanlarının Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik	Gruplararası	24.59	3	8.19	.13	.94	
	Gruplarıçi	9468.75	146	64.85			
	Toplam	9493.34	149				
Otoriter	Gruplararası	128.11	3	42.70	1.96	.12	
	Gruplarıçi	3189.73	146	21.85			
	Toplam	3317.84	149				
Aşırı Koruyucu	Gruplararası	741.29	3	247.10	7.76	.00*	1-2, 1-3
	Gruplarıçi	4647.29	146	31.83			
	Toplam	5388.59	149				
İzin verici	Gruplararası	9.35	3	3.12	.13	.94	
	Gruplarıçi	3441.98	146	23.58			
	Toplam	3451.33	149				

Toplam	Gruplararası	708.14	3	236.05	1.64	.18
	Gruplarıçi	21014.64	146	143.94		
	Toplam	21722.77	149			

*p<.05

Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre babaların çocuğa karşı tutum puanları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.13$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(3-146)}=1.96$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.94$; $p>.05$) ve ölçeğin tamamında ($F_{(3-146)}=0.18$; $p>.05$) baba eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir. Ancak babaların çocuğa yönelik tutum puanları ETÖ'nün aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(3-146)}=7.76$; $p<.05$) babaların eğitim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermiştir. Var olan bu farklılığın hangi gruplarda olduğunu belirlemek için post hoc testlerden varyansların homojen, örneklemelerin eşit olmadığı durumlarda kullanılan Bonferroni testi yapılmıştır (Kayri, 2009). Bonferroni testi sonuçlarına göre ilköğretim mezunu babaların aşırı koruyucu puanları ($\bar{X} =36.58$), üniversite mezunu babaların aşırı koruyucu puanlarından ($\bar{X} =30.56$) ve yüksek lisans mezunu babaların aşırı koruyucu puanlarından ($\bar{X} =30.52$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir.

3.6.2. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Babanın Yaşına Göre Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi Sonuçları

Araştırmanın diğer sorusu babaların ebeveyn tutumlarının babaların yaşına göre istatistiksel olarak fark gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Babaların yaşı 20-30, 31-40, 41-50 ve 51 üstü olacak şekilde dört kategorilidir. Bağımlı değişken olan ETÖ tutum puanları sürekli, bağımsız değişken olan yaş değişkeni üç kategoride olduğundan verilerin çözümlenmesinde ANOVA yapılması düşünülmüştür. Ancak bağımsız değişken olan yaş değişkeninin her bir kategorisine düşen kişi sayıları homojen olmadığı için kategorilerde anlamlı birleştirme yoluna gidilmiştir (Büyüköztürk, 2009). Buna göre yaş değişkeni 20-40 arası ve 41-51 (ve üstü) olacak şekilde iki kategoride birleştirilmiştir. Bu durumda bağımsız değişken iki kategorili olduğu için veriler bağımsız örneklemeler t testi ile çözümlenmiştir. Tablo 23'de babaların ETÖ tutum puanlarının yaşa göre bağımsız örneklemeler için t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 23.

Babaların Yaşa Göre Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Demokratik	20-40	92	73.74	6.82	148	2.68	0.01*
	41-51 (ve üstü)	58	70.22	9.20			
Otoriter	20-40	92	19.99	4.73	148	3.66	0.72
	41-51 (ve üstü)	58	19.71	4.74			
Aşırı Koruyucu	20-40	92	32.03	5.80	148	-0.24	0.81
	41-51 (ve üstü)	58	32.27	6.39			
İzin verici	20-40	92	20.53	4.83	148	0.48	0.83
	41-51 (ve üstü)	58	20.36	4.83			
Toplam	20-40	92	146.29	11.26	148	1.86	0.07
	41-51 (ve üstü)	58	142.57	13.03			

*p<.05

Bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre babaların çocuğa yönelik tutumları ETÖ'nün otoriter alt boyutunda ($t_{(148)}=3.66$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($t_{(148)}=-0.24$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($t_{(148)}=0.48$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($t_{(148)}=1.86$; $p>.05$) yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir. Ancak babaların çocuğa yönelik tutumları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermiştir ($t_{(148)}=2.68$; $p<.05$).

Buna göre yaşları 20-40 arasında değişen babaların demokratik tutum puanları ($\bar{X}=73.74$), yaşları 41-51 (ve üstü) arası değişen babaların demokratik tutum puanlarından ($\bar{X}=70.22$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksektir.

3.6.3. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Babanın Ekonomik Durumuna Göre**Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları**

Araştırmanın diğer sorusu babaların ebeveyn tutumlarının babaların ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak fark gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Baba ekonomik durumu 2000 TL ve altı, 2001TL-3500TL, 3501TL-5000TL ve 5001TL ve üzeri olacak şekilde dört kategoriden oluşmaktadır. Bağımlı değişken olan ETÖ tutum puanları sürekli, bağımsız değişken olan ekonomik durum değişkeni dört kategoride olduğundan verilerin çözümlenmesinde ANOVA yapılmıştır.

Parametrik testlerden biri olan ANOVA çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Diğer bir deyişle ETÖ'den alınan puanlar ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklemelerde normal dağılımlıdır.

Ayrıca Levene testi sonuçlarına göre; ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(3-144)}=1.27$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(3-144)}=1.19$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(3-144)}=2.13$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(3-144)}=0.72$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($F_{(3-144)}=3.02$; $p>.05$) varyanslar homojendir.

Tablo 24'de babaların ekonomik durumlarına göre ETÖ'den aldıkları puanların ortalaması ve standart sapması verilmiş, daha sonra Tablo 25'de ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 24.

Babaların Ekonomik Durumuna Göre ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		N	\bar{X}	S
Demokratik	2000 ve altı	24	72.79	8.61
	2001-3500	24	72.29	9.79
	3501-5000	65	71.71	7.204
	5001 ve üzeri	35	72.94	7.83
	Toplam	148	72.27	7.98
Otoriter	2000 ve altı	24	19.00	4.73
	2001-3500	24	18.17	4.36
	3501-5000	65	20.14	4.45
	5001 ve üzeri	35	21.34	5.18
	Toplam	148	19.92	4.74
Aşırı Koruyucu	2000 ve altı	24	34.08	6.39
	2001-3500	24	31.67	7.58
	3501-5000	65	32.60	5.25
	5001 ve üzeri	35	30.11	5.65
	Toplam	148	32.10	6.04
İzin verici	2000 ve altı	24	20.75	5.57
	2001-3500	24	20.08	4.73
	3501-5000	65	21.06	4.97
	5001 ve üzeri	35	19.46	3.88
	Toplam	148	20.47	4.79
Toplam	2000 ve altı	24	146.63	10.79
	2001-3500	24	142.21	17.34
	3501-5000	65	145.51	10.85
	5001 ve üzeri	35	143.86	10.92
	Toplam	148	144.76	12.09

Tablo 24'de verilen babaların ekonomik durumlarına göre elde edilen ETÖ puanları arasındaki farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 25'de sunulmuştur.

Tablo 25.

Babaların ETÖ Puanlarının Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Demokratik	Gruplararası	42.94	3	14.31	.22	.88
	Gruplariçi	9316.25	144	64.69		
	Toplam	9359.19	147			
Otoriter	Gruplararası	168.05	3	56.02	2.57	.06
	Gruplariçi	3130.97	144	21.74		
	Toplam	3299.03	147			
Aşırı Koruyucu	Gruplararası	253.17	3	84.39	2.38	.07
	Gruplariçi	5110.31	144	35.48		
	Toplam	5363.48	147			
İzin verici	Gruplararası	64.12	3	21.37	.93	.43
	Gruplariçi	3314.77	144	23.02		
	Toplam	3378.89	147			
Toplam	Gruplararası	304.61	3	101.54	.69	.56
	Gruplariçi	21184.12	144	147.11		
	Toplam	21488.72	147			

Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre babaların çocuğa karşı tutum puanları ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(3-144)}=0.22$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(3-144)}=2.57$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(3-144)}=2.38$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(3-144)}=0.93$; $p>.05$) ve ölçeğin tamamında ($F_{(3-144)}=0.69$; $p>.05$) babanın ekonomik durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir.

3.6.4. Babaların Ebeveyn Tutumlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü**Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları**

Araştırmanın diğer sorusu babaların ebeveyn tutumlarının kardeş sayısına göre istatistiksel olarak fark gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Kardeş sayısı, 0, 1, 2, 3, 4 ve 6 olacak şekilde altı kategoriden oluşmaktadır. Bağımlı değişken olan ETÖ tutum puanları sürekli, bağımsız değişken olan kardeş sayısı değişkeni altı kategoride olduğundan verilerin çözümlenmesinde ANOVA yapılmıştır. Ancak bağımsız değişken olan kardeş sayısında her bir kategoriye düşen kişi sayıları homojen olmadığı için kategorilerde anlamlı birleştirme yoluna gidilmiştir (Büyüköztürk, 2009).

Buna göre hiç kardeşi olmayanlar (0), bir kardeşi olanlar, iki kardeşi olanlar, üç kardeş ve üzeri olanlar olacak şekilde bağımsız değişken dört kategoride yeniden düzenlenmiştir.

Parametrik testlerden biri olan ANOVA çeşitli varsayımlara sahiptir. Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Diğer bir deyişle ETÖ'den alınan puanlar ortalamaları karşılaştırılacak bağımsız örneklerde normal dağılımlıdır. Ayrıca Levene testi sonuçlarına göre; ETÖ'nün demokratik alt boyutunda ($F_{(3-146)}=1.86$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(3-146)}=2.22$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(3-146)}=2.67$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.82$; $p>.05$) ve ETÖ'nün tamamında ($F_{(3-146)}=3.37$; $p>.05$) varyanslar homojendir.

Tablo 26'da kardeş sayısı değişkenine göre babaların ETÖ'den aldıkları puanların ortalaması ve standart sapması verilmiş, daha sonra Tablo 27'de ANOVA sonuçları sunulmuştur.

Tablo 26.

Kardeş Sayısına Göre Babaların ETÖ Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		N	\bar{X}	S
Demokratik	Hiç kardeş	42	74.17	7.64
	1 kardeş	61	72.54	7.24
	2 kardeş	32	71.59	7.79
	3 kardeş ve üzeri	15	68.40	10.96
	Toplam	150	72.38	7.98
Otoriter	Hiç kardeş	42	19.43	4.49
	1 kardeş	61	20.31	5.22
	2 kardeş	32	19.41	3.90
	3 kardeş ve üzeri	15	20.40	5.03
	Toplam	150	19.88	4.72
Aşırı Koruyucu	Hiç kardeş	42	31.71	6.32
	1 kardeş	61	32.77	4.96
	2 kardeş	32	31.72	6.94
	3 kardeş ve üzeri	15	31.53	7.27
	Toplam	150	32.13	6.01
İzin verici	Hiç kardeş	42	20.76	5.27
	1 kardeş	61	20.64	4.46
	2 kardeş	32	20.94	4.99
	3 kardeş ve üzeri	15	17.93	4.11
	Toplam	150	20.47	4.81
Toplam	Hiç kardeş	42	146.07	11.81
	1 kardeş	61	146.26	9.74
	2 kardeş	32	143.65	12.80
	3 kardeş ve üzeri	15	138.27	17.62
	Toplam	150	144.85	12.07

Tablo 26’da verilen kardeş sayısına göre elde edilen babaların ETÖ puanları arasındaki farkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27.

Babaların ETÖ Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Demokratik	Gruplararası	393.04	3	131.01	2.10	.10
	Gruplariçi	9100.30	146	62.33		
	Toplam	9493.34	149			
Otoriter	Gruplararası	31.15	3	10.39	.46	.71
	Gruplariçi	3286.68	146	22.51		
	Toplam	3317.84	149			
Aşırı Koruyucu	Gruplararası	43.03	3	14.34	.39	.76
	Gruplariçi	5345.56	146	36.61		
	Toplam	5388.59	149			
İzin verici	Gruplararası	108.84	3	36.28	1.59	.19
	Gruplariçi	3342.49	146	22.89		
	Toplam	3451.33	149			
Toplam	Gruplararası	880.03	3	293.34	2.06	.11
	Gruplariçi	20842.74	146	142.76		
	Toplam	21722.77	149			

Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre babaların çocuğa karşı tutum puanları ETÖ’nün demokratik alt boyutunda ($F_{(3-146)}=2.10$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.46$; $p>.05$), aşırı koruyucu alt boyutunda ($F_{(3-146)}=0.39$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($F_{(3-146)}=1.59$; $p>.05$), ve ölçeğin tamamında ($F_{(3-146)}=2.06$; $p>.05$) kardeş sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir.

3.6.5. Babaların Ebeveyn Tutumlarını Çocuğun Cinsiyetine Göre Bağımsız

Örneklem İçin T Testi Sonuçları

Araştırmada babaların ETÖ tutum puanlarının çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir. ETÖ puanları sürekli, çocuğun cinsiyeti iki kategoriden oluşan bir bağımsız değişken olduğundan veriler bağımsız örneklem t testi ile çözümlenmiştir. Parametrik testlerden biri olan bağımsız örneklem için t testi çeşitli varsayımlara sahiptir.

Yapılan bu araştırmada varsayımların kontrolü yapılmış ve varsayımların sağladığı görülmüştür. Tablo 28’de babaların ETÖ tutum puanlarının çocuğun cinsiyetine göre bağımsız örneklemler için t testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 28.

Çocuğun Cinsiyetine Göre Babaların Çocuğa Yönelik Tutumlarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Demokratik	Kız	81	71.33	8.36	148	-1.75	0.08
	Erkek	69	73.61	7.38			
Otoriter	Kız	81	20.00	4.61	148	0.34	0.74
	Erkek	69	19.74	4.87			
Aşırı Koruyucu	Kız	81	33.06	6.48	148	2.08	0.04*
	Erkek	69	31.03	5.25			
İzin verici	Kız	81	20.65	4.26	148	0.52	0.61
	Erkek	69	20.24	5.41			
Toplam	Kız	81	145.05	12.87	148	0.22	0.83
	Erkek	69	144.62	11.15			

*p<.05

Bağımsız örneklemler için t testi sonuçlarına göre babaların çocuğa yönelik tutumları ETÖ’nün demokratik alt boyutunda ($t_{(148)}=-1.75$; $p>.05$), otoriter alt boyutunda ($t_{(148)}=0.74$; $p>.05$), izin verici alt boyutunda ($t_{(148)}=0.52$; $p>.05$) ve ETÖ’nün tamamında ($t_{(148)}=0.22$; $p>.05$) çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemiştir. Ancak babaların çocuğa yönelik tutumları ETÖ’nün aşırı koruyucu alt boyutunda çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermiştir ($t_{(148)}=0.34$; $p>.05$). Buna göre kız çocuğa sahip babaların aşırı koruyucu tutum puanları ($\bar{X}=33.06$), erkek çocuğa sahip babaların aşırı koruyucu tutum puanlarından ($\bar{X}=31.03$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksek çıkmıştır.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Okulöncesi dönemdeki çocuklarla yapılan çoğu araştırma incelendiğinde çocukların farklı alanlardaki yeterliliklerinin, çocukların etkileşimde bulunduğu yetişkinlerin duyarlı ve ilgili davranışları ile ilişkili olduğu görülmüştür (Diener ve Kim, 2004). Bu dönem, çocuklardaki uyum ve davranış bozukluklarının ortaya çıktığı dönemi kapsamaktadır. Kişiliğin oluştuğu bu dönemde çocuk hissetmeyi, düşünmeyi, başkaları ile iletişim kurmayı öğrenir (Durukan vd., 2011). Sigmund Freud, erken çocukluk yıllarında ebeveyn-çocuk ilişkisinin kişilik gelişimi üzerindeki öneminden bahsederken, ihtiyaçları karşılanmayan ve engellenen çocukların ileri yaşlarda normal olmayan davranışlar sergileyebileceğini vurgulamıştır (Bayrakçı, 2007). Kişilik gelişiminin büyük ölçüde tamamlandığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan davranış problemleri, çocuğun ileriki yaşlarında arkadaşları ve sosyal çevresiyle olan etkileşimlerini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle davranış problemlerinin erken yaşta tanısı, nedenlerinin öğrenilmesi ve tedavisi, bu davranışların kalıcı hale gelmemesi için oldukça önem arz eder. Bu yüzden çocuklarda rastlanan davranış problemlerinin öğrenilmesi ve bu davranışların ortaya çıkış nedenlerinin belirlenmesi gerekir (Başal ve Derman, 2013). Kişiliğin oluşmasında okul öncesi yılların ne kadar önem arz ettiği neredeyse her ülkede ve yapılan her çalışmada kabul edilmiştir. Bloom ve arkadaşları dahil çeşitli birçok bilim adamı, yaşamın ilk yedi yılında bireyin gelişiminin büyük bir kısmının tamamlandığını söyler. Birey yetişkinlik dönemine ulaştığında, yaşam biçimi de artık belirlenmiş olur. (Gürkan, 1986).

Çocuk önce aile içerisinde yaşadıkları ve gözlemledikleri sonucunda kişiliğini geliştirmeye başlar. Anne-babaların çocuklarını yetiştirirken sahip oldukları tutumlar, çocuğun bu gelişimini tamamlarken, çocuğun tüm hayatını etkileyecek olan sosyal uyum ve becerilerini önemli derecede etkiler. Anne-babası ile olumlu ve sıcak bir bağ kuran çocuk, temel sevgi ve güven ihtiyacını karşılayacağı için ileride sosyal uyum sağlamada zorluk çekmeyen, sağlıklı ilişkiler kuran bir birey haline gelir. Çocuklarına rol model olan anne-babaların tutumları, gelişim döneminde olan çocuklarının kişiliğine doğrudan etki etmiş olur.

Laible ve arkadaşları (2004), ebeveyn stilleri ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarını incelemiş ve sıcak ebeveyn tutumu gösteren ebeveynlerin çocuklarının olumlu sosyal davranış puanlarının, katı ebeveyn tutumu gösteren ebeveynlerin çocuklarına göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca katı ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarında saldırgan davranışların daha çok görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır.

Çocukların kendini gerçekleştirme, sosyal uyum ve kendini kabulü için en uygun aile ortamı olarak kabul edilen demokratik aile ortamı çocukların etkili karar vermeleri açısından da en uygun aile ortamı olarak ortaya çıkmıştır (Eldeleklioğlu, 2016).Bireylerin duygusal, fiziksel ihtiyaçlarını sağlıklı ve uyumlu bir ortamda gerçekleştiren aileler sağlıklı ailelerdir (Baran, 2016).

Okul öncesi dönemde oluşan davranış problemlerinin çözülmemesi durumunda bu problemler ileriki yıllarda da çocuklar üzerinde kalıcı izler bırakabilir (Hughes ve Ensor, 2006). Çoğu davranışın kalıcı olarak temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde, özellikle çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi daha az davranış problemleri sergilemelerini sağlamaktadır. Çocukların sosyal becerilerinin yüksek olması da onların diğer kişilerle daha sağlıklı ilişkiler kurmalarını sağlar (Metin, 2011). Çocuklar ailelerinden gördükleri tutumların sonucunda kişiliklerini, çevreleriyle olan ilişkilerini şekillendirirler. Bu nedenle sağlıklı bireyler yetiştirmek için anne-babaların tutum ve davranışlarının sağlıklı ve tutarlı olması oldukça önemlidir. Bu konuda anne babalara büyük sorumluluklar düşmektedir.

Bu araştırmada çalışan ve çalışmayan ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları ve bu tutumların 5-6 yaş grubu çocukların davranış problemleri ile ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen bulguların sonuçları konuyla ilgili yapılmış çalışmalar ile beraber tartışılmaya çalışılacaktır.

Çocukların ve ailelerinin demografik özelliklerine ait sonuçlar:

Araştırmaya 150 çocuk katılmıştır. Bu çocukların cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde %54'ünün kız %46'sının erkek olduğu görülmüştür. Kız çocukların sayısı erkek çocukların sayısına göre fazla çıkmıştır.

Yaş dağılımları incelendiğinde %52'sinin beş %48'inin altı yaşında oldukları görülmüştür. Yaş dağılımlarının eşit olduğu söylenebilir. Kardeş sayıları incelendiğinde %40.7'lik oranla hiç kardeşi olmayan çocukların fazla olduğu söylenebilir. Kronik rahatsızlıklarına bakıldığında %92'sinin herhangi bir rahatsızlığı olmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğunun kronik bir rahatsızlığı bulunmadığı yorumu yapılabilir.

Araştırmaya katılan annelerin yaş dağılımları incelendiğinde %66'sının 31-40 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Eğitim durumları incelendiğinde yarısından fazlasının (%56,7) üniversite mezunu olduğu görülmüştür. %22,7'si lise mezunu, %8,7'sinin ilkokul mezunu, %8'inin lisansüstü mezunu ve %4'ünün ortaokul mezunu anneler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin %52'si çalışmadığını ifade ederken %48'i çalıştığını belirtmiştir. Çalışmayan annelerin oranı çalışan annelere göre fazla olsa da oranlar birbirine oldukça yakındır. Medeni durumları incelendiğinde tamamına yakını (%98) evli olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan babaların yaş dağılımları incelendiğinde %60,7'sinin 31-40 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Eğitim durumları incelendiğinde büyük çoğunluğunun (%42,7) üniversite mezunu olduğu görülmüştür. %23,3'ünün lise mezunu, %18'inin lisansüstü mezunu, %10,7'sinin ortaokul ve %5,3'ünün ilkokul mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan babaların neredeyse tamamı (%98,7) çalıştıklarını belirtmişlerdir. Medeni durumları incelendiğinde tamamına yakını (%98) evli olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada ilk olarak çocuklarda görülen davranış problemleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye bakılmış, ardından çocuktaki davranış problemleri ile anne-babanın çalışma durumu incelenmiş, daha sonra çocuktaki davranış problemleri ile çocukların cinsiyeti arasındaki ilişki incelenmiş, en son sırasıyla ebeveyn tutumlarının ebeveynin cinsiyetine göre değişip değişmediği, anne ebeveyn tutum puanlarının annenin çalışma durumu, eğitim durumu, yaşı, ekonomik durumu, çocuğun kardeş sayısı ve çocuğun cinsiyetine göre değişkenlik gösterip göstermediği, baba ebeveyn tutum puanlarının babanın eğitim durumu, yaşı, ekonomik durumu, çocuğun kardeş sayısı ve çocuğun cinsiyetine göre değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiştir.

Çocuğun Davranış Problemleri İle Ebeveynlerin (anne-baba) Çocuğuna Karşı Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırmada çocuklarda görülen davranış problemlerinden aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemleri ve kavgacı-saldırgan alt boyutuyla annelerin ebeveyn tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Fakat endişeli-ağlamaklı davranış problemi ile annelerin çocuğa karşı demokratik tutumu arasında anlamlı, düşük düzeyde ve ters yönde bir ilişki bulunmuştur.

Bu sonuca göre annelerin demokratik tutumu arttıkça çocukların endişeli-ağlamaklı davranışlarının azaldığı görülmüştür. Çocuklardaki endişeli ağlamaklı davranışlar genel olarak kaygı durumlarında ortaya çıkmaktadır. Çocuklar herhangi bir konuda korkup bir çözüm yolu bulamadıklarında ağlamaklı davranış sergilemeye başlarlar. Fakat buradaki araştırma sonucuna göre annenin çocuğuna katı tutumlar yerine demokratik bir yaklaşım sergilemesi, çocuğun istek ve ihtiyaçlarına cevap veren bir tutuma başvurması çocuktaki endişe ve kaygının azalmasını sağladığı gibi ağlamaklı davranışların da azalmasına etki ettiği yorumu yapılabilir.

Çocuklardaki kavgacı-saldırgan davranış problemi ile babaların tutum puanları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Fakat endişeli- ağlamaklı davranış problemiyle babanın çocuğa karşı izin verici tutumu arasında anlamlı ve düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Yani babanın izin verici tutumu arttıkça çocuğun endişeli-ağlamaklı davranışı artmaktadır.

İzin verici tutumda genel olarak çocuk ailenin merkezindedir. İstek ve davranışlarına olumlu yaklaşılır. Çocuk kendi kurallarını kendi koyar ve fazla özgür yetişir. Babaların izin verici tutumu arttıkça da çocuk sosyal ortamlarda da bu davranışları sergilemeye devam eder. Çünkü müdahale eden kimse yoktur. Fakat aileden çıkıp okula başladığında yahut başka bir yerde aile içindeki özgürlüğünü yaşayamayınca çocukta endişe başlar ve bunun sonucunda ağlamaklı davranışlar sergiler. Özellikle okula başlayan çocuklarda, ailedeki rahat ortamın ardından okuldaki disiplinli sınıf ortamında istedikleri gibi davranamadıkları için ağlamalar ve okul fobisi ortaya çıkabilir.

Ayrıca çocuğun aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemiyle babanın çocuğa karşı koruyucu tutumu arasında anlamlı, düşük düzeyde ve ters yönde ilişki bulunmuştur. Yani babanın koruyucu tutumu arttıkça çocuğun aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemi azalmaktadır. Aşırı koruyucu tutumda aile çocuğun yapması gereken birçok şeyi kendisi yapar. Bu nedenle çocuk aileye bağımlı bir hale gelir. Aile çocuğun koşmasına, kendi başına hareket etmesine izin vermez. Bu nedenle araştırma sonucunda da olduğu gibi babanın koruyucu tutumunun sonucunda aşırı hareketliliğin yerine ailesi olmadan hareket dahi etmeyen çocuk profili ortaya çıkmış olur.

Literatürde yapılmış birçok çalışmada ebeveyn tutumları ile çocuklarda görülen davranış problemleri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu sonucu yer almaktadır. Örneğin Sertbaş (2006) davranış problemleriyle onları yordayan değişkenleri incelemiş ve anne-baba tutumlarının sonucunda çocuklardaki davranış problemlerinin şekillendiği söylemiştir. Börekçi (2017), anne ve öğretmenlerin DEHB belirtisi gösterdiğini düşündüğü çocukların ebeveynlerinin diğer gruplardaki çocukların ebeveynlerine göre daha fazla otoriter ve hoşgörülü tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Literatürdeki araştırmalar, çocuklarına karşı sıcak ve ilgili davranan ebeveynlerin çocuklarının, katı tutum uygulayan ebeveynlerin çocuklarına göre sosyal yeterlikleri ve olumlu sosyal davranışları daha fazla sergilediklerini ortaya koymaktadır (Guajardo, Snyder ve Petersen, 2009; Aunola ve Nurmi, 2005).

Çocuğun Davranış Problemleri ile Anne-Baba Çalışma Durumu Arasındaki İlişki

Annesi çalışan çocukların annesi çalışmayan çocuklara göre daha fazla kavgacı-saldırgan davranışları sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde anne çalışma durumunu değişken olarak alan bazı araştırmalarda bu sonucun tam tersi bir görüş ortaya çıkmıştır. Eratay (2011), çalışmasında ev hanımı annelerin çocuklarında daha yüksek oranda davranış problemlerine rastlandığı sonucuna ulaşmıştır. Dursun (2010) annesi çalışmayan çocuklarda aşırı hareketli/dikkatsiz davranışların annesi çalışan çocuklara göre daha fazla görüldüğünü söylemiştir. Aynı şekilde Gürsoy ve arkadaşları (2004) çalışmalarında annesi çalışmayan çocukların annesi çalışan çocuklara göre daha fazla saldırgan davranış sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Dursun (2010) annenin çalışıp çalışmama durumunun çocuktaki kavgacı-saldırgan davranışları etkilemediğini gözlemlemiştir. Bazı araştırmacılar annenin çalışıp çalışmama durumunun çocukların problem davranışlarını etkilemediğini belirtmişlerdir (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009; Olcay, 2008). Çalışan anneler çocuklarıyla görüşemedikleri zamanın ve gösteremediklerine inandıkları ilgilerinin eksikliğini çocuğun tüm isteklerini yerine getirerek dolduracaklarını düşünürler. Çocuklar her isteklerinin gerçek olduğu ortamın ardından özellikle okula başladıklarında çeşitli engellenmelerle karşılaşınca uyum sorunu yaşarlar. Bunun sonucunda da davranış probleminin ortaya çıkması muhtemeldir. Ayrıca çocuğun bu davranışları dikkat çekmek için de sergilediği düşünülebilir. Babaların neredeyse tümü çalıştığı için çalışma durumuna göre tutum farklılığına bakılamamıştır.

Çocuğun Davranış Problemleri ile Çocuğun Cinsiyeti Arasındaki İlişki

Araştırmada, davranış problemlerinden kavgacı-saldırgan ve endişeli-ağlamaklı alt boyutlarıyla çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fakat aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek çocukların kız çocuklara oranla daha fazla aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemi sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürdeki birçok araştırma, bu araştırma sonucuyla paralellik göstererek erkek çocuklarda aşırı hareketli-dikkatsiz davranış probleminin kızlara oranla daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşmıştır (Peren, Stadelmann, Wyl ve Klitzing, 2007; Ensor, Hart, Jacobs ve Hughes, 2011; Dursun, 2010; Kanlıkılıçer, 2005; Ertürk Kara ve Gürgen, 2016; Gürşimşek, Girgin, Harmanlı ve Ekinci, 2006).

Abdi (2010) çocukların davranış sorunlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına bakmış ve erkek çocukların aşırı hareketli olma davranışlarının kız çocuklara göre daha fazla olduğunu belirtmiştir. Literatürde yapılan araştırmaların çoğunda erkek çocukların kız çocuklara oranla daha fazla davranış problemi gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. İkiz ve Öztürk Samur (2016), fiziksel saldırganlığın erkeklerde kızlara göre daha çok görüldüğünü belirtmişlerdir.

Bu bulguların tam tersi bir sonuç olarak Eratay (2011), çocuğun cinsiyeti ile davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kız-erkek çocuklarının davranış problemleri arasında bir fark bulamamıştır.

Ebeveynlerin Cinsiyeti ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma bulgularına göre, annelerin babalara oranla daha çok demokratik tutuma sahip olduğu görülmüştür. Babaların ise annelere oranla daha çok otoriter tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak Özyürek ve Tezel Şahin (2005) ve Şahin Sak ve arkadaşları (2015) annelerin babalara göre daha demokratik olduğunu bulmuşlardır. Russel ve arkadaşları, ebeveynlerin cinsiyetine göre tutum farklılıklarına bakmış ve annelerin babalara oranla daha fazla demokratik tutum sergilediklerini, babaların çoğunlukla otoriter tutum ve annelerin daha anlayışlı bir tutum içinde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Farklı olarak Dursun (2010) babaların annelere göre daha çok demokratik tutuma sahip olduğunu saptamıştır. Aynı şekilde Canabakan Koç (2015) anne ve babalar arasında demokratik boyut puanlarına göre anlamlı bir fark tespit etmiş ve babaların annelerden daha demokratik olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmanın bulgularıyla literatürdeki sonuçlar arasında farklılıklar mevcuttur. Sonuçların birbirinden farklı olmasının sebebi olarak artık babaların da çocuk bakımında sorumluluk almaya başlamış olması, çocuğu daha iyi anlaması ve daha hoşgörülü yaklaşması gibi nedenler sıralanabilir.

Anne-Babaların Çalışma Durumu ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma bulgularına göre çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha fazla koruyucu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Literatürdeki bazı çalışmalar araştırma bulgularını desteklemektedir. Özben ve Argun (2012) çalışmayan anne babaların çalışan anne babalara göre daha fazla baskıcı ve müdahaleci tutuma sahip olduklarını bulmuştur.

Şanlı ve Öztürk (2012), yaptıkları çalışmada bu sonuca paralel bir sonuca ulaşmışlardır. O çalışmaya göre çalışan annelerin aşırı koruyucu tutum puanları çalışmayan annelere göre anlamlı derecede düşük çıkmıştır.

Özyürek ve Tezel Şahin (2005) çalışmalarında ev hanımlarının çalışan annelere göre daha fazla koruyucu tutuma sahip olduklarını bulmuşlardır. Birçok araştırmanın bulguları bu çalışmanın bulguları ile aynı yöndedir (Alabay, 2017; Ayyıldız, 2005; Bornstein ve Zlotnik, 2008).

Farklı olarak Seçer, eliköz ve Yaşa (2008) yaptıkları çalışmada çalışan ve çalışmayan ebeveynlerin tutumları arasında fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Annelerin alışıyor oluğu, çocuklarıyla daha az vakit geçirdikleri için kalan zamanı en iyi şekilde değerlendirmelerine olanak sağlamaktadır. Anneler çocuklarıyla geçirdikleri surenin kısıtlı olması sebebiyle demokratik bir tutum sergileyerek zamanı en verimli şekilde geçirmek istemektedir. Çalışmayan ebeveynlerin ise çocuklarıyla birlikte daha fazla vakit geçirdikleri için onların üzerinde daha fazla hakimiyet kurmaya yatkın oldukları düşnlebilir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında çalışmayan baba sayısı yok denecek kadar az olduğu için çalışma durumuna göre babaların tutum farklılıklarına bakılamamıştır.

Anne-Babaların Eğitim Durumu ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişi

Araştırma bulgularına göre ilköğretim mezunu annelerin lise ve yüksek öğrenim mezunu annelerden daha koruyucu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Aynı şekilde ilköğretim mezunu babaların lise ve yüksek öğrenim mezunu babalara göre daha koruyucu tutuma sahip oldukları görülmüştür. 2012 yılında yapılmış bir çalışmada da annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe aşırı koruyucu tutumlarının azaldığı belirlenmiştir (şanlı ve Öztürk, 2012).

Aynı şekilde Özyürek ve Tezel şahin (2005) ğrenim düzeyi yükseldikçe anne-babaların çocuklarına karşı demokratik tutumlarının arttığını ve aşırı koruyucu, sert disiplin tutumlarının azaldığını belirtmişlerdir. Bolat (2011), çalışmasında anne-baba eğitim durumunun genel olarak anne-babaların ocuk yetiştirme tutum ve davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Literatürdeki birçok araştırma düşük düzey eğitime sahip anne ve babaların aşırı koruyucuyu tutumu benimsedikleri sonucuna ulaşmıştır (Dursun, 2010; Özben ve Argun, 2002).

Kaya (2010) araştırmasında, anne baba tutumlarının eğitim düzeyi yükseldikçe aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının azaldığını belirtmiştir. Araştırma bulguları literatürdeki çalışmalarla paralellik göstermiştir. Farklı olarak Canabakan Koç (2015), ebeveynlerin eğitim düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişiye rastlamamıştır. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) alışmalarında, öğrenim seviyesi yükseldikçe aşırı koruyucu tutumların yükseldiğini belirtmişlerdir.

Genel olarak bakıldığında çoğu araştırmada ebeveynlerin eğitim durumları yükseldikçe daha fazla demokratik tutum sergiledikleri görülmüştür. Kişilerin eğitim durumları arttıkça tutumlarının olumlu yönde değiştiği ve geleneksellikten uzaklaştıkları, çocukları için iyi olacak uygulamaları ve yeni fikirleri kabul ettikleri, değişime daha açık hale geldikleri düşünülebilir.

Anne-Babaların Yaşı ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma bulgularına göre annelerin yaşı ile tutumları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Aynı şekilde Öztürk ve Giren (2015), annelerin yaşlarına göre ebeveynliğe yönelik genel tutumlarına baktığında annenin yaşının ebeveynlik yeterliliği, ilgi ve ebeveynlik doyumunu etkilemediğini belirtmişlerdir.

Babaların yaşlarına göre ebeveyn tutumlarına bakıldığında yaşı 20-40 olan genç babaların daha demokratik bir tutuma sahip olduğu görülmüştür. Yaşı ileri olan babaların daha geleneksel ortamda büyüdüğü için değişime kapalı oldukları ve geleneksel bir tutuma sahip oldukları düşünülebilir. Fakat Kaya (2010) araştırmasında anne ve babaların yaşı yükseldikçe aşırı koruyucu tutumunun azaldığını söylemiştir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) yaptıkları çalışmada anne baba tutumlarının ebeveynlerin yaşlarından etkilenmediği sonucuna ulaşmışlardır.

Anne-Babaların Ekonomik Durumu ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma bulgularına göre annelerin ekonomik durumu ile ebeveyn tutum puanları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Aynı şekilde babaların ekonomik durumları ile ebeveyn tutum puanları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Literatürdeki çeşitli araştırmalar bu araştırmanın bulgularını desteklememektedir. Bu bulguların tam tersi sonuçlar literatürde mevcuttur. Örneğin Bornstein ve Zlotnik (2008)'in araştırmasında sosyoekonomik düzeye göre farklılıklar değerlendirildiğinde, alt sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlerin çoğunlukla otoriter tutum, orta sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlerin çoğunlukla demokratik tutum ve yüksek sosyoekonomik düzeydeki ebeveynlerin ise izin verici tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Alabay (2017) aşırı koruyucu tutum ile ailenin gelir durumu arasında ilişkiye rastlamıştır. Düşük gelire sahip ebeveynlerin yüksek gelire sahip ebeveynlere oranla çocuklarına aşırı koruyucu tutum sergilediğini belirtmiştir.

Aynı şekilde Şanlı ve Öztürk (2012) ve Ayyıldız (2005) araştırmalarında gelir durumu ile ebeveyn tutumları arasında ilişkiye rastlamışlardır.

Dursun (2010), ailelerin gelir durumu düşük olanların yüksek düzeyde kontrolcü tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Ailenin herhangi bir konuda yaşadığı sıkıntıların çocuklara yansıtıldığı düşünüldüğünde, maddi sıkıntı yaşayan bir ailenin çocuğuna karşı farklı bir tutum sergilemesi olağan bir durum olabilir. Bu nedenle bu araştırmaya katılan ebeveynlerin ekonomik duruma veya tutum ölçeğine verdikleri cevapların objektif cevaplar olmadığı, ebeveynlerin ekonomik durumunun orta ve yüksek seviyede olduğu bu nedenle ebeveyn tutum farkının ortaya çıkmadığı yorumu yapılabilir.

Çocuğun Kardeş Sayısı ile Ebeveyn Tutumu Arasındaki İlişki

Araştırmada hem annelerin hem babaların, çocuğun kardeş sayısına göre tutum farklılıklarının oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki araştırma sonuçları, yapılan bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Bu sonuca ters olarak Alabay (2017) çalışmasında, iki çocuk sahibi ebeveynlerin üç ve daha fazla çocuğa sahip ebeveynlere göre daha az izin verici tutum içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Aydoğdu ve Dilekmen, (2016) ebeveynlerin demokratik, izin verici ve otoriter tutumları ile çocuğun kardeş sayısı arasında ilişki bulunmazken aşırı koruyucu tutumla çocuğun kardeş sayısı arasında ilişkiye rastlamışlardır. O sonuca göre tek çocuk sahibi ebeveynler iki çocuklu ebeveynlere göre daha koruyucu bir tutuma sahiptir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) ise 3 ve daha fazla çocuğu olan annelerin 1 ve 2 çocuğu olan annelere göre daha koruyucu ve daha sert disiplinli olduğunu, babaların daha sert disiplinli olduğunu ve çocuğun kardeş sayısı arttıkça anne-babaların demokratik tutumlarının azaldığını belirtmiştir. Bunun sebebi olarak evdeki çocuk sayısının artmasıyla birlikte her çocuğa ayrılan zamanın azaldığını ve bu sebeple ebeveynlerin çocuklarına karşı sabırlarının azalabileceği yorumu yapılabilir.

Çocuğun Cinsiyeti ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma bulgularına göre annelerin çocuğa yönelik tutumları çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir. Ancak babaların çocuğa yönelik tutumları aşırı koruyucu tutumda çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark göstermiştir. Buna göre kız çocuğa sahip babaların aşırı koruyucu tutum puanları, erkek çocuğa sahip babaların aşırı koruyucu tutum puanlarından yüksektir.

Yani kız çocuğa sahip babaların daha koruyucu bir tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Buna sebep olarak kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha kırılgan ve hassas bir yapıya sahip oldukları için babaların kızlarına kıyamadıkları gerekçesiyle koruyucu bir tutuma sahip oldukları yorumu yapılabilir. Kız ve erkek çocukların davranış farklılıkları, anne babaların kız ve erkek çocuklar için farklı beklentiler içinde olmaları, Türk toplumunda kız çocuklarının daha koruyucu şekilde yetiştirilmesi vb. durumlar, ortaya çıkan tutum farklılıklarının sebebi olarak gösterilebilir.

Özet olarak bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Çalışma durumu ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha koruyucu oldukları bulunmuştur.
2. Çalışma durumu ile çocuktaki davranış problemi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Annesi çalışan çocukların annesi çalışmayan çocuklara göre daha fazla kavgacı-saldırgan davranış problemine sahip oldukları bulunmuştur.
3. Davranış problemleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annelerin demokratik tutumu ile çocukların endişeli-ağlamaklı davranış problemi arasında ilişki bulunmuştur. Babaların izin verici tutumu ile çocuğun endişeli-ağlamaklı davranış problemi arasında ve babaların koruyucu tutumu ile çocukların aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemi arasında ilişki bulunmuştur.
4. Cinsiyete göre ebeveyn tutumunda anlamlı ilişki bulunmuştur. Annelerin babalara göre daha demokratik, babaların ise annelere göre daha otoriter olduğu bulunmuştur.

5. Çocuğun cinsiyeti ile davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla aşırı hareketli-dikkatsiz davranış problemine sahip olduğu bulunmuştur.
6. Eğitim durumu ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. İlköğretim mezunu anne ve babaların lise ve yüksek öğrenimli annelere göre daha koruyucu tutuma sahip oldukları bulunmuştur.
7. Babanın yaşı ile ebeveyn tutumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yaşı genç babaların yaşı ileri olan babalardan daha demokratik olduğu bulunmuştur.
8. Çocuğun cinsiyeti ile baba ebeveyn tutumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kız çocuğa sahip babaların erkek çocuğa sahip babalardan daha koruyucu tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Literatürde çocuklardaki davranış problemleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sayısı azdır. Bu araştırmaya başlarken asıl hedeflenen şey ebeveyn tutumlarında çalışan ve çalışmayan ebeveynlerin tutum farklılıklarına bakmak ve bu ebeveynlerin çocuklarındaki davranış problemlerini karşılaştırmaktır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında hedeflenen sonuçlara ulaşılmış ve çeşitli farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Çalışmayan ev hanımı annelerin çalışan annelere göre daha koruyucu bir tutuma sahip olduğu sonucu istenen sonucu ortaya koymuştur. Her iki annenin de tutumlarının farklı olduğu düşünülerek yapılan bu araştırmanın sonucunda, düşünülen yargının doğru olduğu kesinleştirilmiştir.

Aynı zamanda çocuklardaki davranış problemlerinin nedenlerinden biri olarak annenin çalışma durumu olabileceği düşünülmüş ve sonuçlara bakıldığında çalışmayan annelerin çocuklarında daha fazla kavgacı-saldırgan davranış problemlerinin görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada çalışma durumuna göre inceleme yapılacağı için her iki ebeveynin araştırmaya katılması uygun görülmüştür. Fakat çıkan sonuçlara bakıldığında çalışmayan baba sayısının yok denecek kadar az olması çalışan/çalışmayan ebeveynlerin tutum farklılıklarına ve çocuklardaki davranış problemlerine bakarken babaların bulgularına yer verilememesine neden olmuştur.

Hedeflenen tüm amaç ve alt amaçlara cevap verilmiş, ortaya çıkan bulgular çeşitli araştırmalarla desteklenmiş, bazı bulgular literatürdeki araştırmalar ile desteklenirken, bazıları literatürdeki araştırmaların tersine sonuçlanmıştır.

Bu araştırma çocuklardaki davranış problemlerine ve ebeveynlerin farklı tutum sergilemelerine neden olan etkenlerin ortaya konmasına katkı sağlaması açısından önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Davranış problemlerinin çocuklarda erken tanısı ve tedavisi için araştırma sonuçları önemli bilgiler sunmaktadır. Bu davranış problemlerinin erkenden çözüm yoluna gidilerek çözülmesi oldukça önemlidir. Davranış problemlerinin tespiti zordur çünkü çocuktan herhangi bir bilgi alınamaz. Fakat aile ve öğretmen iş birliği ile bu davranış problemleri belirlenebilir.

Özellikle gelişim açısından kritik önem taşıyan okul öncesi dönemde, çocuğun çevresiyle, özellikle anne-babasıyla yaşayacağı her türlü iletişim ve etkileşimin çok önemli olduğu unutulmamalıdır. Çocukların olumlu kişilik gelişimleri için anne-babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutumların önemi vurgulanmalıdır.

Son yıllarda dünyada ve ülkemizde aile eğitiminin önemi anlaşılmış ve bununla ilgili çalışmalara ağırlık verilmiştir. Çeşitli kuruluşlar çocuk gelişimi ve eğitimi, ailenin çocuğunu yetiştirmesi ile ilgili bilinçlendirilmesi, çocuğa karşı olumlu tutum geliştirilmesi gibi konularda ailelere yönelik programlar düzenlemektedir (Tezel Şahin ve Kalburan, 2009).

Toplumumuzda anne-babalar kulaktan dolma bilgilerle çocuklarını yetiştirmektedirler. Fakat gelişimin hızlı ve uyarıların fazla olduğu erken çocukluk döneminde aile ve çocuk arasında kurulan bağ çok önemlidir. Anne-babaların, kurulacak olan bu bağın önemini fark edip çocukların ihtiyaçlarının farkında olmaları, sağlıklı iletişim kurmaları, güven bağını sağlam tutmaları oldukça önemlidir.

Yapılan bu araştırmanın sonuçları da dahil literatürdeki birçok çalışma ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki etkilerinin doğruluğunu ispatlamaktadır.

Bu çalışmanın ışığında araştırmacılara, anne-babalara ve eğitimcilere bazı önerilerde bulunulabilir:

1. Çalışmayan ev hanımı annelerin çocuklarına karşı sergiledikleri sağlıksız tutumlar nedeniyle ev hanımı annelere yönelik eğitimler düzenlenebilir ve çalışmayan annelerin çocuklarına karşı daha bilinçli hale gelmeleri sağlanabilir.

2. Değişen ebeveyn rolleri ve annelerin de artık çalışma hayatında aktif rol almaları sebebiyle önceden sadece annelere hitap eden aile eğitimi programlarının babalara da hitap etmeye başlaması ve babaların da çocuk gelişimi konusunda bilinçlenmeleri sağlanabilir.
3. Sürekli değişen ortamlar ve tutarsız tutumlar çocukların davranış problemleri göstermelerine neden olmaktadır (Çubukcu, 2004). Bu yüzden aile ortamının ve ebeveyn tutumlarının tutarlılık göstermesi konusunda aile bilinçlendirilebilir.
4. Okullarda rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenleri belirli aralıklarla anne-babalara çocukların içinde buldukları yaşa göre gelişim aşamaları ve ihtiyaçlarıyla ilgili farkındalıklarını artırıcı bilgilendirmeler yapabilirler. Özellikle anne-baba tutumlarının öneminden bahsedilebilir. Çocuğun cinsiyetine göre tutum farklılığından uzak durulması önerilebilir
5. Davranış problemlerini tespit edebilmek için öğretmenlerin; oyun anında çocukları izlemeleri, önemli notlar tutmaları, çeşitli öyküleri çocukların anlatmasını sağlamaları, gerekirse resim yorumlama testleri yaptırarak çocukların davranış problemlerini erken tespit etmeleri sağlanabilir.
6. Konu ile ilgili yapılması düşünülen yeni araştırmalarda, çocuklarda görülen davranış problemleri daha geniş kapsamlı ele alınabilir. Davranış problemlerine neden olan diğer faktörler de araştırmaya katılarak davranış problemleriyle baş etme yöntemleri aktarılabilir.
7. Örnekleme yalnızca 5-6 yaş grubu çocukların ve orta düzey sosyoekonomik duruma sahip ailelerin oluşturduğu bu çalışmada yaş aralığı ve ekonomik durum kısıtlıdır. Benzer araştırmaların yaş aralığı genişletilerek ve farklı sosyoekonomik duruma sahip aileler bulunarak yapılmasının, önemli sonuçlara ve karşılaştırmalara ulaşmada fayda sağlayacağı düşünülmektedir.
8. Yalnızca Üsküdar ilçesine bağlı bağımsız anaokullarındaki 150 çocuk ile yapılan bu çalışmadan sonra, konuyla ilgili yapılacak çalışmaların hem kişi sayısını arttırarak hem birden çok ilçe seçerek yapılmasının, daha geniş çerçeveli sonuçlara ulaşmada fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abadan-Unat, N., Akatlı, F., Baysal, A., Çiççi, O., Erder, L., Ergil, G., . . . Toprak, B. (1982). *Türk Toplumunda Kadın*. İstanbul: Araştırma,Eğitim,Ekin Yayınları.
- Abdi, B. (2010). Gender differences in social skills,problem behaviours and academic competence if Iranian kindergarten children based on their parent and teacher ratings. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1175-1179.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.
- Alisinanoğlu, F., & Kesicioğlu, O. S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi(Giresun İli Örneği). *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 93-110.
- Alpoğuz, D., & Şahin, A. (2014). Demokratik veya Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 53-67.
- Al-Sahel, R. (2006). Children's behavioral problems (Bps) in kindergarten: Impact of time of day and activity type. *Social Behavior and Personality*, 34(4), 399-412.
- Altay, F., & Güre, A. (2012). Okulöncesi kuruma devam eden çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2699-2718.
- Altinköprü, T. (1979). *Okul öncesinde okulda sosyal yaşamda-Çocuğun başarısı nasıl sağlanır?* İstanbul: Gül matbaası.
- Ankay, A. (1992). *Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Anselmi, L., Piccinini, C. A., Barros, F. C., & Lopes, R. S. (2004). Psychosocial determinants of behaviour problems ib Brazilian preschool children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(4), 779-788.
- Aronson, E., Wilson, T., & Akert, R. (2012). *Sosyal Psikoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Atkins, M., & Stoff, D. (1993). Instrumental and hostile aggression in childhood disruptive behavior disorders. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 21(2), 165-178.

- Aunola, K., & Nurmi, J. E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development, 76*(6), 1144-1159.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi, 11*(2), 570-585.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin ocuk yetiştirme tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Bakhla, A., Sinha, P., Sharan, R., Binay, Y., Verma, V., & Chaudhury, S. (2013). Anxiety in school students: Role of parenting and gender. *Industrial Psychiatry Journal, 22*(2), 131-137.
- Bakırcıoğlu, R. (2002). *ocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A Social Learning Analysis*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Baran, G. (2016). *Aile Yaşam Dinamiği*. Ankara: Pelikan Yayınevi.
- Başal, H. (2012). *Gelişim ve Psikoloji, Nasıl Mutlu ve Başarılı Bir ocuk Yetiştirebiliriz?* Bursa: Ekin yayınları.
- Başal, H., & Derman, M. (2013). Okulöncesi ocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi, 2*(1), 115-144.
- Bates, J., Petit, G., Dodge, K., & Ridge, B. (1998). Interaction of temperamental resistance to control and restrictive parenting in the development of externalizing behavior. *Developmental Psychology, 34*(5), 982-995.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development, 37*(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental Psychology, 4*(1), 99-102.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulaması. *SA Eğitim Fakóltesi Dergisi, 14*, 198-210.
- Birkan, B. (2002). Çocuklarda davranış sorunları ve başa çıkma yolları. *oluk ocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi, 17*, 18-20.

- Bolat, Y. (2011). *Anne baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bornstein, L., & Bornstein, M. (2007). Parenting styles and child social development. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, 1-4.
- Bornstein, M., & Zlotnik, D. (2008). Parenting styles and their effects. *National Institutes of Health*, 496-509.
- Börekçi, B. (2017). *Okul öncesi çocuklarda dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtilerinin, davranışsal, sosyal problemler, aile işlevselliği ve ebeveyn tutumları ile ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Braza, P., Carreras, R., Munoz, J., Braza, F., Azurmendi, A., Pascual-Sagastizabal, E., . . . Sanchez-Martin, J. (2015). Negative maternal and paternal parenting styles as predictors of children's behavioral problems: Moderating effects of the child's sex. *Journal of Child and Family Studies*, 24(4), 847-856.
- Breslau, J., Miller, E., Breslau, N., Bohnert, K., Lucia, V., & Schweitzer, J. (2009). The impact of early behavior disturbances on academic achievement in high school. *Pediatrics*, 123(6), 1472-1476.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (10 b.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk-Bökeoğlu, Ö., & Köklü, N. (2009). *Sosyal bilimler için istatistik* (4. b.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Callender, K., Olson, S., Choe, D., & Sameroff, A. (2012). The effects of parental depressive symptoms, appraisals and physical punishment on later child externalizing behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40(3), 471-483.
- Campbell, S. (1995). Behavior problems in preschool children: A review of recent research. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 36(1), 113-149.
- Canabakan Koç, N. (2015). *Okul öncesi dönem adaptasyon sürecinde ayrılık anksiyetesi bozukluğu geliştirmiş 48-66 aylık çocuklarda ebeveyn tutumlarının etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Carr, E., & Durand, V. (1985). Reducing behavior problems through functional communication training. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 111-126.

- Coe, C., Spencer, N., Barlow, J., Vostanis, P., & Laine, L. (2003). Services for pre-school children with behaviour problems in a Midlands City. *Child Care Health and Development*, 29(6), 417-424.
- Coplan, R., Bowker, A., & Cooper, S. (2003). Parenting daily hassles, child temperament and social adjustment in preschool. *Early Childhood Research Quarterly*, 18, 376-395.
- Crnic, K., Gaze, C., & Hoffman, C. (2005). Cumulative parenting stress across the preschool period: relations to maternal parenting and child behaviour at age 5. *Infant and Child Development*, 117-132.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A., & Şahin Seçer, Z. (2005). *Anne-Baba Eğitimi* (1 b.). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Çelen, H. (2011). *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Çubukcu, Z. (2004). Eğitim kurumlarında yaşanan şiddet olaylarının çocuk gelişimine etkisi- Çocuk ve şiddet dosyası. *Çocuk-Çocuk Dergisi*, 43, 25-27.
- Demiriz, S., & Öğretir, A. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Dereli İman, E. (2013). Çocuklar için sosyal problem çözme ölçeği'nin 6 yaş grubu için Türkiye uyarlaması ve okul öncesi davranış problemleri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 479-498.
- Diener, M., & Kim, D. (2004). Maternal and child predictors of preschool children's social competence. *Applied Developmental Psychology*, 25, 3-24.
- Doctoroff, G., & Arnold, D. (2004). Brief Report. Parent-rated externalizing behavior in preschoolers: The Predictive utility of structured interviews, teacher reports and classroom observations. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(4), 813-818.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Durukan, İ., Karaman, D., Kara, K., Türker, T., Tufan, A., Yalçın, Ö., & Karabekiroğlu, K. (2011). Çocuk ve ergen psikiyatrisi polikliniğine başvuran hastalarda tanı dağılımı. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24, 113-120.
- Ekşi, A. (1999). *Ben Hasta Değilim*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.

- Eldeleklioglu, J. (2016). Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11).
- Ensor, R., Hart, M., Jacobs, L., & Hughes, C. (2011). Gender differences in children's problem behaviours in competitive play with friends. *British Journal of Developmental Psychology*, 29, 176-187.
- Eratay, E. (2011). Okul öncesi çocuklarında davranış problemleri. *Journal of New World Sciences Academy*, 6(3), 2347-2362.
- Erbaş, D. (2002). Problem davranışların azaltılmasında olumlu davranışsal destek planı hazırlama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 3(2), 41-40.
- Erbaş, D., Kırcaali İftar, G., & Tekin İftar, E. (2004). *İşlevsel Değerlendirme (Davranış Sorunlarıyla Başa Çıkma ve Uygun Davranışlar Kazandırma Süreci)*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ertürk Kara, H., & Gürgen, F. (2016). The examination of 48-72 months of age children's problem behaviors according to some variables. *International Journal of Social Sciences and Education Reserch*, 2(4), 1494-1505.
- Freedman, J., Sears, D., & Carlsmith, J. (2003). *Sosyal Psikoloji*. (A. Dönmez, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Galboda-Livanage, K., Prince, M. J., & Scott, S. (2003). Mother-child joint activity and behaviour problems of pre-school children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(7), 1037-1048.
- Gander, J., & Gardiner, H. (2004). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Beşinci b.). (B. Onur, Çev.) Ankara: İmge Yayınevi.
- Gözübüyük Bayraktaroğlu, M. (2010). *Anaokulunda çocuğu olan çalışan ve çalışmayan annelerin rol memnuniyetine göre depresyon ve kaygı belirtileri düzeylerinin karşılaştırılması*. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, /Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Guajardo, N., Snyder, G., & Petersen, R. (2009). Relationships among parenting practices, parental stress, child baheviour, and children's social-cognitive development. *Infant and Child Development*, 18, 37-60.
- Gülay, H. (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 104-121.
- Gültekin Akduman, G., Günindi, Y., & Türkoğlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 673-683.

- Güenalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gürkan, T. (1986). Okulöncesi eğitim kurumlarında gözlenebilen uyum sorunları. *YA-PA Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri II-III* (s. 17-24). İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Gürsoy, F., Aral, N., Bütün Ayhan, A., & Aydoğan, Y. (2004). Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların bağımlılık eğilimlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 62-71.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z., & Ekinci, D. (2006). Annenin ruhsal belirtileri ile 5-6 yaş dönemi çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi*, 359-369.
- Gürün, O. (1991). *Psikoloji Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Hale, R. (2008). *Baumrind parenting styles and their relationship to the parent developmental theory*. Doctoral Dissertation, Pace University.
- Harris, K., & Morgan, S. (1992). Fathers, sons and daughters: differential parental involvement in parenting. *Journal of Marriage and the Family*, 531-544.
- Harris, M., & Turner, P. (1984). Parental attitudes and preschool children's social competence. *The Journal of Genetic Psychology*, 105-113.
- Hart, H., Nelson, A., Robinson, C., Olsen F. S., & Mcneilly-choque, K. (1998). Overt and relational aggression in russian nurseryschool-age-children: parenting style marital linkages. *Developmental Psychology*, 34(4), 687-697.
- Huang, G., & Mary, G. (2015). Asian parenting styles and academic achievement: Views from eastern and western perspectives. *Education*, 135(3), 389-397.
- Hughes, C., & Ensor, R. (2006). Behavioural problems in 2-yearsolds: Links with individual differences in theory of mind, executive function and harsh parenting. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(5), 488-497.
- İkiz, S., & Öztürk Samur, A. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 159-175.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1986). Status of women in Turkey: Cross-cultural perspectives. *International Journal of Middle East Studies*, 18(4), 485-499.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: geçerlilik güvenilirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Karabulut Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karaca, N., Gündüz, A., & Aral, B. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2), 65-76.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (20. b.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51-64.
- Kırkpınar, L. (2009). *Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın*. Ankara: Zeus Kitabevi.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-91.
- Laible, D., Carlo, G., Torquati, J., & Ontai, L. (2004). Children's perceptions of family relationships as assessed in a doll story completion task: links to parenting, social competence, and externalizing behavior. *Social Development*, 13(4), 551-569.
- Maccoby, E., & Jacklin, C. N. (1980). Sex differences in aggression: A rejoinder and reprise. *Child Development*, 51(4), 964-980.
- McGilloway, S., Mhaille, G., Bywater, T., Furlong, M., Leckey, Y., Kelly, P., . . . Donnelly, M. (2012). A Parenting intervention for childhood behavioral problems: A Randomized controlled trial in disadvantaged community-based settings. *Journal of Consulting Clinical Psychology*, 80(1), 116-127.
- Metin, H. (2011). Empatik iletişim ve yönetim. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 29(32), 177-204.
- Miller, L., Koplewicz, H., & Klein, R. (1997). Teacher rating of hyperactivity, inattention and conduct problems in preschoolers. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 25(2), 113.
- Mitchell, S., & Black, M. (2012). *Freud ve Sonrası, Modern Psikanalitik Düşüncenin Tarihi*. (A. Eğrilmez, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Myers, R. (1996). *Hayatta Kalan Oniki*. İstanbul: AÇEV.

- Nixon, R. (2002). Treatment of behavior problems in preschoolers: A review of parent training programs. *Clinical Psychology Review*, 22, 525-546.
- Olçay, O. (2008). *Bazı kişisel ve ailesel değişkenlere göre okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal yetenekleri ve problem davranışlarının analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ögelman, H., Önder, A., Seçer, Z., & Erten, H. (2013). Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini ve Okula Uyumlarını Yordayıcı Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 143-152.
- Özben, Ş., & Argun, Y. (2002). Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18-28.
- Özbey, S., & Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Öztürk, M., & Giren, S. (2015). Annelerin ebeveynlik algıları ile çocuklarının problem davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 477-503.
- Özyürek, A., & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Peren, S., Stadelmann, S., Wyl, A., & Klitzing, K. (2007). Pathways of behavioral and emotional symptoms in kindergarden children: What is the role of pro-social behaviour? *Eur Child Adoles Psychiatry*, 16, 209-214.
- Razon, N. (1983). *Çalışan Anne ve Çocuk*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Russell, A., Aloa, V., Feder, T., Glover, A., Miller, H., & Palmer, G. (1998). Sex-based differences in parenting styles in a sample with preschool children. *Australian Journal of Psychology*, 50, 89-99.
- Seçer, Z., Çeliköz, N., & Yaşa, S. (2008). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 413-428.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sertbaş, N. (2006). *İlköğretim öğrencilerinde davranış problemleri ve yordayan değişkenler*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-19.
- Snyder, J., Stoolmiller, M., Wilson, M., & Yamamoto, M. (2003). Child anger regulation, parental responses to children's anger displays, and early child antisocial behavior. *Social Development*, 12, 335-360.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010, Haziran). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, s. 42-59.
- Şahin Sak, İ., Atlı, S., Şahin, B., & Sak, R. (2015). Preschool Period: Parenting Attitudes. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 972-991.
- Şanlı, D., & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31-48.
- Taner Derman, M., & Başal, H. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Tarkoçin, S., & Tuzcuoğlu, N. (2014). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*(8), 339-354.
- Tezel Şahin, F., & Kalburan, N. (2009). Aile eğitim programları ve etkililiği: Dünyada neler uygulanıyor? *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 1-12.
- Uysal, H., & Dinçer, Ç. (2013). An Evulation of Physical and Relational Aggression During Preschool Period in Relation to Some Variables. *Eğitim ve Bilim*, 328-345.
- Vaughn, S., Hogan, A., Lancelotta, G., Walker, J., & Walker, J. (1992). Subgroups of children with severe and mild behavior problems: Social competence and reading achievement. *Journal of Clinical Psychology*, 21(2), 98-106.
- Weaver, C., Shaw, D., Dishion, T., & Wilson, M. (2008). Parenting self-efficacy and problem behavior in children at high risk early conduct problems: The mediating role of maternal depression. *National Institutes of Health*, 31(4), 594-605.
- Wechselberg, K., & Puyn, U. (1993). *Anne ve Çocuk*. (E. Kınalıbay, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yalçın, H. (2013). Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(28), 179-194.

Yavuzer, H. (1982). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yavuzer, H. (1999). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2002). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2016). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yörükoğlu, A. (1978). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili anne-babalar;

Araştırma için tüm soruları cevaplandırmanızı rica ediyorum. Desteğiniz için teşekkürler.

Ölçeği dolduran kişi: Anne() Baba()

Ekonomik durumunuz:

1500 TL ve altı() 1501-2000TL() 2001-3500TL() 3501-5000TL() 5001TL ve üstü ()

Çocuğun Cinsiyeti: K() E()

Çocuğun Yaşı:

Kardeş sayısı:

ANNE

Yaşı: 20-30 ()

31-40 ()

41-50 ()

51 ve üstü ()

BABA

Yaşı: 20-30 ()

31-40 ()

41-50 ()

51 ve üstü ()

Eğitim durumu: İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Lisans ()

Yüksek Lisans ()

Eğitim durumu: İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Lisans ()

Yüksek Lisans ()

Çalışma durumu: Evet() Hayır()

Mesleği:.....

Medeni durumu: Evli()

Boşanmış()

Diğer:.....

Çalışma durumu: Evet() Hayır()

Mesleği:.....

Medeni durumu: Evli()

Boşanmış()

Diğer:.....

Çocuğunuzun kronik bir rahatsızlığı var mı? Evet () Hayır ()

Varsa hangi hastalık olduğunu belirtiniz.....

EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (ETÖ)

Cümleleri okuduktan sonra o ifadenin size ne kadar uyduğunu aşağıdaki 5 seçenektan birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak belirtiniz. Örneğin, okuduğunuz ifade size tamamiyle uyuyorsa "**her zaman böyledir**" seçeneğini, size çoğunlukla uyuyorsa "**çoğu zaman böyledir**" seçeneğini, bazen uyuyorsa "**bazen böyledir**" seçeneğini, size çok az uyuyorsa "**nadiren böyledir**" seçeneğini ya da size hiç uymuyorsa, "**hiçbir zaman böyle değildir**" seçeneğini işaretleyebilirsiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size benzer gelse de lütfen hepsini mutlaka cevaplandırınız. 2-6 yaş arasında birden fazla çocuğunuz varsa, lütfen soruları çocuklardan **sadece birisi** için cevaplandırınız.

	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
Cümleler		X			

		5	4	3	2	1
	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					

3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					

30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.						
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.						
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.						
33	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.						
34	Çocuğumu şımartırım.						
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.						
36	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.						
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.						
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.						
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.						
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.						
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakârlık ederim.						
42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.						
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.						
44	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.						
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.						
46	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.						

OKUL ÖNCESİ DAVRANIŞ SORUNLARI TARAMA ÖLÇEĞİ

Lenore Behar, Ph.D.

Copyright 1974 by Lenore Behar, PH.D.

Çocuğun İsmi: _____	Okulunun Adı: _____
Çocuğun Soyadı: _____	
Cinsiyeti: K E	
Değerlendiren: _____	Günün Tarihi : _____
Unvanı: _____	Ç. Doğumgünü : _____
	Çocuğun Yaşı : _____
Değerlendiren kişinin çocukla çalıştığı süre (ay veya hafta) : _____	

Aşağıda okul öncesi çocuklarda sıklıkla gözlemlenen davranışların tanımları sıralanmıştır. Her cümleden sonra üç ayrı sütün vardır. "Doğru Değil", "Bazen Doğru", "Kesinlikle Doğru". Eğer çocuk cümlede tanımlanan davranışta sıklıkla veya yüksek derecede bulunuyorsa, "Kesinlikle Doğru" sütünün altındaki bölüme X işareti koyunuz. Eğer çocuk cümlede tanımlanan davranışta daha az sıklıkla veya daha az derecede bulunuyorsa, "Bazen Doğru" sütünün altındaki bölüme X işareti koyunuz. Eğer çocuk sizin gözlemlerinize göre cümlede tanımlanan davranışta bulunmuyorsa, "Doğru Değil" sütünün altındaki bölüme X işareti koyunuz.

Her cümlemin karşısına sadece bir X işareti koyunuz.

	Doğru Değil	Bazen Doğru	Kesinlikle Doğru	Yalnızca puanlayanın kullanımı için
1) Sakince duramaz. Koşturur veya olduğu yerde zıplar.	_____	_____	_____	
2) Kıpır Kıpırdır.	_____	_____	_____	
3) Kendisinin ya da başkalarının eşyalarına zarar verir.	_____	_____	_____	
4) Diğer çocuklarla kavga eder.	_____	_____	_____	
5) Diğer çocuklar tarafından çok sevilmez.	_____	_____	_____	
6) Endişelidir. Pek çok şeyi	_____	_____	_____	
7) İşlerini kendi başına yapmaya meyillidir. Yalnızlığı sever.	_____	_____	_____	
8) Çabuk kızabilir. Kafasının tası çabuğak atar.	_____	_____	_____	
9) Perişan , ağlamaklı veya üzüntülüdür.	_____	_____	_____	

	Doğru Değil	Bazen Doğru	Kesinlikle Doğru	Yalnızca puanlayanın kullanımı için
10) Vücüdünde veya yüzünde seğirme, tik ve kişisel özellikler vardır.	___	___	___	
11) Parmaklarını ve tırnaklarını yer.	___	___	___	
12) Söz dinlemez.	___	___	___	
13) Konsantrasyonu iyi değildir, dikkat süresi kısıtlıdır.	___	___	___	
14) Yeni şeylerden ve durumlardan korkmaya meyillidir.	___	___	___	
15) Huysuz veya aşırı titizdir.	___	___	___	
16) Yalan söyler.	___	___	___	
17) Bu okul yılında çişini ya da kakasını kaçırdı.	___	___	___	
18) Kekeliyor veya pepeliyor	___	___	___	
19) Başka bir konuşma bozukluğu var.	___	___	___	
20) Diğer çocuklara zorbalık ediyor.	___	___	___	
21) Dikkatsiz	___	___	___	
22) Oyuncaklarını paylaşmaz.	___	___	___	
23) Kolayca ağlar.	___	___	___	
24) Diğerlerini suçlar.	___	___	___	
25) Kolayca vazgeçer.	___	___	___	
26) Diğerlerine karşı bencildir.	___	___	___	
27) Alışılmadık seksüel davranışları var.	___	___	___	
28) Diğer çocukları tekmeler, ısırır onlara vurur.	___	___	___	
29) Boşluğa bakar.	___	___	___	
30) Sizce bu çocukta davranış sorunları var mıdır?	___	___	___	
TOPLAM				
	TOPLAM	1	2	3

Normallik Testine İlişkin Bulgular

Çocuk Davranış Problemi Ölçeğinden Alınan Puanların Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Kavgacı-saldırgan	.229	.000	.739	.000	3.6333	2.000	2.099	4.480
Endişeli- ağlamaklı	.166	.000	.903	.000	3.0867	3.000	.735	-.181
Aşırı hareketli-dikkatsiz	.173	.000	.885	.000	2.0267	2.000	.673	-.276

Çocuk Davranış Problemi Ölçeğinden Alınan Puanların Anne Çalışma Durumuna Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Çalışma Durumu	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Kavgacı-saldırgan	Evet	.192	.000	.788	.000	4.5694	3.000	1.756	2.774
	Hayır	.246	.000	.683	.000	2.7692	1.000	2.618	8.068
Endişeli- ağlamaklı	Evet	.150	.000	.921	.000	3.0694	3.000	.593	-.344
	Hayır	.182	.000	.884	.000	3.1026	3.000	.816	-.151
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Evet	.168	.000	.904	.000	2.2778	2.000	.624	-.273
	Hayır	.214	.000	.864	.000	1.7949	2.000	.708	-.323

Ebeveynlerin ETÖ Puanlarının Ebeveynlerin Cinsiyetine Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	Anne	.098	.001	.951	.000	75.380	76.000	-.683	.008
	Baba	.069	.081	.962	.000	72.380	72.500	-.688	.523
Otoriter	Anne	.082	.016	.976	.009	20.207	20.000	.462	.083
	Baba	.069	.081	.962	.000	72.380	72.500	-.688	.523
Aşırı Koruyucu	Anne	.066	.200	.989	.258	31.473	31.000	-.077	-.524
	Baba	.071	.061	.981	.036	32.127	32.000	-.347	-.162
İzin verici	Anne	.071	.061	.983	.069	19.880	20.000	-.033	-.669
	Baba	.095	.002	.974	.006	20.467	20.500	.579	.981
Toplam	Anne	.038	.200	.989	.257	146.940	147.000	-.158	-.498
	Baba	.058	.200	.983	.056	144.853	145.500	-.434	.961

Annelerin ETÖ Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Çalışma Durumu	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	Evet	.152	.000	.933	.001	75.347	76.000	-.703	-.093
	Hayır	.103	.039	.961	.018	75.410	76.000	-.656	.114
Otoriter	Evet	.085	.200	.968	.060	19.597	19.000	.249	-.797
	Hayır	.096	.074	.974	.111	20.769	21.00	.546	.410
Aşırı Koruyucu	Evet	.089	.200	.983	.461	29.722	30.000	.010	-.467
	Hayır	.088	.200	.982	.318	33.089	34.000	-.185	-.470
İzin verici	Evet	.100	.073	.985	.524	20.028	19.500	.168	-.317
	Hayır	.103	.039	.961	.018	19.744	20.000	-.155	-.930
Toplam	Evet	.052	.200	.991	.903	144.694	144.000	.089	-.342
	Hayır	.064	.200	.973	.100	149.013	149.000	-.357	-.397

Annelerin ETÖ Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Eğitim Durumu	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	İlköğretim	.123	.200	.980	.947	73.790	74.000	-.302	-.230
	Ortaöğretim	.173	.012	.931	.035	74.529	76.000	-.683	-.366
	Yükseköğretim	.143	.000	.934	.000	75.989	77.000	-.746	.312
Otoriter	İlköğretim	.124	.200	.953	.447	21.263	21.000	.656	1.481
	Ortaöğretim	.126	.189	.959	.233	20.029	20.500	.440	.195
	Yükseköğretim	.116	.003	.967	.015	20.062	19.000	.328	-.715
Aşırı Koruyucu	İlköğretim	.188	.076	.931	.182	36.947	38.000	-.904	.963
	Ortaöğretim	.130	.154	.962	.280	31.294	32.500	-.464	-.460
	Yükseköğretim	.069	.200	.987	.462	30.464	30.000	-.052	-.510
İzin verici	İlköğretim	.123	.200	.964	.646	20.105	19.000	.044	-.705
	Ortaöğretim	.085	.200	.967	.380	19.058	19.500	-.039	-.997
	Yükseköğretim	.070	.200	.987	.466	20.124	20.000	-.031	-.512
Toplam	İlköğretim	.101	.200	.966	.687	152.105	151.000	-.064	-.932
	Ortaöğretim	.124	.200	.960	.241	144.912	147.000	-.181	-.985
	Yükseköğretim	.046	.200	.993	.899	146.639	147.000	.000	-.356

Annelerin ETÖ Puanlarının Yaş Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Yaş	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	20-30	.174	.026	.910	.017	75.517	77.000	-1.086	.812
	31-40	.117	.002	.949	.001	75.313	75.000	-.635	.055
	41-50	.179	.064	.947	.276	75.500	77.000	-.450	-.688
Otoriter	20-30	.140	.153	.938	.087	20.655	21.000	.896	1.651
	31-40	.096	.026	.973	.041	20.525	21.000	.149	-.800
	41-50	.197	.026	.935	.155	18.182	17.000	.784	.269
Aşırı Koruyucu	20-30	.085	.200	.984	.920	32.621	33.000	-.014	-.307
	31-40	.073	.200	.988	.523	31.253	31.000	-.015	-.329
	41-50	.136	.200	.922	.083	30.955	31.000	-.163	-1.363
İzin verici	20-30	.064	.200	.982	.880	20.138	20.000	-.121	-.471
	31-40	.086	.069	.982	.198	19.929	20.000	-.035	-.718
	41-50	.113	.200	.952	.350	19.318	19.500	-.030	-.799
Toplam	20-30	.156	.071	.950	.179	148.931	150.000	-.544	-.057
	31-40	.059	.200	.989	.623	147.020	146.000	-.037	-.482
	41-50	.118	.200	.971	.728	143.955	146.000	-.232	-.653

Annelerin ETÖ Puanlarının Ekonomik Duruma Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Ekonomik Durum	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	2000 TL ve altı	.179	.079	.915	.071	75.381	74.000	-.411	-.869
	2001 TL- 5000 TL	.135	.012	.930	.003	75.250	77.000	-.752	.077
Otoriter	2000 TL ve altı	.115	.200	.939	.212	21.381	21.000	-.251	-1.101
	2001 TL- 5000 TL	.086	.200	.973	.232	19.571	19.000	.356	-.467
Aşırı Koruyucu	2000 TL ve altı	.152	.200	.922	.095	31.095	29.000	.175	-1.202
	2001 TL- 5000 TL	.144	.006	.975	.306	29.518	30.000	.073	.326
İzin verici	2000 TL ve altı	.123	.200	.948	.316	19.476	20.000	-.378	-.602
	2001 TL- 5000 TL	.135	.012	.971	.202	20.125	19.000	.209	-.516
Toplam	2000 TL ve altı	.106	.200	.958	.473	147.333	147.000	-.169	.310
	2001 TL- 5000 TL	.062	.200	.993	.981	144.464	144.000	.115	-.355

Annelerin ETÖ Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Kardeş Sayısı	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	Hiç kardeş	.179	.002	.891	.001	77.047	79.000	-.994	.064
	1 kardeş	.129	.013	.926	.001	75.689	75.000	-.787	.774
	2 kardeş	.149	.068	.945	.101	74.125	75.500	-.458	-.596
	3 kardeş ve üzeri	.131	.200	.971	.870	72.133	73.000	-.524	1.077
Otoriter	Hiç kardeş	.143	.032	.942	.033	19.071	18.000	.748	.033
	1 kardeş	.079	.200	.974	.216	20.541	21.000	.124	-.659
	2 kardeş	.120	.200	.928	.034	21.218	21.000	.972	1.550
	3 kardeş ve üzeri	.140	.200	.935	.328	19.867	19.000	-.494	-.165
Aşırı Koruyucu	Hiç kardeş	.069	.200	.987	.900	30.310	30.500	.060	-.660
	1 kardeş	.108	.073	.972	.167	31.361	31.000	-.293	-.541
	2 kardeş	.125	.200	.979	.761	32.531	33.000	-.311	-.119
	3 kardeş ve üzeri	.225	.039	.882	.051	32.933	30.000	.673	-.856
İzin verici	Hiç kardeş	.097	.200	.975	.464	19.024	18.500	.247	-.668
	1 kardeş	.102	.179	.978	.349	20.328	20.000	-.198	-.517
	2 kardeş	.119	.200	.956	.211	20.656	20.000	-.071	-.357
	3 kardeş ve üzeri	.172	.200	.932	.289	18.800	19.000	.446	-.803
Toplam	Hiç kardeş	.081	.200	.986	.875	145.452	146.500	-.123	-.210
	1 kardeş	.087	.200	.977	.294	147.918	148.000	.010	-.489
	2 kardeş	.093	.200	.973	.589	148.531	150.500	-.563	.153
	3 kardeş ve üzeri	.154	.200	.923	.211	143.733	146.000	.155	-1.442

Annelerin ETÖ Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	Kız	.108	.021	.949	.003	74.963	76.000	-.394	-.877
	Erkek	.099	.088	.928	.001	75.869	77.000	-1.004	1.021
Otoriter	Kız	.092	.090	.958	.010	20.580	21.000	.777	.827
	Erkek	.090	.200	.969	.081	19.768	20.000	.110	-.948
Aşırı Koruyucu	Kız	.068	.200	.988	.631	31.629	32.000	-.051	-.561
	Erkek	.074	.200	.983	.473	31.299	31.000	-.150	-.501
İzin verici	Kız	.110	.016	.971	.060	19.988	19.000	.063	-.846
	Erkek	.099	.088	.975	.183	19.754	20.000	-.082	-.641

Toplam	Kız	.054	.200	.987	.581	147.161	147.000	.062	-.704
	Erkek	.076	.200	.972	.126	146.681	148.000	-.361	-.333

Babaların ETÖ Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Eğitim Durumu	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	İlköğretim	.174	.059	.875	.007	72.667	74.000	-1.416	2.436
	Ortaöğretim	.112	.200	.946	.087	72.857	73.000	-.606	.032
	Lisans	.081	.200	.963	.050	71.922	72.000	-.636	.521
	Yüksek lisans	.102	.200	.956	.295	72.592	72.000	.082	-1.166
Otoriter	İlköğretim	.089	.200	.969	.653	20.292	19.500	.190	-.674
	Ortaöğretim	.121	.200	.966	.337	18.228	19.000	-.212	-.733
	Lisans	.086	.200	.977	.289	20.531	20.500	-.090	-.688
	Yüksek lisans	.087	.200	.971	.633	20.111	20.000	.331	-.292
Aşırı Koruyucu	İlköğretim	.237	.001	.875	.007	36.583	38.000	-1.453	2.755
	Ortaöğretim	.103	.200	.952	.128	33.171	33.000	-.726	.819
	Lisans	.073	.200	.986	.702	30.563	30.000	-.081	-.200
	Yüksek lisans	.114	.200	.956	.304	30.519	30.000	-.616	.508
İzin verici	İlköğretim	.129	.200	.948	.246	20.208	20.000	.407	-.487
	Ortaöğretim	.143	.068	.924	.018	20.228	20.000	1.013	2.592
	Lisans	.097	.200	.983	.506	20.500	21.000	.288	-.098
	Yüksek lisans	.122	.200	.943	.146	20.926	20.000	.713	.076
Toplam	İlköğretim	.175	.055	.862	.004	149.750	151.500	-1.293	1.185
	Ortaöğretim	.093	.200	.967	.364	144.486	145.000	-.212	1.665
	Lisans	.096	.200	.981	.440	143.516	144.000	-.425	.983
	Yüksek lisans	.080	.200	.988	.984	144.148	145.000	-.103	-.268

Babaların ETÖ Puanlarının Yaş Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Yaş	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	20-40	.103	.017	.969	.029	73.739	73.500	-.244	-.721
	41-51 ve üzeri	.102	.200	.954	.029	70.224	71.500	-.705	.201
Otoriter	20-40	.069	.200	.981	.216	19.989	20.000	.173	-.440
	41-51 ve üzeri	.101	.200	.980	.433	19.707	19.000	.184	-.449
Aşırı Koruyucu	20-40	.077	.200	.977	.110	32.033	32.000	-.333	-.135
	41-51 ve üzeri	.089	.200	.982	.539	32.276	33.000	-.382	-.153
İzin verici	20-40	.092	.053	.980	.178	20.533	20.000	.393	.011
	41-51 ve üzeri	.143	.005	.937	.005	20.362	21.000	.894	2.831
Toplam	20-40	.078	.200	.983	.298	146.294	145.500	.310	-.267
	41-51 ve üzeri	.129	.018	.915	.001	142.569	145.500	-1.107	1.185

Babaların ETÖ Puanlarının Ekonomi Durumuna Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Ekonomik Durum	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	2000TL ve altı	.172	.065	.873	.006	72.792	73.000	-1.333	2.224
	2001TL- 3500TL	.170	.073	.919	.055	72.292	71.000	-.845	.639
	3501TL-5000TL	.083	.200	.975	.220	71.708	72.000	-.551	.735
	5001TL ve üzeri	.118	.200	.942	.065	72.943	75.000	-.222	-1.117
Otoriter	2000TL ve altı	.128	.200	.961	.454	19.000	19.000	.568	.385
	2001TL- 3500TL	.116	.200	.959	.412	18.167	17.500	.083	-.968
	3501TL-5000TL	.091	.200	.978	.315	20.139	20.000	-.042	-.118
	5001TL ve üzeri	.160	.023	.957	.186	21.343	20.000	.053	-1.014
Aşırı Koruyucu	2000TL ve altı	.118	.200	.971	.688	34.083	35.000	-.558	.130
	2001TL- 3500TL	.132	.200	.957	.379	31.667	32.000	-.378	-.624
	3501TL-5000TL	.079	.200	.956	.021	32.600	33.000	-.635	.841
	5001TL ve üzeri	.138	.090	.972	.515	30.114	29.000	.262	-.402
İzin verici	2000TL ve altı	.119	.200	.962	.485	20.750	20.500	.230	-.098
	2001TL- 3500TL	.102	.200	.962	.480	20.083	20.000	.625	1.104
	3501TL-5000TL	.117	.027	.963	.051	21.062	21.000	.711	1.666
	5001TL ve üzeri	.104	.200	.981	.801	19.457	19.000	.381	.513
Toplam	2000TL ve altı	.148	.184	.974	.765	146.625	146.500	-.388	.331
	2001TL- 3500TL	.132	.200	.954	.326	142.208	146.500	-.583	.592
	3501TL-5000TL	.064	.200	.992	.960	145.508	146.000	.038	-.004
	5001TL ve üzeri	.142	.073	.979	.727	143.857	143.000	-.146	-.155

Babaların ETÖ Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Kardeş Sayısı	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	Hiç kardeş	.119	.149	.939	.027	74.167	76.000	-.888	.975
	1 kardeş	.071	.200	.966	.089	72.541	72.000	-.574	.984
	2 kardeş	.083	.200	.977	.722	71.594	72.000	-.343	-.322
	3 kardeş ve üzeri	.127	.200	.959	.677	68.400	71.000	-.483	-.425
Otoriter	Hiç kardeş	.092	.200	.978	.597	19.428	19.500	.156	-.545
	1 kardeş	.081	.200	.976	.279	20.312	21.000	.039	-.683
	2 kardeş	.158	.040	.942	.086	19.406	19.000	.817	1.306
	3 kardeş ve üzeri	.231	.031	.951	.540	20.400	23.000	-.292	-.610
Aşırı Koruyucu	Hiç kardeş	.102	.200	.965	.219	31.714	31.000	-.419	.036
	1 kardeş	.105	.090	.977	.312	32.771	32.000	.156	-.714
	2 kardeş	.152	.059	.916	.016	31.718	33.000	-.752	-.359
	3 kardeş ve üzeri	.149	.200	.937	.351	31.533	31.000	.334	-.760

İzin verici	Hiç kardeş	.079	.200	.976	.498	20.762	21.000	.250	-.594
	1 kardeş	.102	.189	.973	.201	20.639	21.000	.502	.435
	2 kardeş	.183	.008	.893	.004	20.938	20.000	1.415	4.665
	3 kardeş ve üzeri	.172	.200	.882	.051	17.933	19.000	-.393	-1.390
Toplam	Hiç kardeş	.145	.026	.960	.153	146.071	145.000	.655	.560
	1 kardeş	.113	.051	.973	.195	146.262	146.000	-.104	-.847
	2 kardeş	.111	.200	.933	.049	143.656	146.000	-1.044	1.640
	3 kardeş ve üzeri	.147	.200	.959	.669	138.267	137.000	-.330	-.677

Babaların ETÖ Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre Normallik Varsayımına İlişkin İnceleme Sonuçları

	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov	p	Shapiro-Wilk	p	Ortalama	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik	Kız	.092	.086	.945	.002	71.333	72.000	-.850	.879
	Erkek	.082	.200	.962	.033	73.608	74.000	-.335	-.729
Otoriter	Kız	.076	.200	.981	.289	20.000	20.000	.166	-.334
	Erkek	.090	.200	.976	.198	19.739	19.000	.198	-.556
Aşırı Koruyucu	Kız	.098	.053	.959	.012	33.062	33.000	-.604	.175
	Erkek	.080	.200	.982	.424	31.029	31.000	-.155	-.563
İzin verici	Kız	.094	.073	.980	.234	20.654	21.000	.078	.222
	Erkek	.117	.020	.949	.007	20.246	20.000	.911	1.285
Toplam	Kız	.081	.200	.969	.044	145.049	146.000	-.656	1.307
	Erkek	.055	.200	.989	.787	144.623	145.000	-.054	.280

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Biltek Koleji'nden mezun olduktan sonra Fatih Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümüne yerleşti. Daha sonra DGS ile İstanbul Aydın Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünü %50 burslu kazanıp onur derecesiyle mezun oldu. Lisans dönemi sırasında Küçükçekmece Belediyesi Anaokulu, Çağlayan Adliyesi Anaokulu gibi kurumlarda staj yaptı. Lisans eğitiminin ardından İstanbul Şehir Üniversitesi'nde dil kursuna gitti. Daha sonra Maltepe Üniversitesi Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı'na başladı. Okul Öncesi Eğitimde Aile-Çocuk İletişimi (2013), Çocuklarda Problem Davranışlarla Baş Etme Yolları (2017), Çocuk Resimlerinin Analizi Eğitimi (2017) gibi çeşitli eğitimler almıştır.

Hatice Kübra IŞIK
i.haticekubra@gmail.com